

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Διπλωματική Εργασία

ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ
ΜΕ ΑΙΧΜΗ ΤΟ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ.
ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ.
ΜΙΑ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ιοκάστη Αλειφεροπούλου

Πειραιάς 2009

ΓΑΛΕΡΙΟ ΤΗΜΟ ΓΕΡΑΙΑ

Στη μητέρα μου. Για όλα όσα είμαι...

Ευχαριστίες

Θα ήθελα αρχικά να ευχαριστήσω τον καθηγητή Αριστοτέλη Τζιαμπήρη, μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού του τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς και επιβλέποντα της συγγραφής αυτής της διπλωματικής εργασίας.

Σε όλα τα χρόνια των σπουδών μου, υπήρξε φωτεινός και αμερόληπτος καθοδηγητής στο μονοπάτι για την κατάκτηση της γνώσης. Στάθηκε ισότιμα δίχως αγκυλώσεις, με ενθουσιασμό και πάθος απέναντι στους φοιτητές του, ενθαρρύνοντας την κριτική σκέψη και την ανάπτυξη της άποψης.

Θα ήθελα ιδιαίτερα να ευχαριστήσω τη δημοσιογράφο Άννα Μπαλή, για τις συνεχείς συμβουλές και τις διεισδυτικές συζητήσεις που είχαμε στον ενάμιση χρόνο που διήρκεσε η συγγραφή αυτής της εργασίας.

Πολύτιμη, επίσης, υπήρξε η συμβολή του τμήματος «Διεθνών» της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας. Ο Ηλίας Λέγγερης, ο Μάκης Παπαδόπουλος και ο Κύριλλος Παπασταύρου, με βοήθησαν να προσεγγίσω τόσο θεωρητικές όσο και πολιτικές πλευρές του θέματός μου.

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες	3
Πίνακας Περιεχομένων.....	4
Κυριότερες Συντομογραφίες.....	6
Σημαντικοί όροι.....	7
Περίληψη	8
Πρόλογος	17
Η σημασία του Μαρξισμού.....	22
Η σχέση οικονομίας και πολιτικής από τη μαρξιστική-λενινιστική σκοπιά.....	22
Η σχέση οικονομίας και πολιτικής από την αστική σκοπιά	25
Ιμπεριαλισμός: το μονοπωλιακό στάδιο του καπιταλισμού	27
Ο χαρακτήρας των πολέμων στην εποχή του ιμπεριαλισμού	29
Ιστορική Αναδρομή	38
Κοσσυφοπέδιο: το «μήλον της έριδος» μεταξύ του σερβικού και του αλβανικού έθνους στη διάρκεια των αιώνων	38
Η πρώτη προσπάθεια απόσχισης των αλβανόφωνων του Κοσσυφοπεδίου και η εμφάνιση του UCK.....	40
Η αξιοποίηση του εθνικισμού από τις μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις.....	43
Διπλωματικές ενέργειες των δυτικών δυνάμεων που δυναμιτίζουν την εκρηκτική κατάσταση	46
Οι συνομιλίες του Ραμποϋγέ και η επέμβαση του ΝΑΤΟ στη Γιουγκοσλαβία.....	49
Το ψήφισμα 1244 του Ο.Η.Ε. και η εγκαθίδρυση των πολυεθνικών δυνάμεων στο Κοσσυφοπέδιο	52
Το Κοσσυφοπέδιο υπό διεθνή προσωρινή διοίκηση	55
Οι βίαιες συγκρούσεις στη Μητρόβιτσα	56
Ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις για τα Βαλκάνια	64
Ο ρόλος και οι στόχοι των Η.Π.Α.....	68
Το Κοσσυφοπέδιο και η εγκαθίδρυση της νατοϊκής βάσης Bondsteel.....	72
Ο ρόλος και οι στόχοι της Ρωσίας.....	75
Ο ρόλος και οι στόχοι της Ε.Ε.	77
Οι συνέπειες της ανεξαρτητοποίησης του Κοσσυφοπεδίου	80
Είναι η «ανεξαρτητοποίηση» του Κοσσυφοπεδίου «μοναδική» και sui generis;..	80
Το παγκόσμιο ντόμινο των αποσχίσεων	84
Συμπεράσματα.....	88
Η επιβολή της «νέας τάξης πραγμάτων».....	88
Πιθανά σενάρια για το μέλλον του Κοσσυφοπεδίου	91
Παράρτημα	94
Φωτ. 1-3 : Η αμερικανική βάση βάσης Μπόντστιλ (Camp Bondsteel) στο Ουρόσεβατς του Κοσσυφοπεδίου.....	94
Χάρτης 2 : Η αποκαλούμενη «Δημοκρατία του Κοσσυφοπεδίου».....	95
Χάρτης 2 : Πορεία διέλευσης διαβαλκανικού αγωγού ΑΜΒΟ.....	96
Χάρτης 3 : Ο σχεδιασμός και τα δίκτυα του ρωσικού συστήματος τροφοδοσίας φυσικού αερίου.....	97
Χάρτης 4 : Ο ρωσικός αγωγός φυσικού αερίου Southstream και ο αμερικανικός υποθαλάσσιος αγωγός φυσικού αερίου Nabucco	98
Χάρτης 5 : Κυριότεροι αγωγοί πετρελαίου στη ΝΑ Ευρώπη.....	98

Βιβλιογραφία.....	99
Ελληνική Βιβλιογραφία	99
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	100
Περιοδικές εκδόσεις.....	100
Εφημερίδες.....	100
Διαδικτυακές πηγές.....	101

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Κυριότερες Συντομογραφίες

EULEX	European Union Rule of Law Mission in Kosovo
KFOR	Kosovo Force
UNMIC	United Nations Mission in Kosovo
UCK	Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσυφοπεδίου
BND	Δυτικογερμανική Υπηρεσία Πληροφοριών
PISG	Provisional Institutions of Self-Government
AMBO	Albania, Macedonia, Bulgaria Oil
Σ.Σ.Ν.Α.Ε.	Σύμφωνο Σταθερότητας Νοτιοανατολικής Ευρώπης
Σ.Α.	Συμβούλιο Ασφαλείας
Ο.Σ.Δ.Γ.	Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας
Ο.Δ.	Ομοσπονδιακή Δημοκρατία
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Κ.Ε.Π.Π.Α.	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Άμυνας

Σημαντικοί όροι

Εθνικισμός
Εθνικιστική αντιπαράθεση
Εθνικο-απελευθερωτικό κίνημα
Μειονοτικό - εθνικό αλυτρωτικό κίνημα
Δικαίωμα αυτοδιάθεσης
Κυριαρχία
Εδαφική ακεραιότητα
Ψήφισμα 1244
Μειονότητα
Εθνότητα
Μονομερής κήρυξη ανεξαρτησίας
Απόσχιση
Προτεκτοράτο
Στρατιωτική κατάληψη και κατοχή (μίας περιοχής)
Κατοχική βάση
Διεθνής επέμβαση
Ανθρωπιστική επιχείρηση
Μαρξισμός-λενινισμός
Κοινωνικές τάξεις
Κεφάλαιο
Ταξικό συμφέρον
Βάση / επικοινωνία
Ιμπεριαλισμός
Ενδο-κοινοτικές, ενδο-ατλαντικές, ενδο-ιμπεριαλιστικές αντιθέσεις
Μονοπώλιο
Διαλεκτικός υλισμός
Σχέσεις παραγωγής
Αντικειμενικός νόμος της κοινωνικής εξέλιξης
Νέα τάξη πραγμάτων
Status quo
Εθνικό συμφέρον
Δίκαιο του ισχυρότερου
Αρχές διεθνούς δικαίου
Μοντέλο συλλογικής ασφάλειας
Ενεργειακή ασφάλεια
Ενεργειακός δρόμος
Γεω-στρατηγική θέση
Μοίρασμα των αγορών
Πολιτικο-στρατιωτικός ηγεμονικός ρόλος
Οικονομικός πόλεμος
Οικονομική διεύθυνση
Αντι-πυραυλική ασπίδα
Πόλεμος των αγωγών

Περίληψη

Οι εξελίξεις στην περιοχή της Βαλκανικής αποτελούν εδώ και πολλά χρόνια ανεξάντλητη πηγή έμπνευσης για τους συγγραφείς τόσο επιστημονικών όσο και μυθιστορηματικών πονημάτων. Ιδιαίτερα μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, πληθώρα άρθρων και βιβλίων έχει γραφτεί για το θέμα. Οι περισσότερες από αυτές τις μελέτες αντιμετωπίζουν τα τεκταινόμενα στην περιοχή μάλλον στατικά, ξεκομμένα από το γενικότερο διεθνή ανταγωνισμό των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων που εκδηλώνεται για τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, αλλά και τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες.

Βασικό επιστημονικό θεώρημα της παρούσας εργασίας είναι ότι τα Βαλκάνια αποτελούν ένα πεδίο οξύτατων διεθνών ανταγωνισμών, όπου συναντιούνται και συμπλέκονται οι ενδο-κοινοτικές, ενδο-ατλαντικές και ενδο-ιμπεριαλιστικές αντιθέσεις. Για τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις που έχουν συμφέροντα που σχετίζονται με την περιοχή, έμμεσα ή άμεσα, ιδιαίτερη σημασία αποκτά ο τεμαχισμός της και η δημιουργία διαφόρων κρατιδίων-προτεκτοράτων που θα βρίσκονται υπό τον έλεγχό τους. Εξ ου και ο τίτλος *«Ιμπεριαλιστικές επιδιώξεις στα Βαλκάνια με αιχμή το Κοσσυφοπέδιο. Οι επιπτώσεις της ανεξαρτητοποίησής του»*. Η παραπάνω παραδοχή βρίσκει έδαφος στη μαρξιστική θεωρία, που αποτελεί το μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιεί η υποφαινόμενη για την ανάλυση των διεθνών σχέσεων.

Σύμφωνα με τη μαρξιστική θεωρία, οι διεθνείς σχέσεις διαμορφώνονται σε ένα αντιφατικό αλλά εξηγήσιμο πλαίσιο, ανταγωνισμού και ταυτόχρονα συνεργασίας, μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων. Οι σχέσεις αυτές αφορούν τον οικονομικό τομέα, αλλά και ζητήματα γεω-στρατηγικής ισχύος, που σε δεύτερο χρόνο συνδέονται επίσης με την διασφάλιση και διεύρυνση των οικονομικών κερκτημένων των κρατών. Στο πλαίσιο αυτό, εξηγούνται οι συνεχώς εντεινόμενες ανοιχτές επεμβάσεις και οι ανταγωνισμοί των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων για το μοίρασμα των αγορών που οδηγούν σε νέα δεσμά εξάρτησης και καθυπόταξης χωρών, στην εμφάνιση νέων εστιών έντασης και τοπικών πολέμων. Ο λόγος είναι ο ταξικός χαρακτήρας της ανάπτυξης στον καπιταλισμό - εγγενές στοιχείο στη φύση του συστήματος - που δημιουργεί τεράστιες ζώνες φτώχειας, ασθενειών, ανισότητες στη διάδοση και εφαρμογή των τεχνολογικών επιτευγμάτων ανάμεσα στις διάφορες χώρες, στις περιοχές και στο εσωτερικό των χωρών, ενώ κατά διαστήματα (οικονομικοί κύκλοι) οδηγεί τα κράτη σε βαθιά κρίση.

Η αστική πολιτική σκέψη υιοθετεί το διαχωρισμό της πολιτικής από την οικονομία. Για παράδειγμα, η επιθετικότητα του ιμπεριαλισμού σε όλους τους τομείς ερμηνεύεται αποκλειστικά από την αλλαγή του συσχετισμού των δυνάμεων, δίχως, δηλαδή, να παίρνονται υπόψη οι εξελίξεις στην οικονομία, οι αυξανόμενες δυσκολίες που αντιμετωπίζει στην αναπαραγωγή του το συνολικό κοινωνικό κεφάλαιο, σε σχέση με τη μεταπολεμική «χρυσή» 25ετία. Η πραγματικότητα είναι, όμως, ότι η πολιτική που εκφράζει τα συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης, ποτέ δεν ήταν απούσα από τη σφαίρα της οικονομίας. Απεναντίας, σήμερα η πολιτική ασχολείται και επιδρά ακόμα περισσότερο στην οικονομία. Γι' αυτό και η μη σωστή κατανόηση της διαλεκτικής σχέσης μεταξύ της οικονομίας και της πολιτικής εμποδίζει την ολόπλευρη κατανόηση των εξελίξεων στο σύγχρονο καπιταλισμό.

Μία από τις σπουδαιότερες αρχές του μαρξισμού-λενινισμού, αποτελεί η διαλεκτική αντίληψη για την αλληλεξάρτηση και τον αλληλοκαθορισμό της πολιτικής και της οικονομίας. Η θέση πηγάζει από τις ίδιες τις βάσεις αυτής της κοσμοθεωρίας, η οποία

αναγνωρίζει τον καθοριστικό ρόλο του οικονομικού συστήματος στην εξέλιξη της κοινωνίας και ταυτόχρονα, την ενεργό επίδραση της πολιτικής στην οικονομία.

Ειδικότερα, ο Κάρολος Μαρξ με τη θεμελιακή του ιδέα για το φυσικό-ιστορικό προτσές εξέλιξης των κοινωνικο-οικονομικών σχηματισμών ξεχώρισε τις σχέσεις παραγωγής, σαν βασικές, πρωταρχικές, καθοριστικές για όλες τις υπόλοιπες σχέσεις. Ο Βλαδίσλαβος Ίλιτς Λένιν, μάλιστα, αναφέρεται στη σχέση πολιτικής και οικονομίας τονίζοντας ότι «*Η πολιτική είναι συμπυκνωμένη έκφραση της οικονομίας*». Αυτό σημαίνει ότι στη βάση της πολιτικής βρίσκονται τα οικονομικά συμφέροντα της αντίστοιχης τάξης είτε κοινωνικής ομάδας· κι επειδή τα οικονομικά συμφέροντα είναι έκφραση των σχέσεων παραγωγής, αυτές καθορίζουν το χαρακτήρα και όλων των άλλων κοινωνικών σχέσεων και ιδιαίτερα των πολιτικών σχέσεων. Η θεμελίωση της πολιτικής από την οικονομία αποκτά, έτσι, τη δύναμη αντικειμενικού νόμου της κοινωνικής εξέλιξης. Ωστόσο, η πολιτική δεν είναι καθόλου παθητική έκφραση των αντικειμενικών οικονομικών συνθηκών, των οικονομικών συμφερόντων της κυρίαρχης τάξης, αφού επιδρά κι αυτή πάνω στο περιβάλλον της και πάνω στα ίδια της τα αίτια (σε πολλές πλευρές της κοινωνικής ανάπτυξης και πρώτα απ' όλα στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και των σχέσεων παραγωγής).

Ο Λένιν, λοιπόν, ερμηνεύοντας τη φύση του ιμπεριαλισμού, της εποχής που ζούμε, συμπέρανε ότι πρόκειται για ένα ανώτερο κοινωνικο-οικονομικό στάδιο του καπιταλισμού, με τα εξής χαρακτηριστικά:

- 1) έχει διαμορφωθεί η κυριαρχία των μονοπωλίων και του χρηματιστικού κεφαλαίου,
- 2) έχει αποκτήσει εξαιρετική σημασία η εξαγωγή κεφαλαίου,
- 3) έχει αρχίσει το μοίρασμα του κόσμου από τα διεθνή τραστ και
- 4) έχει τελειώσει το μοίρασμα όλων των εδαφών της γης από τις μεγαλύτερες καπιταλιστικές χώρες.

Βασικό χαρακτηριστικό του ιμπεριαλισμού - από οικονομική άποψη - είναι η αντικατάσταση του ελεύθερου ανταγωνισμού, βασικής ιδιότητας του καπιταλισμού και της εμπορευματικής παραγωγής, από τα μονοπώλια. Τα τελευταία, σημειώνει ο Λένιν, «ξεπηδώντας από τον ελεύθερο ανταγωνισμό δεν τον καταργούν, μα υπάρχουν πάνω σε' αυτόν, γεννώντας έτσι μια σειρά εξαιρετικά οξείες και βίαιες αντιθέσεις, προστριβές, συγκρούσεις».

Ο ιμπεριαλισμός, δηλαδή, είναι μια τεράστια συσσώρευση χρηματικού κεφαλαίου στα χέρια λίγων χωρών. Η εξαγωγή κεφαλαίου, που είναι μια από τις πιο ουσιαστικές οικονομικές βάσεις του ιμπεριαλισμού, δυναμώνει ακόμη περισσότερο αυτή την ολοκληρωτική απόσπαση του στρώματος των εισοδηματιών από την παραγωγή, βάζοντας τη σφραγίδα του παρασιτισμού σε όλη τη χώρα που ζει με την εκμετάλλευση της δουλειάς μερικών υπερπόντιων χωρών και αποικιών. Ο ιμπεριαλισμός, επομένως, είναι η εποχή του χρηματιστικού κεφαλαίου και των μονοπωλίων, που παντού έχουν την τάση προς την κυριαρχία και όχι προς την ελευθερία. Σε αυτό το στάδιο, η εθνική καταπίεση και η τάση προς την παραβίαση της εθνικής ανεξαρτησίας, οξύνονται ιδιαίτερα.

Κάτω από αυτό το πρίσμα, η υποφαινόμενη αναφέρει ότι ο σχεδιασμός για τα Βαλκάνια αφορά:

1. Στην επιβολή και οργάνωση της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης και της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης σε μια περιοχή όπου αφθονούν οι πλουτοπαραγωγικές πηγές (ορυκτός πλούτος, κ.λπ.), ενώ παράλληλα αποτελεί έδαφος μεταφοράς ενέργειας από την Κασπία (πετρέλαιο, φυσικό αέριο), στην οποία υπάρχουν δεκάδες εκατομμύρια εργαζόμενοι-καταναλωτές.

2. Στη δοκιμασία των μορφών ιμπεριαλιστικής διείσδυσης στην περιοχή, ως μοντέλο εφαρμογής του «νέου δόγματος» του NATO (επιβολή του δικαίου του ισχυρότερου, διεθνής επέμβαση και προληπτικοί πόλεμοι-περισσότερο στο Αφγανιστάν), αλλά και της πρακτικής αποτύπωσης του υπάρχοντος συσχετισμού μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων σε παγκόσμιο επίπεδο.
3. Στην αποδυνάμωση της Ρωσίας και ως ένα βαθμό της Κίνας, αφενός μέσα από την αφαίρεση του ιστορικά κατακτημένου συμμαχικού τους περίγυρου και αφετέρου μέσα από την έκθεση της αδυναμίας αυτών των δυνάμεων να αντισταθούν αποτελεσματικά στις νατοϊκές επιλογές.

Πρωταγωνιστές στον ανταγωνισμό για τον έλεγχο των πετρελαϊκών κοιτασμάτων και των οδών εξαγωγής έχουν αναδειχτεί αναμφισβήτητα οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερική; (Η.Π.Α., η Ρωσία και η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.). Οι Η.Π.Α., που επιδιώκουν την παγκόσμια ηγεμονία, στόχο έχουν τον έλεγχο των πηγών ενέργειας και τους δρόμους μεταφοράς τους. Στην περιοχή μας ήδη διεξάγεται ένας οικονομικός πόλεμος μεταξύ Ουάσινγκτον και Μόσχας, καθώς σχεδιάζονται συνεχώς και υπογράφονται συμφωνίες για νέους αγωγούς μεταφοράς πετρελαίου και φυσικού αερίου, που θα διασχίζουν βαλκανικές χώρες και θα τροφοδοτούν την Ευρώπη. Ιδιαίτερα για την Ε.Ε. το πρόβλημα της ενεργειακής κατανάλωσης αποτελεί μειονέκτημα στον ανταγωνισμό της με τις Η.Π.Α., οι οποίες διαθέτουν σημαντικά αποθέματα και πολιτικο-στρατιωτικό ηγεμονικό ρόλο στις πετρελαιοπαραγωγικές περιοχές.

Τα κύρια πεδία όπου εστιάζεται το ενδιαφέρον των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων είναι αναμφισβήτητα η περιοχή της Μέσης Ανατολής και η περιοχή της Κασπίας. Οι Η.Π.Α. και η Ρωσία θέλουν να ελέγξουν την ομάδα των κρατών, την οποία η αμερικανική διπλωματία ονομάζει «*Ευρασιατικά Βαλκάνια*» (Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν, Καζακστάν, Αζερμπαϊτζάν, δύο χριστιανικά κράτη -τη Γεωργία και την Αρμενία, χωρίς πλούσιο υπέδαφος, αλλά σημαντική εμπορική διαμεταφορική σημασία- και το Ιράν), που μαζί με την Τουρκία και την Ελλάδα οι οποίες είναι η δίοδος προς τη μεγάλη δυτικοευρωπαϊκή αγορά, αποτελούν την ελκυστικότερη πρόκληση επιρροής.

Η διαπάλη των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων και των διεθνικών μονοπωλίων για τον έλεγχο των ενεργειακών πηγών και οδών μεταφοράς γενικά δεν αποτελεί, βεβαίως, νέο φαινόμενο. Ωστόσο, η όξυνση των αντιθέσεων μετά τις ανατροπές στις σοσιαλιστικές χώρες και τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, η παρουσία των οποίων ισορροπούσε τη διεθνή πολιτική σκηνή, είναι αναμφισβήτητη.

Η δραματική αλλαγή του συσχετισμού δυνάμεων υπήρξε βέβαια καταλυτική, αλλά δεν είναι ο μοναδικός παράγοντας που εξηγεί το συγκεκριμένο γεγονός. Θα πρέπει να συνυπολογίσουμε, επίσης, ορισμένα βασικά δεδομένα στα οποία συγκλίνει το σύνολο των σχετικών αναλύσεων, όπως: (α) η πρόβλεψη για την αυξητική τάση που θα παρουσιάσει η παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας, (β) το δεδομένο ότι το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο θα παραμείνουν οι βασικές ενεργειακές πηγές μέχρι το 2020, (γ) η σημασία των ενεργειακών αποθεμάτων της περιοχής της Κασπίας που την αναδεικνύουν σε χώρο ιδιαίτερης γεωπολιτικής σημασίας.

Ταυτόχρονα, σημαντικές αλλαγές αναμένονται και στον κλάδο διύλισης πετρελαίου τα επόμενα χρόνια που θα διευρύνουν το πεδίο εκδήλωσης του μονοπωλιακού ανταγωνισμού και των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων στον ενεργειακό τομέα (Οι παράγοντες που θα επηρεάσουν το μέλλον των Διυλιστηρίων είναι επιγραμματικά οι ακόλουθοι: (α) η θέσπιση ορίων στις εκλύσεις διοξειδίου του άνθρακα λόγω του «φαινομένου του Θερμοκηπίου», (β) η βιομηχανική παραγωγή αυτοκινήτων νέας «πράσινης» τεχνολογίας που θα χρησιμοποιούν διαφορετικά καύσιμα και λιπαντικά, (γ)

οι εξελίξεις στη βιοτεχνολογία που θα επιτρέψουν τη βιολογική επεξεργασία του πετρελαίου.)

Μία ακόμη βασική παράμετρος του ανταγωνισμού είναι η σύναψη διακρατικών συμμαχιών - αξόνων και αντιαξόνων που δεν περιορίζονται στο ενεργειακό ζήτημα, είναι ευμετάβλητοι και δεν έχουν σταθεροποιηθεί. Από τη μία ξεχωρίζει η προσπάθεια των Η.Π.Α. να συγκροτήσουν έναν αντιρωσικό «άξονα» (Τουρκία, Αζερμπαϊτζάν, Γεωργία), που στόχο έχει την περικύκλωση και αποδυνάμωση της Ρωσίας, ταυτόχρονα με την προσπάθεια μείωσης του ρόλου της στην περιοχή, κι από την άλλη, υπάρχει η προσέγγιση της Ρωσίας με το Ιράν, την Αρμενία και τη Μολδαβία, η προσπάθεια αναβάθμισης της συνεργασίας της με την Ε.Ε., αλλά και με την ταχύτατα αναπτυσσόμενη Κίνα.

Ο ανταγωνισμός εκφράζεται, ταυτόχρονα, και σε επίπεδο ισχυρών πετρελαϊκών εταιριών για τα ποσοστά συμμετοχής που καταλαμβάνουν στους διεθνείς μονοπωλιακούς ομίλους εκμετάλλευσης της περιοχής.

Συνοψίζοντας, τα Βαλκάνια αποτελούν κόμβο ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων γιατί έχουν ιδιαίτερη σημασία τόσο για την οριοθέτηση των αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου, όσο και για τον ενεργειακό εφοδιασμό και την ενεργειακή ασφάλεια της Ε.Ε., αλλά και για τη γεωστρατηγική τους θέση, που επιτρέπει τη μετάβαση στη Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική. Επομένως, η σημασία τους είναι μεγάλη για όλες τις μεγάλες δυνάμεις.

Από τη βάση και τις αντιθέσεις που δημιουργεί ο ιμπεριαλισμός γεννιέται το περιεχόμενο και ο χαρακτήρας των σύγχρονων πολέμων, που ο Λένιν χαρακτήριζε αναπόφευκτους. Ειδικότερα, διέκρινε τους πολέμους στην ιμπεριαλιστική εποχή στους παρακάτω τύπους:

1) Στους μεγάλους πολέμους που εκδηλώνονται ως συνέχιση της ιμπεριαλιστικής πολιτικής μεταξύ καπιταλιστικών κρατών ή συνασπισμών για το μούρασμα της λείας, των αγορών, των σφαιρών επιρροής και την καταπίεση ξένων λαών (Α΄ και Β΄ παγκόσμιος πόλεμος τότε), δηλαδή οι ιμπεριαλιστικοί πόλεμοι. Οι πόλεμοι αυτοί είναι συνέχιση της πολιτικής διασφάλισης της ταξικής εκμετάλλευσης στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, του ανταγωνισμού για σφαίρες επιρροής και αγορές με «ειρηνικά», «οικονομικά» μέσα.

2) Σε όλους τους υπόλοιπους πολέμους που εκδηλώνονται ως συνέχιση της πολιτικής του αγώνα ενάντια στην εθνική καταπίεση και τον αγώνα της εργατικής τάξης ενάντια στο κεφάλαιο. Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται: α) οι εμφύλιοι ταξικοί πόλεμοι για την κατάληψη της εξουσίας από την εργατική τάξη (οι σοσιαλιστικές επαναστάσεις), β) οι πόλεμοι των σοσιαλιστικών κρατών ενάντια στον ιμπεριαλισμό (Ε.Σ.Σ.Δ. κατά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, Βιετνάμ κλπ.), γ) οι εθνικο-απελευθερωτικοί πόλεμοι:

- οι αντι-ιμπεριαλιστικοί πόλεμοι για την αποτίναξη του αποικιοκρατικού ζυγού,
- ο εθνικο-απελευθερωτικός αντι-ιμπεριαλιστικός αγώνας για την αποτίναξη του εθνικού ζυγού και βαθιές αλλαγές σε χώρες της Ευρώπης και αλλού που καταλήφθηκαν από μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις (λ.χ. στην Ελλάδα ο αγώνας του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου - Ε.Α.Μ. και του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας - Δ.Σ.Ε.).

Οι πόλεμοι αυτοί θεωρούνται δίκαιοι και προοδευτικοί από τη μαρξιστική σκοπιά, καθώς βοηθούν στην πρόοδο και ανάλογα με την περίπτωση, ξεκαθαρίζουν το έδαφος από κατάλοιπα αρχαιωμένων τρόπων παραγωγής (τότε φεουδαρχικά ή άλλα κατάλοιπα σε πολλές αποικίες), εξασθενίζουν τις μεγάλες δυνάμεις του ιμπεριαλιστικού συστήματος και τους συνασπισμούς τους, συμβάλλουν στην ωρίμανση του υποκειμενικού παράγοντα για τη σοσιαλιστική επανάσταση.

Η επέμβαση του NATO στη Γιουγκοσλαβία, δηλαδή στο έδαφος μίας ανεξάρτητης και κυρίαρχης χώρας - ενάντια στις επιταγές του διεθνούς δικαίου - και ο διαμελισμός της, ονομάστηκαν ανθρωπιστική επέμβαση και δικαιολογήθηκαν στη βάση της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της αλβανοκοσοβάρικης μειονότητας στην περιοχή του Κοσσυφοπεδίου, που αντιμετωπίστηκε ως ξεχωριστή εθνότητα. Καταλυτικό ρόλο για την προώθηση των σχεδίων του ιμπεριαλισμού στην περιοχή, αμερικάνικου και ευρωπαϊκού, διαδραμάτισε η δράση του λεγόμενου «Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσσυφοπεδίου, γνωστού ως UCK, ο οποίος όπως αποδείχτηκε αργότερα είχε δημιουργηθεί, χρηματοδοτηθεί, εκπαιδευτεί και εξοπλιστεί από τις δυτικές δυνάμεις.

Αυτό που έκανε ο ιμπεριαλισμός στην προκειμένη περίπτωση ήταν να αξιοποιήσει προς ίδιον όφελος το σταδιακά αυξανόμενο εθνικιστικό αίσθημα που δημιουργούνταν. Οι λόγοι ήταν δύο: α) το «κενό εξουσίας» που δημιουργήθηκε μετά το θάνατο του Τίτο, το 1980, καθώς εξέλιπαν τόσο οι «προσωπικότητες» που θα οδηγούσαν τη χώρα μπροστά, όσο και μια σαφής κατεύθυνση για το πώς έπρεπε να κινηθεί η Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας (Ο.Σ.Δ.Γ.), β) η οικονομική κρίση που μάστιζε τη χώρα κατά τη 10ετία του '80, καθώς η Ομοσπονδία αδυνατούσε να ξεπληρώσει τα φτηνά δάνεια που της είχαν χορηγήσει χρηματοοικονομικά ιδρύματα της Δύσης, με αποτέλεσμα να προκαλούνται προστριβές ανάμεσα στις συντακτικές Δημοκρατίες της Ομοσπονδίας για την κατανομή των πόρων.

Οι δυνάμεις του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, πατώντας σε αυτό το έδαφος - όπως έχουν κάνει και σε άλλες περιπτώσεις στο παρελθόν - οργάνωσαν και εξόπλισαν τον «Εθνικό Απελευθερωτικό Στρατό του Κοσσυφοπεδίου» που πρόβαλλε αλυτρωτικά αιτήματα για την περιοχή, και ο οποίος αξιοποιήθηκε ως μοχλός επαναχάραξης των συνόρων, προς όφελος του ιμπεριαλισμού (Σύμφωνα με το Hellenic Diplomacy and Defense Magazine *«Ο UCK δεν έχει καμία σχέση με τα αισθήματα των απανταχού Αλβανών, οι οποίοι μέσα στην εξαθλίωσή τους προσπαθούν να επιβιώσουν και οι οποίοι το τελευταίο που σκέφτονται είναι μια Μεγάλη Αλβανία. Ο UCK αποτελεί δημιούργημα μυστικών υπηρεσιών, οι οποίες κατά τη συνήθη τακτική κατέφυγαν στον υπόκοσμο και την παράνομη χρηματοδότηση, ώστε να ιδρύσουν, να οργανώσουν και να τροφοδοτήσουν μια τέτοια οργάνωση.»*)

Βάσει του διεθνούς δικαίου, τόσο η επέμβαση στη Γιουγκοσλαβία όσο και η απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου, δεν έχουν νομική βάση. Παρόλα αυτά, πολλοί υποστηρίζουν ότι υπήρχαν λόγοι και για τα δύο, από τη στιγμή που υπήρχαν μαρτυρίες (κατασκευασμένες ή μη δεν έχει σημασία) για καταπίεση των αλβανοκοσοβάρων, ακόμη και για εθνοκάθαρση (αποδείχτηκε ψέμα ο μαζικός τάφος στη Στρέψα, αντίθετα μετά τους βομβαρδισμούς είδε το φως μελέτη του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και την Ανάπτυξη (Ο.Ο.Σ.Α.) για χρήση βίας και καταπίεση των Σέρβων αυτή τη φορά από τους Αλβανούς της περιοχής), ενώ υπήρχε και οργανωμένο εθνικο-απελευθερωτικό κίνημα που πρόβαλλε αλυτρωτικά αιτήματα.

Ακόμη και πριν τις αποκαλύψεις για το κατασκευασμένο του θέματος, είναι βέβαιο ότι ένα τέτοιο αίτημα «εθνικής ανεξαρτησίας» δεν θα μπορούσε να τύχει της υποστήριξης της μαρξιστικής σκέψης. Γι' αυτήν κριτήριο για το αν ένας πόλεμος είναι δίκαιος ή άδικος είναι το κατά πόσον συγκρούεται με το συνολικότερο αγώνα για την ανατροπή του καπιταλισμού. Η μαρξιστική σκέψη, δηλαδή, δεν στηρίζει α priori κάθε αίτημα «εθνικής ανεξαρτησίας», αλλά το αντιμετωπίζει από την άποψη της προώθησης της υπόθεσης της εργατικής τάξης, των εργαζομένων μαζών· στη βάση της θεμελιακής θέσης «του διεθνισμού και του σοσιαλισμού *«δεν μπορεί να είναι ελεύθερος ένας λαός που καταπιέζει άλλους λαούς»*. Αυτή βέβαια η αρχή δεν είχε εμποδίσει το Μαρξ στην εποχή του να υποστηρίξει ή όχι κινήματα που πάλευαν για «εθνική ανεξαρτησία», ανάλογα με το αν το αίτημά τους προωθούσε ή όχι την υπόθεση των αστικοδημοκρατικών μετασχηματισμών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο ή διεθνώς.

Στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το αν η ομοσπονδία, η αυτονομία ή η απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου είναι η λύση που συμβιβάζεται με τα συμφέροντα των εργαζόμενων μαζών, εξαρτάται από τις συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες που περιβάλλουν το δοσμένο έθνος. Πολύ περισσότερο που οι συνθήκες, όπως και το καθετί, αλλάζουν, και μια λύση που είναι σωστή για τη δοσμένη στιγμή μπορεί να αποδειχθεί ότι είναι ολότελα απαράδεκτη για μια άλλη στιγμή.

Η στάση, λοιπόν, των μαρξιστών-λενινιστών απέναντι στο ζήτημα της «αυτοδιάθεσης των λαών», με την έννοια σχηματισμού νέου κράτους ή ένωσης μειονότητας με το «εθνικό κέντρο» στην εποχή της ιμπεριαλιστικής «νέας τάξης» είναι αυστηρά οριοθετημένη. Το αίτημα της ανεξαρτητοποίησης εξετάζεται - όπως και κάθε ζήτημα από ταξική σκοπιά - στα πλαίσια που καθορίζουν τα συμφέροντα της διεθνούς αντι-ιμπεριαλιστικής πάλης της εργατικής τάξης και των άλλων δυνάμεων που αντικειμενικά συστρατεύονται σε αυτή, «υποτάσσεται» στην πάλη για το σοσιαλισμό. Μειονοτικά - εθνικά αλυτρωτικά κινήματα που φουντώνουν και οργανώνονται από τις μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις για την εξυπηρέτηση των σχεδίων τους, είναι αντιδραστικά και δεν μπορούν να έχουν υποστήριξη από τους μαρξιστές-λενινιστές. Πολύ περισσότερο, που στην εποχή του ιμπεριαλισμού και της «νέας τάξης πραγμάτων», κινήματα που θέτουν το στόχο της «εθνικής αυτοτέλειας» εύκολα μπορούν να μετατραπούν σε «πίονια» στα χέρια των διαφόρων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων, αν δεν έχουν σαφή αντι-ιμπεριαλιστικό προσανατολισμό.

Το δικαίωμα της «αυτοδιάθεσης ενός λαού» ειδωμένο αποκλειστικά από τη στενά «νομική» σκοπιά για δημιουργία κράτους ή ένωσης με το «εθνικό κέντρο» καταλήγει στην υπηρεσία της αντίδρασης.

Επομένως, σύμφωνα με τη θεωρία του μαρξισμού-λενινισμού, τα όποια μειονοτικά προβλήματα δεν αντιμετωπίζονται με τη δημιουργία προτεκτοράτων του ιμπεριαλισμού, αλλά με την ενωμένη πάλη των εργατών άσχετα από εθνικότητα, φυλή, φύλο, θρησκεία κλπ. Σε κάθε περίπτωση, ο μαρξισμός-λενινισμός υποστηρίζει το δικαίωμα του κάθε λαού να κανονίζει τα του οίκου του, στα πλαίσια των κρατικών συνόρων του, χωρίς ιμπεριαλιστικές παρεμβάσεις, παραινήσεις και επεμβάσεις. Η λενινιστική θεωρητική κληρονομιά για το θέμα αυτό είναι απολύτως επίκαιρη και αναγκαία για τον εξοπλισμό και προσανατολισμό μας και στις σημερινές συνθήκες.

Σε ότι αφορά τις σχέσεις μεταξύ των Αλβανών και των Σέρβων του Κοσσυφοπεδίου, όχι μόνο δεν εξομαλύνθηκαν μετά την επέμβαση των νατοϊκών δυνάμεων, την εγκαθίδρυση των δυνάμεων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) και στη συνέχεια της Ε.Ε., αλλά οξύνθηκαν. Χαρακτηριστικά είναι τα επεισόδια στη Μητρόβιτσα το 2004, με αποτέλεσμα το θάνατο 19 ανθρώπων και τον τραυματισμό δεκάδων ακόμη, με τη συγκεκριμένη πόλη που είναι διαιρεμένη στα δύο, να αποτελεί μέχρι σήμερα πεδίο συνεχών βίαιων συγκρούσεων ανάμεσα σε Αλβανούς και Σέρβους κατοίκους του Κοσσυφοπεδίου. Συχνές είναι οι επιθέσεις των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου και προς τις ευρωπαϊκές δυνάμεις της EULEX, η οποία θεωρείται ανεπιθύμητη από τη στιγμή που έχει διακηρυχθεί η ανεξαρτησία της περιοχής.

Σήμερα, το μόρφωμα που αυτοαποκαλείται «Δημοκρατία του Κοσσυφοπεδίου» και το οποίο μετράει σχεδόν ένα χρόνο ζωής, αποτελεί μία υπανάπτυκτη οικονομικά περιοχή η οποία χαρακτηρίζεται από το χαμηλό βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της. Η οικονομία του Κοσσυφοπεδίου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη διεθνή κοινότητα και τη διασπορά για νομισματική και τεχνική βοήθεια, ενώ τους κατοίκους του μαστίζει η φτώχεια, η ανεργία και η εξαθλίωση. Σε αυτό το έδαφος αναπτύσσεται η παραοικονομία που βασίζεται στο εμπόριο ναρκωτικών και λευκής σαρκός. Δεν είναι μάλιστα, τυχαίο, που οι κάτοικοι της περιοχής αντιδρούν εχθρικά στην παρουσία της υπερσύγχρονης βάσης

Μπόντσιλ, καθώς φαντάζει ως μια περιοχή η οποία βρίσκεται 100 χρόνια μπροστά από τον χώρο που την περιτριγυρίζει, με την ανεργία στην περιοχή να φτάνει το 80%. Στη βάση, μάλιστα, απασχολούνται σήμερα περίπου 10.000 άτομα, κυρίως, Αλβανοί, οι οποίοι για να «αποφευχθούν οι πληθωριστικές πιέσεις» στην οικονομία της περιοχής, αμείβονται με 2 δολάρια / ώρα!

Το ίδιο το έδαφος του Κοσσυφοπεδίου είναι, ωστόσο, πλούσιο στο Βόρειο κομμάτι του, καθώς διαθέτει μεγάλα αποθέματα λιγνίτη, χρυσού, και άλλων πετρωμάτων, τα οποία και σφετερίζεται ο ευρωπαϊκός ιμπεριαλισμός, που θα στήριζε μία πρόταση για τη διχοτόμηση του Κοσσυφοπεδίου. Κάτι που ως λύση ανάγκης δεν θα το αντιπάλευαν ίσως οι Σέρβοι του Κοσσυφοπεδίου, αφού θα μπορούσαν να ενωθούν και πάλι με την υπόλοιπη Σερβία, έχοντας απαλλαγεί από την ενοχλητική παρουσία των αλβανοκοσοβάρων. Άλλωστε, το συγκεκριμένο σενάριο για τη διχοτόμηση του Κοσσυφοπεδίου είχε πέσει στο τραπέζι πολύ πριν τον πόλεμο, αφού κάποτε είχε αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης μεταξύ του Μιλόσεβοτς και του Ρουγκόβα, ενώ σήμερα φαίνεται πως η πρόταση στηρίζεται και από τη Ρωσία (βλ. δηλώσεις Πριμακόφ). Η ηγεσία των αλβανοκοσοβάρων θα αντιδρούσε πιθανώς σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, αφού αφενός «αντικείμενο του πόθου» αποτελεί το σύνολο του Κοσσυφοπεδίου, ενώ δεν συμφέρει και οικονομικά από την άποψη που αναλύσαμε παραπάνω.

Γενικά, το μέλλον του Κοσσυφοπεδίου δεν μπορεί να ξέρει κανείς ποιο θα είναι, παρά μόνο ότι οι εξελίξεις στην περιοχή θα μας απασχολούν για πολλά ακόμη χρόνια, ενώ αναμφισβήτητα επηρεάζουν και θα επηρεάσουν και στο μέλλον τις εξελίξεις συνολικότερα στα Βαλκάνια και στον κόσμο, δημιουργώντας «προηγούμενο» (νομική έννοια του όρου) για την έκβαση πολλών ανάλογων ζητημάτων. Μία τέτοια ανάλογη κατάσταση θα μπορούσε να δει κανείς σε μερικά χρόνια στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (π.Γ.Δ.Μ.), στην οποία «φορέθηκε» καθόλου τυχαία το μοντέλο του UCK, με το κρατίδιο να είναι σήμερα κυριολεκτικά «στην κόψη του ξυραφιού». Το ίδιο θα μπορούσε να συμβεί και στις επαρχίες Μπουγιάνοβατς, Μεντβέντια και Πρέσεβο της Νότιας Σερβίας, που βρίσκονται πλησίον του Κοσσυφοπεδίου. Όσον αφορά την Ελλάδα, τα γεγονότα την αφορούν άμεσα, καθώς η μονομερής ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου ανοίγει ζητήματα:

1. Στην Κύπρο, καθώς η τουρκοκυπριακή ηγεσία επιδιώκει την επαναφορά του σχεδίου Ανάν που απορρίφθηκε από τους ελληνοκύπριους, αλλιώς απειλεί με διχοτόμηση.
2. Στη Θράκη, εφόσον υπάρχει πάντα το ενδεχόμενο στο μέλλον να έχουμε και εκεί δυσάρεστες εξελίξεις, εξαιτίας των τουρκικών επιδιώξεων.
3. Στη Δυτική Ελλάδα λόγω των αλβανικών επιδιώξεων.

Παραδοσιακά, σταθερή θέση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής για χρόνια ήταν το απαραβίαστο των συνόρων και ο σεβασμός των αποφάσεων του Ο.Η.Ε., ενώ για το θέμα της αναγνώρισης της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου, το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών έχει δηλώσει ότι, προς το παρόν, τηρεί στάση αναμονής, αφήνοντας προφανώς υπόνοιες για μια μελλοντική αναγνώριση.

Σε όλο τον πλανήτη, περισσότερες από 100 περιοχές του κόσμου, αρκετές από τις οποίες είναι και μέλη του Unrepresented Nations and Peoples Organization (UNPO) με έδρα τη Χάγη, εγείρουν αιτήματα αναγνώρισης και θα μπορούσαν να αποτελέσουν δυνητικούς μιμητές της συνταγής-απαίτησης του Κοσσυφοπεδίου. Ήδη, η Ρωσία μετά την μονομερή κήρυξη ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου και την αναγνώρισή της από Η.Π.Α., και αρκετά κράτη-μέλη της Ε.Ε., έκανε πράξη τις απειλές της, αναγνωρίζοντας την ανεξαρτησία της Αμπχαζίας και της Νότιας Οσετίας.

Οι υποστηρικτές της ανεξαρτητοποίησης του Κοσσυφοπεδίου, υποστηρίζουν ότι πρόκειται για μοναδική περίπτωση που δεν θα επαναληφθεί στο μέλλον. Ωστόσο, το

1903 οι Η.Π.Α. είχαν εφαρμόσει την ίδια τακτική, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα ιμπεριαλιστικά τους συμφέροντα, στην περιοχή της Λατινικής Αμερικής. Τότε, μηχανεύθηκαν την παράνομη απόσχιση του Παναμά από την Κολομβία. Η Κολομβία, όμως, δεν ενέκρινε τα σχέδια των Η.Π.Α. για τη δημιουργία ενός καναλιού στο έδαφός της, το οποίο οι Η.Π.Α. κατέλαβαν και στη συνέχεια αφαίρεσαν μια για πάντα από την κολομβιανή επικυριαρχία.

Η πρόσφατη ιστορία της Γιουγκοσλαβίας, με σημείο καμπής την επέμβαση στη σφαίρα της εσωτερικής δικαιοδοσίας ενός κυρίαρχου κράτους που νομιμοποιήθηκε με το πρόσχημα της ανθρωπιστικής τραγωδίας, συνδέθηκε με ηθικά, νομικά και πολιτικά διλήμματα, γιατί η αποδοχή ή η νομιμοποίηση του δικαιώματος επέμβασης σηματοδοτεί μια νέα αντίληψη για τη διεθνή κοινωνία και τις αρχές περί ηθικής, τάξης και δικαιοσύνης, η οποία απέχει πολύ από τη βεσφαλική αντίληψη, όπως αυτή κυριάρχησε τους τελευταίους τέσσερις αιώνες.

Στη βάση αυτή θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο πόλεμος κατά της Γιουγκοσλαβίας, τόσο σε ότι αφορά τον τρόπο, αλλά και σ' ότι αφορά το χρόνο στον οποίο μεθοδεύτηκε και εκδηλώθηκε, αποτελεί το πρώτο πεδίο δοκιμής των όρων της σύγχρονης πολιτικής που θέλησε να επιβάλλει ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός: της «νέας τάξης πραγμάτων» που διαμορφώνεται με βάση το δίκαιο του ισχυρότερου. Σε αυτήν οι συγκρούσεις δεν περιορίζονται από φυσικά σύνορα, από τη στιγμή που κρίνεται ότι απειλούνται αμερικανικά εθνικά συμφέροντα. Εάν αυτό απαιτεί τη διάσπαση, τον κατακερματισμό των εθνικών κρατών και τη δημιουργία ή υπόθαλψη φυλετικών ή θρησκευτικών κοινοτήτων, δια της κατασκευής προτεκτοράτων, η διεθνής κοινότητα πρέπει να το αποδεχτεί. Αποδέκτης και συνένοχος σε αυτή την κατεύθυνση αποδείχθηκε με τη στάση του ο ευρωπαϊκός ιμπεριαλισμός (δεν αποτέλεσε κι έκπληξη βέβαια), ο οποίος συμπαρατάχθηκε με τους όρους του «νέου δόγματος του NATO», που ψηφίστηκε λίγο πριν το βομβαρδισμό της Γιουγκοσλαβίας. Η νέα δομή του NATO, βάζει ξεκάθαρα στο περιθώριο το ρόλο του Ο.Η.Ε. όπως αυτός είχε διαμορφωθεί με την καταλυτική συνδρομή των πρώην σοσιαλιστικών κρατών και της Ε.Σ.Σ.Δ., περιφρονώντας το διεθνές δίκαιο όπως το ξέραμε.

Οι νατοϊκές επιχειρήσεις στο Κόσοβο και η προσφυγή στη βία από ένα περιφερειακό οργανισμό, χωρίς την προηγούμενη έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας (Σ.Α.) των Ηνωμένων Εθνών (Η.Ε.), παραγκώνισε τις δικαιοκές, τις ηθικές και τις πολιτικές δεσμεύσεις, βάσει των οποίων ο πόλεμος είναι «η έσχατη προσφυγή». Αυτή η υποχρέωση απορρέει από το προοίμιο του Χάρτη των Η.Ε. και εκφράζει την τραγωδία του πολέμου. Η παράκαμψη του βέτο, κύρια λειτουργία του οποίου είναι η διασφάλιση πολιτικής συναίνεσης μεταξύ των μόνιμων μελών του Σ.Α. για τη χρήση βίας και η ανάληψη εξαναγκαστικής δράσης από ένα περιφερειακό οργανισμό, που αναλαμβάνει το ρόλο του υπερασπιστή της διεθνούς τάξης και της διεθνούς δικαιοσύνης, συνιστά ένα επικίνδυνο προηγούμενο για το μέλλον της διεθνούς τάξης.

Η παραβίαση των αρχών του Διεθνούς Δικαίου, ο παραμερισμός του Ο.Η.Ε. και κάθε άλλου οργανισμού συλλογικής ασφάλειας, η μετατροπή του NATO σε τουλάχιστον «ισότιμο» με τον Ο.Η.Ε. οργανισμό στον τομέα της «διαχείρισης κρίσεων και επίλυσης διαφορών», συναποτελούν ένα καθεστώς που επιβλήθηκε πρακτικά με τη δράση του NATO στη Γιουγκοσλαβία. Στην ίδια κατεύθυνση υπήρξε και η μεθόδευση της απόσχισης του Κοσσυφοπεδίου από το έδαφος της Σερβίας.

Το νέο μοντέλο «συλλογικής ασφάλειας», αμέσως μετά το βομβαρδισμό των Βαλκανίων, προωθήθηκε και στο επίπεδο του θεσμικού επικοινωνήματος. Ενδεικτικά αναφέρουμε την πρόταση για αλλαγή σχετικά με τον τρόπο ψηφοφορίας είτε με την κατάργηση χρήσης του veto είτε με την απαίτηση ύπαρξης δύο ψήφων αρνησικυρίας αντί για μίας. Λίγο αργότερα, ο Κόφι Ανάν υποστήριξε πως η διεθνής κοινότητα έχει δικαίωμα για

στρατιωτική επέμβαση σε ανεξάρτητες και κυρίαρχες χώρες για την πρόληψη της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και πως τέτοιου είδους μονομερείς επεμβάσεις δεν θα έπρεπε να παρεμποδίζονται από το Σ.Α. του Ο.Η.Ε.

Στη Γιουγκοσλαβία το πρόσχημα ήταν η «εθνοκάθαρση» και η «καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Σήμερα το πρόσχημα είναι η «καταπολέμηση της τρομοκρατίας», η «αντιμετώπιση εθνικών και θρησκευτικών ανταγωνισμών», η «διάλυση κρατών», ή η «κατοχή χημικών όπλων» έως και οι λαϊκές διαμαρτυρίες που μπορεί να ξεσπάσουν στο εσωτερικό μιας χώρας ως συνέπεια των «αποτυχημένων μεταρρυθμίσεων». Όλα τα παραπάνω προβλέπονται στο κεφάλαιο με τίτλο «Απαιτήσεις και Κίνδυνοι Ασφάλειας» που περιέχεται στην απόφαση του «νέου δόγματος» του NATO για την πραγματοποίηση επέμβασης από τις συμμαχικές δυνάμεις.

Έτσι, ακόμα κι αν δεν υπάρχει η πρόφαση, μπορεί να δημιουργηθεί. Η πρόκληση μιας τεχνητής διασυνοριακής διαμάχης αρκεί, όπως αρκεί και μια αναζωπύρωση μειονοτικών προβλημάτων που θα αποδοθεί σε «θρησκευτικούς» ή «εθνικούς» λόγους, εσωτερικές «πολιτικές ή κοινωνικές δυσκολίες» που μπορεί να εμφανιστούν ή να προκληθούν στο εσωτερικό των κρατών (βλ. αδύναμες κυβερνήσεις ή «rogue state» κράτος υπό κατάρρευση) κ.ο.κ. Μοναδική αναγκαία προϋπόθεση είναι η διακοπή της ροής ζωτικών πόρων σε κάποια γωνιά του πλανήτη.

Πρόκειται για μια σταδιακά διαμορφούμενη κατάσταση δημιουργίας προς άγνωστη κατεύθυνση, που θα μπορούσε να τη σταματήσει μονάχα η πάλη των λαών.

Πρόλογος

Δεν είναι ίσως τυχαίο ότι ένα βιβλίο στρατηγικής της δεκαετίας του '80¹, αλλά και το σενάριο μιας περισσότερο πρόσφατης άσκησης μεγάλης κλίμακας του NATO, με αντικείμενο τον «τρίτο παγκόσμιο πόλεμο»², αρχίζουν με υποθετικό θεώρημα τοπική ανάφλεξη στο Κοσσυφοπέδιο³. Η περιοχή αυτή αποτελεί σήμερα το πιο οξύ και ανεξέλεγκτο πεδίο εθνικιστικής αντιπαράθεσης απ' όσα προέκυψαν στη διάρκεια της διάλυσης της πρώην Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας, και είναι γεγονός πως οι πρόσφατες εξελίξεις στη Βαλκανική έχουν ήδη πυροδοτήσει αλυσιδωτές αντιδράσεις σε διάφορες περιοχές του πλανήτη και θα συνεχίσουν να τροφοδοτούν νέες στο μέλλον.

Οι εξελίξεις στη Βαλκανική χερσόνησο, μετά τις ανατροπές που σημειώθηκαν τα τελευταία 20 περίπου χρόνια, αποτελούν μέρος μόνο του γενικότερου διεθνούς ανταγωνισμού που εκδηλώνεται για τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης αλλά και τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες. Μετά τον πόλεμο του Κόλπου ενάντια στο Ιράκ, το κέντρο βάρους των επεμβάσεων από το διεθνές κεφάλαιο με επικεφαλής τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό με πρόσχημα την ελεύθερη εκμετάλλευση των πετρελαιοπηγών, μετατοπίστηκε προς την Ευρώπη. Η διάσταση αυτή επιβεβαιωνόταν ήδη από τη δεκαετία του '90 απ' όλο και περισσότερους αναλυτές, που σημείωναν ότι τα Βαλκάνια αποτελούν πλέον ένα νέο πεδίο οξύτατων διεθνών ανταγωνισμών, όπου συναντιούνται και συμπλέκονται οι ενδο-κοινοτικές, ενδο-ατλαντικές και ενδο-ιμπεριαλιστικές αντιθέσεις που περιπλέκουν ακόμα περισσότερο την οξυμένη κατάσταση στις πρώην σοσιαλιστικές βαλκανικές χώρες.

Συγκεκριμένα, ο σχεδιασμός για τα Βαλκάνια αφορά⁴:

¹ Προσπάθεια απόσχισης της Σλοβενίας, που θα πυροδοτούσε αλυσιδωτές αντιδράσεις στο Κοσσυφοπέδιο, έβλεπε ήδη από τις αρχές του '80, στο μυθιστορηματικό του βιβλίο, ένας από τους πλέον έγκυρους Βρετανούς στρατιωτικούς αναλυτές. Βλ. σχετικά Sir John Hackett, *The Third World War: The Untold Story*, London 1982.

² Στο ίδιο σκεπτικό βασίστηκε το σενάριο της νατοϊκής άσκησης Wintex / Cimex που πραγματοποιήθηκε στα τέλη του 1989 σε περιοχές της πρώην Δ. Γερμανίας.

³ Γιώργος Χαρβαλιάς: «Κοσσυφοπέδιο: «Συνταγή» για ανάφλεξη στα Βαλκάνια», Βαλκάνια, από το διπολισμό στη νέα εποχή, εκδ. Γνώση, 1995, σελ. 164.

⁴ Μάκης Παπαδόπουλος: «Βαλκάνια και Ελληνική Ολιγαρχία», Κομμουνιστική Επιθεώρηση τ. 4 / 1999, σελ. 133.

1. Την επιβολή και οργάνωση της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης και της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης σε μια περιοχή όπου αφθονούν οι πλουτοπαραγωγικές πηγές (ορυκτός πλούτος, κ.λπ.), ενώ παράλληλα αποτελεί έδαφος μεταφοράς ενέργειας από την Κασπία (πετρέλαιο, φυσικό αέριο), στην οποία υπάρχουν δεκάδες εκατομμύρια εργαζόμενοι-καταναλωτές.
2. Τη δοκιμασία των μορφών ιμπεριαλιστικής διείσδυσης στην περιοχή, ως μοντέλο εφαρμογής του νέου δόγματος του ΝΑΤΟ, αλλά και της πρακτικής αποτύπωσης του υπάρχοντος συσχετισμού μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων σε παγκόσμιο επίπεδο.
3. Την αποδυνάμωση της Ρωσίας και ως ένα βαθμό της Κίνας, αφενός μέσα από την αφαίρεση του ιστορικά κατακτημένου συμμαχικού τους περιγύρου και αφετέρου μέσα από την έκθεση της αδυναμίας αυτών των δυνάμεων να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις νατοϊκές επιλογές.

Σ' αυτό το σχεδιασμό ιδιαίτερα κερδισμένος έβγαινε ο γερμανικός ιμπεριαλισμός, που εκτός από τα σημαντικά γεωπολιτικά και οικονομικά οφέλη που ανέμενε από την προώθηση του «Συμφώνου Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη» στην περιοχή⁵, πέτυχε αφενός, την πρώτη ουσιαστική έξοδο του γερμανικού στρατού στην Ευρώπη μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, και αφετέρου, την προπαγανδιστική προβολή της πολιτικής ενοποίησης της Ε.Ε. σαν αναγκαίου αντίβαρου στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό⁶ (με τον οποίο, ωστόσο, είχε συνεργαστεί στο παρελθόν στη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας).

Τον Ιούλιο του 1991, ο Άντε Μάρκοβιτς, ο τότε ομοσπονδιακός πρωθυπουργός της Ο.Σ.Δ.Γ., δήλωνε πως «καθόμαστε πάνω σε μια βόμβα που μπορεί να μας τινάξει όλους

---

⁵ Το «Σύμφωνο Σταθερότητας για τη ΝΑ Ευρώπη» (Σ.Σ.Ν.Α.Ε. - 10.06.1999) δεν είναι χρηματοδοτικός οργανισμός. Είναι ένας άτυπος πολιτικός μηχανισμός και forum συντονισμού των δράσεων μεταξύ των ληπτριών και των δωρητριών χωρών και διεθνών χρηματοδοτικών οργανισμών, στο οποίο συμμετέχουν εκτός των βαλκανικών χωρών, τα κράτη μέλη της Ε.Ε., λοιπές χώρες του G8 (Η.Π.Α., Καναδάς, Ιαπωνία, Ρωσία), κ.ά.), σημαντικοί δωρητές όπως η Νορβηγία και η Ελβετία, γειτονικές χώρες όπως Τουρκία, Ουγγαρία και από 27.11.2001 η Τσεχία, η Σλοβακία, η Πολωνία (συνολικά 35 χώρες), αλλά και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διεθνείς χρηματοδοτικοί οργανισμοί (Παγκόσμια Τράπεζα, IMF, EBRD, BEI), λοιποί διεθνείς οργανισμοί που δραστηριοποιούνται στην περιοχή (πέραν Ο.Α.Σ.Ε., οι ΝΑΤΟ, Δ.Ε.Ε., Συμβούλιο της Ευρώπης, Ο.Η.Ε., Ύπατη Αρμοστεία Προσφύγων Η.Ε.), καθώς και πρωτοβουλίες περιφερειακής συνεργασίας (ΟΣΕΠ, CEI, SECI, Διαδικασία Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης-SEECP).

⁶ Μ. Παπαδόπουλος, ό.π., σελ. 137.

στον αέρα». Τα λόγια του αποδείχτηκαν προφητικά... Δεκαεπτά χρόνια μετά - και τριανταεπτά χρόνια μετά το θάνατο του θεμελιωτή της, Γιόζιπ Μπροζ Τίτο - από αυτή τη χώρα δεν υπάρχει πια παρά μόνο το φάντασμά της και θαλερές αναμνήσεις. Ανατρέχοντας, όμως, κάποιος σε όλη την πορεία διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας, θα βρει μια «σταθερά» που ήταν πάντα εκεί, ακόμη και πριν τα Βαλκάνια τυλιχτούν στις φλόγες. Αυτή η «σταθερά» είναι ο καταλυτικός ρόλος του ιμπεριαλισμού στη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και σε όσα ακολούθησαν στην περιοχή. Τα δεδομένα που μπορούν να ανιχνευθούν, όσο αποσπασματικά και παραμορφωμένα κι αν είναι από τα φίλτρα του διεθνούς Τύπου, μαρτυρούν ότι για τις καπιταλιστικές χώρες ο διαμελισμός της Γιουγκοσλαβίας και μερικά χρόνια μετά η δημιουργία ενός προτεκτοράτου στην περιοχή που αποτελεί και τη μεγαλύτερη νατοϊκή βάση, ήταν το ιδανικό «άνοιγμα της αγοράς της», και του γεωστρατηγικού ελέγχου της ευρύτερης περιοχής, που συντελέστηκε διαμέσου της αιματοχυσίας...

Για τι είδους σχεδιασμούς πρόκειται; Ποιες δυνάμεις εμπλέκονται και γιατί; Πώς σχετίζεται η υπόθεση του Κοσσυφοπεδίου με τη σημερινή κατάσταση στην ευρύτερη περιοχή; Ποιοι οι σχεδιασμοί των άλλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων της περιοχής; Να ορισμένα ερωτήματα στα οποία θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στο συγκεκριμένο πόνημα.

Για να μπορέσουμε να προσεγγίσουμε τις απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα θα χρειαστεί να αναφέρουμε τόσο ιστορικά στοιχεία, όσο και να καταφύγουμε σε έργα των κλασικών του μαρξισμού-λενινισμού για τον τρόπο διαμόρφωσης των διεθνών σχέσεων στον ιμπεριαλισμό, αλλά και για το εθνικό ζήτημα, αφού ως μεθοδολογικό εργαλείο για την ανάλυση των διεθνών σχέσεων θα χρησιμοποιήσουμε τη μαρξιστική θεωρία.

Η εργασία ξεκίνησε να γράφεται όταν η κήρυξη της μονομερούς ανεξαρτητοποίησης του Κοσσυφοπεδίου μετρούσε μόλις μερικούς μήνες. Μια ανεξαρτησία που ήρθε σαν συνέπεια ένοπλης αντιπαράθεσης και νατοϊκών βομβαρδισμών εναντίον της άλλοτε Γιουγκοσλαβίας και την οποία έσπευσαν να αναγνωρίσουν, όπως ήταν αναμενόμενο, οι Η.Π.Α. και αρκετές χώρες της Ε.Ε.. Την ίδια περίπου περίοδο οι διαπραγματεύσεις μεταξύ Αθήνας και Σκοπίων για την τελική ονομασία της π.Γ.Δ.Μ. έδιναν και έπαιρναν. Λίγους μήνες μετά, το πρωτοφανές για τα δεδομένα του διεθνούς δικαίου φαινόμενο της απόσχισης μιας περιοχής που αποτελούσε κομμάτι του εδάφους μιας ανεξάρτητης και κυρίαρχης χώρας, με τις «ευλογίες» σειράς χωρών, επιχειρήθηκε να «κλωνοποιηθεί» σε ένα ακόμη μέρος του πλανήτη. Ο λόγος για την κρίση που ξέσπασε τον Οκτώβριο του

2008 στην αποσχισθείσα από το 1991 περιοχή της Νότιας Οσετίας⁷, μεταξύ Ρωσίας και Γεωργίας.

Κατά την ολοκλήρωση της συγγραφής της εργασίας μας βρισκόμαστε απέναντι σε μια νέα σημαντική εξέλιξη. Αυτή έχει να κάνει με τη διαφοροποίηση προηγούμενης θέσης του Ο.Η.Ε. σχετικά με την αποστολή της ευρωπαϊκής δύναμης EULEX (European Union Rule of Law Mission in Kosovo)⁸ που υποκαθιστά την KFOR (Kosovo force) και την UNMIK (United Nations Mission in Kosovo) στο Κοσσυφοπέδιο. Όπως ανακοινώθηκε, η αστυνομική και δικαστική δύναμη EULEX θα αναπτυχθεί στην περιοχή υπό την αιγίδα του Ο.Η.Ε. κι όχι στο πλαίσιο της Ε.Ε., όπως αρχικά είχε αποφασιστεί· το γεγονός σηματοδοτεί την επιστροφή στο ψήφισμα 1244/99 του Σ.Α. του Ο.Η.Ε.

Τα γεγονότα που οδήγησαν στη μονομερή κήρυξη ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου το 2008 υπήρξαν αποτέλεσμα μακρόχρονης ιστορικής διαδικασίας, οι βάσεις και τα ιδιαίτερα συστατικά στοιχεία της οποίας φανερώνονται και διαμορφώνονται σαν κρίκοι της ανάπτυξης των διεθνών σχέσεων σε όλο τον κόσμο. Γι' αυτό και η όποια ανάλυση των γεγονότων δεν θα ήταν πλήρης αν δεν περιλαμβάνονταν σε αυτήν οι ιστορικές προϋποθέσεις δημιουργίας της. Για να υπάρχει, συνεπώς, μια παρακολούθηση της τωρινής περιόδου και των φάσεων που εξελίσσονται στα Βαλκάνια και τη Γηραιά Ήπειρο συνολικά, χρειάζεται η σύνδεση με μια σειρά γεγονότα που προηγήθηκαν της δεκαετίας

⁷ Στις 8 Αυγούστου του 2008, λίγο πριν ξεκινήσει η τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων στο Πεκίνο, γεωργιανές δυνάμεις επιτέθηκαν εναντίον του Τσхинβάλι της Νότιας Οσετίας. Η αιτιολογία ήταν η αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης, που είχε ανατραπεί - όπως οι Γεωργιανοί ισχυρίζονταν - εξαιτίας του βομβαρδισμού γεωργιανών χωριών από αυτονομιστές στην περιοχή. Σχεδόν αμέσως μετά την επίθεση της Γεωργίας, καθώς οι γεωργιανές δυνάμεις κλιμάκωναν την επίθεση, ρωσικά στρατεύματα εισήλθαν στο έδαφος της Οσετίας, υποστηριζόμενα από άρματα μάχης, ενώ ρωσικά αεροπλάνα βομβάρδισαν στρατιωτική βάση κοντά στην πρωτεύουσα της Γεωργίας, Τιφλίδα. Μετά το τέλος των εχθροπραξιών, η Ρωσία αναγνώρισε την ανεξαρτησία της Αμπχαζίας και της Ν. Οσετίας. Λίγες μέρες αργότερα ακολούθησε και η Νικαράγουα, ενώ την πρόθεσή τους να κάνουν κάτι ανάλογο εξέφρασαν η Λευκορωσία, η Βενεζουέλα και ο Λίβανος.

⁸ Η EULEX αναπτύχθηκε με βάση το ψήφισμα 124/2008 του Συμβουλίου Εξωτερικών και Άμυνας της Ε.Ε. που υιοθετήθηκε στις 4 Φεβρουαρίου του ίδιου έτους. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε: Council Joint Action 2008/124/CFSP of 4 February 2008 on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη νομική δύναμη που αναπτύχθηκε μέχρι τώρα στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Άμυνας (Κ.Ε.Π.Π.Α. - ESPD) της Ε.Ε. (3.000 άτομα προσωπικό: 1.900 προερχόμενοι από χώρες της Ε.Ε. και 1.100 Κοσοβάρους).

του '90, ενώ πιο συγκεκριμένα θα εξετάσουμε την περίοδο που ξεκινά με τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς του 1999 και μετά.

Καταρχήν, επιχειρούμε μια ανασκόπηση των γεγονότων που οδήγησαν στην οριστική διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και τη διαμόρφωση ενός νέου χάρτη στα Βαλκάνια. Ο λόγος που δίνεται έμφαση στα γεγονότα εκείνης της περιόδου, έχει να κάνει με το γεγονός ότι φωτίζονται πλευρές του ζητήματος που μας βοηθούν να κατανοήσουμε το συνολικό σχεδιασμό που υπήρχε για την περιοχή των Βαλκανίων ήδη από τότε, τον ιδιαίτερο ρόλο και τους στόχους τόσο του αμερικάνικου όσο και του ευρωπαϊκού ιμπεριαλισμού.

Εστιάζουμε, ακόμη, στο βομβαρδισμό των 78 ημερών της Γιουγκοσλαβίας από τις νατοϊκές δυνάμεις και τα γεγονότα που ακολούθησαν: το ψήφισμα 1244 του Ο.Η.Ε. για το προσωρινό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου και τη διεθνή επιτήρηση της περιοχής. Τις διάφορες «επιχειρήσεις εξεύρεσης μιας λύσης» για το τελικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου μέχρι και τις μέρες μας, που βρισκόμαστε απέναντι στη γένεση ενός ιδιαίτερου μορφώματος, ενός προτεκτοράτου που αποκαλείται Δημοκρατία του Κοσσυφοπεδίου και η οποία σηματοδοτεί την επιβολή της νέας τάξης πραγμάτων στην περιοχή.

Στη συνέχεια, παρουσιάζουμε πλευρές που σχετίζονται με το θέμα του τελικού καθεστώτος της περιοχής και οι οποίες το καθιστούν, κυρίως, διεθνές ζήτημα. Σε αυτό το σημείο, αναλύουμε τους ιδιαίτερους στόχους και το ρόλο των Η.Π.Α., της Ρωσίας και της Ε.Ε., ενώ αναφορά γίνεται και στο «διαμεσολαβητικό» ρόλο και τους χειρισμούς του Ο.Η.Ε..

Όλα αυτά, αναμένοντας τις εξελίξεις που θα καθορίσουν το τελικό status quo του Κοσσυφοπεδίου - το οποίο έχει ήδη επηρεάσει αναπόφευκτα όλη την περιοχή των Βαλκανίων κι έχει δημιουργήσει τη δυναμική για ένα παγκόσμιο ντόμινο αποσχίσεων.

Η σημασία του Μαρξισμού

Η σχέση οικονομίας και πολιτικής από τη μαρξιστική-λενινιστική σκοπιά

Στο κατώφλι του 21ου αιώνα οι διεθνείς εξελίξεις σημαδεύονται από τη βάρβαρη και απάνθρωπη επιχείρηση του ιμπεριαλισμού να επιβάλει τη «νέα τάξη πραγμάτων» σε όλο τον κόσμο. Η ανθρωπότητα ζει ζοφερές στιγμές, εξαιτίας της ιμπεριαλιστικής επιθετικότητας που εκδηλώνεται σε έκταση και βάθος στην οικονομία, τις εργασιακές σχέσεις, την κοινωνική πολιτική, στο πολιτικό σύστημα, τον ιδεολογικό, πολιτιστικό τομέα, τις διεθνείς σχέσεις, το περιβάλλον.

Οι συνεχώς εντεινόμενες ανοιχτές επεμβάσεις και οι ανταγωνισμοί των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων για το μοίρασμα των αγορών οδηγούν σε νέα δεσμά εξάρτησης και καθυπόταξης χωρών, στην εμφάνιση νέων εστιών έντασης και τοπικών πολέμων...

Οι τεράστιες ζώνες φτώχειας, ασθενειών, οι ανισότητες στη διάδοση και εφαρμογή των τεχνολογικών επιτευγμάτων ανάμεσα στις διάφορες χώρες και περιοχές και στο εσωτερικό χωρών, είναι χαρακτηριστικοί δείκτες του ταξικού χαρακτήρα της ανάπτυξης, αλλά και ενός συστήματος που γερνάει, βρίσκεται σε βαθιά κρίση, ενός συστήματος σε σήψη...

Σ' αυτό το παγκόσμιο σύστημα, οι διεθνείς σχέσεις διαμορφώνονται σε ένα αντιφατικό αλλά εξηγήσιμο πλαίσιο, ανταγωνισμού και ταυτόχρονα συνεργασίας, μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων. Οι σχέσεις αυτές αφορούν τον οικονομικό τομέα, αλλά και ζητήματα γεω-στρατηγικής ισχύος, που σε δεύτερο χρόνο συνδέονται επίσης με την διασφάλιση και διεύρυνση των οικονομικών κεκτημένων των κρατών. Αυτή η πολύπλοκα εξελισσόμενη πραγματικότητα είναι απόρροια του χαρακτήρα του διεθνούς ιμπεριαλιστικού συστήματος, για τον οποίο ο Β. Ι. Λένιν παρατηρούσε: «...οι «δι-ιμπεριαλιστικές» ή «υπεριμπεριαλιστικές» συμμαχίες στην κεφαλαιοκρατική πραγματικότητα... με οιαδήποτε μορφή κλείνονται αυτές οι συμμαχίες, με τη μορφή ενός ιμπεριαλιστικού συνασπισμού ενάντια σ' έναν άλλον ιμπεριαλιστικό συνασπισμό ή με τη μορφή μιας γενικής συμμαχίας όλων των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων, αποτελούν αναπόφευκτες απλώς «ανάπαυλες» ανάμεσα στους πολέμους. Οι ειρηνικές συμμαχίες προετοιμάζουν τους πολέμους και με τη σειρά τους ξεπηδούν από τη διαδοχή των

μορφών της ειρηνικής και της μη ειρηνικής πάλης πάνω στο ίδιο ακριβώς έδαφος των ιμπεριαλιστικών σχέσεων και των αμοιβαίων σχέσεων της παγκόσμιας οικονομίας και της παγκόσμιας πολιτικής»⁹.

Η διαλεκτική αντίληψη για την αλληλεξάρτηση και τον αλληλοκαθορισμό της πολιτικής και της οικονομίας, αποτελεί μία από τις σπουδαιότερες αρχές του μαρξισμού-λενινισμού. Η θέση πηγάζει από τις ίδιες τις βάσεις αυτής της κοσμοθεωρίας, η οποία αναγνωρίζει τον καθοριστικό ρόλο του οικονομικού συστήματος στην εξέλιξη της κοινωνίας και ταυτόχρονα, την ενεργό επίδραση της πολιτικής στην οικονομία.

Το πιο συνθετικό χαρακτηρισμό της οικονομίας και του καθοριστικού της ρόλου στην ανάπτυξη της ανθρώπινης κοινωνίας, τον έδωσε ο Κ. Μαρξ στον Πρόλογο του έργου του «Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας». Ο χαρακτηρισμός αυτός είναι μια ολοκληρωμένη διατύπωση των βασικών θέσεων του διαλεκτικού υλισμού, που τις επεκτείνει ως την ανθρώπινη κοινωνία και την ιστορία της.

«Στην κοινωνική παραγωγή της ζωής τους - γράφει ο Κ. Μαρξ - οι άνθρωποι έρχονται σε καθορισμένες, αναγκαίες, ανεξάρτητες από τη θέλησή τους σχέσεις, σε σχέσεις παραγωγής που αντιστοιχούν σε μια καθορισμένη βαθμίδα ανάπτυξης των υλικών παραγωγικών τους δυνάμεων.

Το σύνολο αυτών των σχέσεων παραγωγής αποτελεί την οικονομική διάρθρωση της κοινωνίας, την πραγματική βάση που πάνω της υψώνεται ένα νομικό και πολιτικό εποικοδόμημα και στην οποία αντιστοιχούν καθορισμένες μορφές κοινωνικής συνείδησης»¹⁰.

Το περιεχόμενο της έννοιας της πολιτικής περιλαμβάνει το σύνολο των σχέσεων μεταξύ των τάξεων και κοινωνικών στρωμάτων σε σχέση με την κρατική εξουσία, το σύνολο των σχέσεων ανάμεσα στα έθνη και στα κράτη. Η πολιτική πραγματοποιείται δια μέσου της δραστηριότητας των πολιτικών κομμάτων και των κρατικών θεσμών, τα οποία δημιουργούνται ως όργανα για την επίτευξη των καθορισμένων ιδεών και αντιλήψεων που εκφράζουν τα βασικά συμφέροντα των αντίστοιχων τάξεων και κοινωνικών ομάδων. Ο Βλαδίσλαβος Ίλιτς Λένιν αναφέρει ότι «η πολιτική είναι σχέση ανάμεσα στις τάξεις»¹¹.

⁹ Βλαδίσλαβος Ίλιτς Λένιν: Άπαντα, εκδόσεις «Σύγχρονη Εποχή», τ. 27, σελ. 424-425.

¹⁰ Β. Ι. Λένιν: «Καρλ Μαρξ». Άπαντα, τ. 26, σελ. 56.

¹¹ Β. Ι. Λένιν: «Το Χ Συνέδριο του ΚΚΡ (μπ) 8-16 του Μάρτη 1921». Άπαντα, τ. 43, σελ. 72.

Όπως, επίσης, είναι και «η συμμετοχή στις υποθέσεις του κράτους, η κατεύθυνση του κράτους, ο καθορισμός των μορφών, των καθηκόντων, του περιεχομένου της δραστηριότητας του κράτους»¹².

Ο Β. Ι. Λένιν παρατηρεί ότι ο Κ. Μαρξ με τη θεμελιακή του ιδέα για το φυσικό -ιστορικό προτσές εξέλιξης των κοινωνικο-οικονομικών σχηματισμών ξεχώρισε τις σχέσεις παραγωγής, σαν βασικές, πρωταρχικές, καθοριστικές για όλες τις υπόλοιπες σχέσεις¹³ και αναφέρεται στη σχέση πολιτικής και οικονομίας ως εξής: «Η πολιτική είναι συμπυκνωμένη έκφραση της οικονομίας»¹⁴. Αυτό σημαίνει ότι στη βάση της πολιτικής βρίσκονται τα οικονομικά συμφέροντα της αντίστοιχης τάξης είτε κοινωνικής ομάδας· κι επειδή τα οικονομικά συμφέροντα είναι έκφραση των σχέσεων παραγωγής, αυτές καθορίζουν το χαρακτήρα και όλων των άλλων κοινωνικών σχέσεων και ιδιαίτερα των πολιτικών σχέσεων.

Η θεμελίωση της πολιτικής από την οικονομία αποκτά, έτσι, τη δύναμη αντικειμενικού νόμου της κοινωνικής εξέλιξης. Ασφαλώς και η πολιτική δεν είναι καθόλου παθητική έκφραση των αντικειμενικών οικονομικών συνθηκών, των οικονομικών συμφερόντων της κυρίαρχης τάξης. Η πολιτική επενεργεί σε πολλές πλευρές της κοινωνικής ανάπτυξης και πρώτα απ' όλα στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και των σχέσεων παραγωγής. Ο χαρακτήρας αυτής της επενέργειας, η κοινωνική κατεύθυνση και οι διαστάσεις της πολιτικής καθορίζονται εξ ολοκλήρου από το κοινωνικο-οικονομικό σύστημα, από τις αντικειμενικές νομοτέλειες της ανάπτυξής του. Στην πολιτική επιδρούν, επίσης, οι συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες της ανάπτυξης της δοσμένης κοινωνίας, ο συσχετισμός των ταξικών δυνάμεων, ο βαθμός όξυνσης των κοινωνικών αντιθέσεων και της ταξικής πάλης στο εσωτερικό και στο διεθνή στίβο. Από τη στιγμή, που η πολιτική γεννιέται από οικονομικά αίτια, επιδρά κι αυτή πάνω στο περιβάλλον της και πάνω στα ίδια της τα αίτια¹⁵.

Ο Φρίντριχ Ένγκελς, αναλύοντας αυτό το ρόλο της πολιτικής γράφει:

---

¹² Β. Ι. Λένιν: Σχέδιο του άρθρου «Για το ζήτημα του ρόλου του κράτους». Άπαντα, τ. 33, σελ. 340.

¹³ Β. Ι. Λένιν: «Τι είναι οι φίλοι του λαού». Άπαντα, τ. 1, σελ. 134.

¹⁴ Β. Ι. Λένιν: «Ακόμη μια φορά για τα Συνδικάτα». Άπαντα, τ. 42, σελ. 278.

¹⁵ Γιώργος Πολυμερίδης: «Για τη σχέση οικονομίας και πολιτικής», Κομμουνιστική Επιθεώρηση τ. 2 / 2001, σελ. 107-108.

«Η επίδραση της κρατικής εξουσίας πάνω στην οικονομική ανάπτυξη μπορεί να είναι τριών ειδών: μπορεί να ενεργεί στην ίδια κατεύθυνση, τότε τα πράγματα πάνε πιο γρήγορα, μπορεί να πηγαίνει ενάντια, τότε στην εποχή μας σε κάθε μεγάλο λαό η αντεπίδραση αυτή χρεοκοπεί ύστερα από ορισμένο χρονικό διάστημα ή, ακόμα, μπορεί να αποκόψει ορισμένες κατευθύνσεις της οικονομικής ανάπτυξης και να τις υπαγορεύει άλλες - αυτή η περίπτωση ανάγεται τελικά σε μια από τις δύο προηγούμενες.

Είναι όμως φανερό ότι στις περιπτώσεις II και III η πολιτική εξουσία μπορεί να κάνει μεγάλη ζημιά στην οικονομική ανάπτυξη και να προκαλέσει μαζική σπατάλη δύναμης και υλικού»¹⁶.

Η σχέση οικονομίας και πολιτικής από την αστική σκοπιά

Από την εμφάνιση του μαρξισμού ως σήμερα, το πρόβλημα της αμοιβαίας σχέσης πολιτικής και οικονομίας ήταν και θα είναι αντικείμενο έντονης πάλης του μαρξισμού-λενινισμού ενάντια στην αστική ιδεολογία, στο ρεφορμισμό και τον αναρχισμό, ενάντια στο δεξιό και τον «αριστερό» αναθεωρητισμό.

Η απολυτικοποίηση μίας από τις πλευρές της διαλεκτικής ενότητας των αντιθέτων, πολύ περισσότερο η αντιπαράθεσή τους, έρχεται σε αντίθεση και ρήξη με το πνεύμα και το γράμμα της συγκεκριμένης κοσμοθεωρίας. Η πολιτική εκφράζει τα ταξικά συμφέροντα που γεννιούνται στο πεδίο της οικονομίας και καθόλου δεν αντιπαράθεται η πολιτική στην οικονομία ή το αντίστροφο. Ο διαχωρισμός και η αντιπαράθεση της πολιτικής στην οικονομία, αλλά και το αντίστροφο, είναι λάθος και οδηγεί στη συγκάλυψη του ταξικού χαρακτήρα της πολιτικής.

Το διαχωρισμό γενικά της πολιτικής από την οικονομία, από τη φυσική της βάση, υιοθετεί η αστική πολιτική σκέψη. Οι αστοί επιστήμονες, στο ίδιο πάντα πνεύμα, προσπαθούν να παρουσιάσουν το κράτος τους σαν μια «υπερταξική» οργάνωση και οντότητα, και τους στόχους της αστικής πολιτικής ως «εθνικούς στόχους» (π.χ. η Οικονομική και Νομισματική Ένωση - Ο.Ν.Ε.). Προσπαθούν, δηλαδή, αγνοώντας και περιφρονώντας

---

¹⁶ Καρλ Μαρξ - Φρίντριχ Ένγκελς: «Διαλεκτά Έργα», τ. 2, σελ. 579.

εντελώς την ίδια την αντικειμενική πραγματικότητα, να τις παρουσιάσουν ως έκφραση των συμφερόντων του συνόλου των ανθρώπων στην κοινωνία.

Η καπιταλιστική κοινωνία, που βρίσκεται στην κρατικο-μονοπωλιακή βαθμίδα ανάπτυξης της, αποτελείται, όμως, από ανταγωνιστικές τάξεις, οι οποίες έχουν ριζικά αντίθετα συμφέροντα. Άρα, δεν μπορεί να υπάρχει και μια ενιαία για όλες αυτές τις τάξεις πολιτική. Ωστόσο, πολύ συζητήση γίνεται για κρίση που διέπει την πολιτική γενικά...

Οι αστικές δυνάμεις - και στη χώρα μας - θεώρησαν ότι, με την ανατροπή των σοσιαλιστικών καθεστώτων στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και στην πρώην Ε.Σ.Σ.Δ., ξεμπέρδεψαν μια για πάντα με το σοσιαλισμό. *«Το πιο σημαντικό γεγονός στη σύγχρονη ιστορία των ιδεών είναι ο θάνατος του σοσιαλιστικού ονείρου... ο σοσιαλισμός είναι νεκρός, από μια άποψη διανοητικά χρεοκοπημένος, ηθικά μακαρίτης»*¹⁷. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες γεννήθηκε η θεωρία του «τέλους της ιδεολογίας και της πολιτικής», της κατάργησης της «πάλης των τάξεων»¹⁸.

Αυτό που απαξιώθηκε πραγματικά, είναι η σοσιαλδημοκρατική πολιτική διαχείρισης του συστήματος, καθώς περιορίστηκαν εξαιρετικά οι δυνατότητες κοινωνικών ελιγμών, αλλά και η νεοφιλελεύθερη διαχείριση προκαλεί την όλο και μεγαλύτερη αγανάκτηση των εργαζομένων, αυξάνει για την άρχουσα τάξη τον κίνδυνο της ανάπτυξης της ταξικής πάλης. Η εξέλιξη αυτή εμφανίζεται από τις σοσιαλδημοκρατικές δυνάμεις που υιοθέτησαν τη νεοφιλελεύθερη διαχείριση, ως επιβολή της οικονομίας επί της πολιτικής και συνοδεύεται από «αναζητήσεις» στο πεδίο της οικονομικής πολιτικής. Οι αναζητήσεις της σοσιαλδημοκρατίας αποσκοπούν στο να βρεθεί το πιο κατάλληλο «μείγμα» οικονομικής πολιτικής, ώστε να συγκρατηθεί κάπως το βιοτικό επίπεδο των πιο εξαθλιωμένων λαϊκών στρωμάτων και η «κάθοδος» των υπολοίπων να γίνεται πιο ελεγχόμενα, για να βρίσκει έδαφος η πολιτική της «συναίνεσης», της ταξικής συνεργασίας¹⁹.

¹⁷ George Gilder: *«Πλούτος και φτώχεια»*, εκδ. «Ροές», 1999, σελ. 15.

¹⁸ Όπως ο πρώην υπουργός της ΝΔ, κ. Κ. Λάσκαρης στην πρώτη κυβέρνηση της μεταπολίτευσης του 1974, πριν μερικές δεκαετίες είχε «καταργήσει» την πάλη των τάξεων, έτσι και ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης ανακοίνωσε μεταξύ των άλλων, την «εξαφάνιση» της ταξικής πάλης, από το Βερολίνο, όπου πραγματοποιήθηκε η Διάσκεψη των ηγετών της «Κεντροαριστεράς». Κατά τη διάρκεια συνέντευξης τύπου, που έδωσε ο Κ. Σημίτης τόνισε ότι: *«Έχει έρθει το τέλος των δογματισμών, των λύσεων οι οποίες βασίζονται σε μια μόνη ερμηνεία ή σε ένα μόνο ερμηνευτικό κανόνα, όπως πάλη των τάξεων»*. Γ. Πολυμερίδης: Εφημερίδα Ριζοσπάστης, 03/06/00.

¹⁹ Γ. Πολυμερίδης: *«Για τη σχέση οικονομίας και πολιτικής»*, ό.π., σελ. 110.

Στα πλαίσια αυτά, προς το τέλος της δεκαετίας του '90 ήρθε και πάλι στο προσκήνιο το χαρτί της «πολιτικής ρύθμισης» της αγοράς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Γενικά το πρόβλημα - κλειδί «να ρυθμίζεις την παγκοσμιοποίηση και να παγκοσμιοποιείς τη ρύθμιση» προέκυψε από τη Σύνοδο Κορυφής του Συμβουλίου της Σοσιαλιστικής Διεθνούς στη Γενεύη, στις 23-24/11/98. Το συμπέρασμα αυτής της Συνόδου, ούτε λίγο, ούτε πολύ, ήταν ότι το όλο ζήτημα δεν είναι η βαθιά ταξική πολιτική με τις διάφορες μορφές διαχείρισης που υπηρετεί τα συμφέροντα της χρηματιστικής ολιγαρχίας, την αναπαραγωγή του καπιταλιστικού συστήματος, που γεννά τις οικονομικές κρίσεις «υπερπαραγωγής», τη φτώχεια, την πείνα, την ανεργία, την εξαθλίωση εκατομμυρίων ανθρώπων στον κόσμο, κ.ά. Κύριος υπαίτιος, ισχυρίζονταν, είναι η απορύθμιση του καπιταλισμού από την αγορά. Έτσι, για τους διάφορους «εκσυγχρονιστές» και «ανανεωτές» το κύριο ζήτημα ήταν η επιστροφή της πολιτικής στην οικονομία διαμέσου της πολιτικής παρέμβασης και της ρύθμισης της αγοράς²⁰.

Είναι γνωστό, ωστόσο, ότι δεν υπάρχει ούτε μια Σύνοδος Κορυφής και ούτε μια απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ελληνικών κυβερνήσεων, που να μην αφορά είτε άμεσα είτε έμμεσα στα προβλήματα της οικονομίας, τις σχέσεις εργασίας - κεφαλαίου (βλέπε «Λευκή Βίβλος» κτλ.), αφού το σύνολο των καπιταλιστικών αναδιαρθρώσεων προωθείται με πολιτικές αποφάσεις. Συνεπώς, όλα τα περί «ρύθμισης» της οικονομίας με την «επιστροφή της πολιτικής στα θέματα της αγοράς» δεν ευσταθούν. Η πολιτική που εκφράζει τα συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης, ποτέ δεν ήταν απύσχα από τη σφαίρα της οικονομίας. Απεναντίας, σήμερα η πολιτική ασχολείται και επιδρά ακόμα περισσότερο στην οικονομία.

Ιμπεριαλισμός: το μονοπωλιακό στάδιο του καπιταλισμού

Η μη σωστή κατανόηση της διαλεκτικής σχέσης μεταξύ της οικονομίας και της πολιτικής εμποδίζει την ολόπλευρη κατανόηση των εξελίξεων στο σύγχρονο καπιταλισμό. Για παράδειγμα, η επιθετικότητα του ιμπεριαλισμού σε όλους τους τομείς ερμηνεύεται αποκλειστικά από την αλλαγή του συσχετισμού των δυνάμεων, δίχως, δηλαδή, να παίρνονται υπόψη οι εξελίξεις στην οικονομία, οι αυξανόμενες δυσκολίες που

²⁰ Γ. Πολυμερίδης: ό.π., σελ. 110.

αντιμετωπίζει στην αναπαραγωγή του το συνολικό κοινωνικό κεφάλαιο, σε σχέση με τη μεταπολεμική «χρυσή» 25ετία. Έτσι, αν αποσπάσουμε σήμερα την πολιτική της χρηματιστικής ολιγαρχίας από τα οικονομικά φαινόμενα, τότε χάνουμε από το οπτικό μας πεδίο τους οικονομικούς στόχους της καπιταλιστικής Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι συμπυκνώνονται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ο.Ν.Ε., και σαν τέτοιοι εξασφαλίζουν την αύξηση της εκμετάλλευσης των εργαζομένων και των μονοπωλιακών κερδών.

Καθοριστική στην κατανόηση των εξελίξεων στο σύγχρονο καπιταλισμό υπήρξε η συμβολή του Β. Ι. Λένιν, που ανέπτυξε τη θεωρία του για τον ιμπεριαλισμό ως ανώτατο και τελευταίο στάδιο του καπιταλισμού²¹. Ερμηνεύοντας τη φύση του ιμπεριαλισμού, ο Β. Ι. Λένιν, σημειώνει: «Ο ιμπεριαλισμός είναι ο καπιταλισμός στο στάδιο εκείνο της ανάπτυξης, στο οποίο έχει διαμορφωθεί η κυριαρχία των μονοπωλίων και του χρηματιστικού κεφαλαίου, έχει αποκτήσει εξαιρετική σημασία η εξαγωγή κεφαλαίου, έχει αρχίσει το μοίρασμα του κόσμου από τα διεθνή τραστ και έχει τελειώσει το μοίρασμα όλων των εδαφών της γης από τις μεγαλύτερες καπιταλιστικές χώρες.»²². Ο ιμπεριαλισμός αποτελεί, λοιπόν, χωρίς αμφιβολία ιδιαίτερο στάδιο ανάπτυξης του καπιταλισμού.

Με άλλα λόγια, ο ιμπεριαλισμός αποτελεί παραπέρα ανάπτυξη και συνέχιση των βασικών ιδιοτήτων του καπιταλισμού, σε ένα ανώτερο κοινωνικο-οικονομικό στάδιο. Βασικό χαρακτηριστικό του ιμπεριαλισμού - από οικονομική άποψη - είναι η αντικατάσταση του ελεύθερου ανταγωνισμού, βασικής ιδιότητας του καπιταλισμού και της εμπορευματικής παραγωγής, από τα μονοπώλια. Τα τελευταία, «ξεπηδώντας από τον ελεύθερο ανταγωνισμό δεν τον καταργούν, μα υπάρχουν πάνω σ' αυτόν, γεννώντας έτσι μια σειρά εξαιρετικά οξείες και βίαιες αντιθέσεις, προστριβές, συγκρούσεις. Το μονοπώλιο είναι πέρασμα από τον καπιταλισμό σ' ένα ανώτερο σύστημα»²³.

Ο ιμπεριαλισμός είναι μια τεράστια συσσώρευση χρηματικού κεφαλαίου στα χέρια λίγων χωρών. Από εδώ πηγάζει η ασυνήθιστη αύξηση του στρώματος των εισοδηματιών, «των προσώπων που ζουν με το κόψιμο κουπονιών, των προσώπων που είναι τελείως ξεκομμένα από τη συμμετοχή σε οποιαδήποτε επιχείρηση, των προσώπων που

²¹ Β. Ι. Λένιν: «Πρόλογος στη Γαλλική και τη Γερμανική Έκδοση. Ιμπεριαλισμός. Ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού», Άπαντα, τ. 27.

²² Β. Ι. Λένιν: ό.π., σελ. 393.

²³ Β. Ι. Λένιν: ό.π., σελ. 392.

*επάγγελμά τους είναι η τεμπελιά»*²⁴. Η εξαγωγή κεφαλαίου, που είναι μια από τις πιο ουσιαστικές οικονομικές βάσεις του ιμπεριαλισμού, δυναμώνει ακόμη περισσότερο αυτή την ολοκληρωτική απόσπαση του στρώματος των εισοδηματιών από την παραγωγή, βάζοντας τη σφραγίδα του παρασιτισμού σε όλη τη χώρα που ζει με την εκμετάλλευση της δουλειάς μερικών υπερπόντιων χωρών και αποικιών. Τα ιμπεριαλιστικά κράτη, ο Β. Ι. Λένιν, τα χαρακτήρισε «κράτη-εισοδηματίες» (Rentnerstaat), ή «κράτη-τοκογλύφους», σημειώνοντας ότι στο μονοπωλιακό στάδιο του καπιταλισμού, «ο κόσμος χωρίζεται σε μια χούφτα κράτη-τοκογλύφους και σε μια τεράστια πλειοψηφία κράτη-οφειλέτες»²⁵.

Ο ιμπεριαλισμός, επομένως, είναι η εποχή του χρηματιστικού κεφαλαίου και των μονοπωλίων, που παντού έχουν την τάση προς την κυριαρχία και όχι προς την ελευθερία. Ιδιαίτερα οξύνεται η εθνική καταπίεση και η τάση προς την παραβίαση της εθνικής ανεξαρτησίας (την εποχή που έζησε ο Β. Ι. Λένιν, αύξηση της εθνικής καταπίεσης σήμαινε περισσότερες προσαρτήσεις).

Ο χαρακτήρας των πολέμων στην εποχή του ιμπεριαλισμού

Έχει μεγάλη σημασία, να δούμε πώς η μαρξιστική-λενινιστική θεωρία αντιμετωπίζει το ζήτημα του πολέμου στην εποχή του ιμπεριαλισμού, καθώς η σύγχρονη ιστορία του προτεκτοράτου που ονομάζεται Κοσσυφοπέδιο, αποτελεί ίσως την τελευταία πράξη του δράματος διαμελισμού της πρώην Ο.Δ. Γιουγκοσλαβίας, που ήταν το αποτέλεσμα της νατοϊκής επίθεσης του 1999. Το έδαφος για την επέμβαση είχε προλειάνει η εμφάνιση και δράση του λεγόμενου «Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου του Κοσσυφοπεδίου», του UCK (Ushtria çlirimtare e Kosoves ή Kosovo Liberation Army), ο οποίος αξιοποιήθηκε από τους ιμπεριαλιστές και τα φερέφωνά τους για να δικαιολογήσουν στη συνέχεια την επέμβαση των Η.Π.Α. και του ΝΑΤΟ στην περιοχή των Βαλκανίων.

Οι μαρξιστές-λενινιστές, δεν κρίνουν το χαρακτήρα ενός πολέμου με βάση τον εμπειρισμό και το συναισθηματισμό. Αποτελεί γι' αυτούς αντικείμενο επιστημονικής προσέγγισης. Αυτή την προσέγγιση για τους πολέμους στην εποχή του ιμπεριαλισμού (και τη στρατηγική της μετατροπής του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο ταξικό

---

²⁴ Β. Ι. Λένιν: ό.π., σελ. 404.

²⁵ Β. Ι. Λένιν: ό.π., σελ. 405.

πόλεμο για τη διεκδίκηση της εξουσίας από την εργατική τάξη), ανέπτυξε πριν και κατά τη διάρκεια του Α΄ παγκοσμίου πολέμου, ο Β. Ι. Λένιν.

Στην κατηγορία «πόλεμος», καταρχήν, ο Β. Ι. Λένιν περιλαμβάνει: α) την ένοπλη σύγκρουση μεταξύ κρατών, β) την ένοπλη πάλη εθνικο-απελευθερωτικών κινημάτων και γ) την εμφύλια ένοπλη ταξική σύγκρουση για την εξουσία²⁶. Στα έργα, μάλιστα, αυτής της περιόδου αναφέρει πολύ συχνά τη φράση του Κλαούζεβιτς «Ο πόλεμος είναι συνέχεια της πολιτικής με άλλα (συγκεκριμένα με βίαια) μέσα». Επισημαίνει ότι οι μαρξιστές πάντα θεωρούσαν τη θέση αυτή θεωρητικό υπόβαθρο για να κρίνουν τη σημασία, το χαρακτήρα ενός πολέμου και τα καθήκοντα του εργατικού κινήματος.

Εάν «μεταφράσουμε» μαρξιστικά αυτή τη λακωνική διατύπωση, διαπιστώνουμε ότι περικλείει τα εξής μεθοδολογικά συμπεράσματα:

1. Η πάλη των τάξεων στο εσωτερικό των χωρών και ο πόλεμος συνδέονται αδιάρρηκτα. Επομένως, είναι αδύνατη η εξάλειψη των πολέμων χωρίς την εξάλειψη ή την πορεία εξάλειψης των τάξεων, δηλαδή το σοσιαλισμό. Πόλεμος σημαίνει βαρβαρότητα και απανθρωπιά. Συνεπώς πάλη για την εξάλειψη των πολέμων είναι ο πόλεμος κατά του ιμπεριαλισμού, για το σοσιαλισμό. Αυτή η θέση δεν είναι ένα λεκτικό παιχνίδι, ούτε εκφράζει μια λογική αντίφαση, αλλά τη διαλεκτική της κοινωνικής προόδου στην εποχή του ιμπεριαλισμού.
2. Για να κρίνουμε την πολιτική των τάξεων, επομένως και το χαρακτήρα ενός πολέμου, πρέπει να πάρουμε υπόψη την εποχή που διανύει ο καπιταλισμός.
3. Σε κάθε ιστορική περίοδο υπάρχουν πόλεμοι προοδευτικοί-δίκαιοι και πόλεμοι αντιδραστικοί-άδικοι. Δίκαιοι πόλεμοι είναι πρώτα απ' όλα οι εμφύλιοι ταξικοί πόλεμοι για την κατάληψη της εξουσίας από την ανερχόμενη ιστορικά τάξη.
4. Είναι απαραίτητο να κάνουμε ανάλυση του κάθε συγκεκριμένου πολέμου από τη διεθνή άποψη της πάλης των τάξεων και καθόλη τη διάρκειά του. Εδώ συνταγές δεν ισχύουν. Μπορεί να υπάρχουν αλλαγές στο χαρακτήρα ενός πολέμου, κατά την εξέλιξή του²⁷.

²⁶ Β. Ι. Λένιν: «Το στρατιωτικό πρόγραμμα της προλεταριακής επανάστασης», Άπαντα, τ. 30.

²⁷ Ελένη Κατροδαύλη: «Ο Λένιν για τους πολέμους στην εποχή του ιμπεριαλισμού», Κομμουνιστική Επιθεώρηση τ. 2 / 1999, σελ. 2.

Σύμφωνα με το Β. Ι. Λένιν, η εποχή του ιμπεριαλισμού ξεκινά χονδρικά από το 1914 κι εκτείνεται μέχρι το χρονική περίοδο που θα αντικατασταθεί ιστορικά από το ανώτερο κοινωνικο-οικονομικό σύστημα, το σοσιαλισμό²⁸. Τα βασικά χαρακτηριστικά της εποχής αυτής, όπως κωδικοποιήθηκαν από τον ίδιο, είναι:

- Συγκέντρωση του κεφαλαίου και της παραγωγής σε τέτοιο επίπεδο, ώστε σχηματίζονται μονοπώλια και διεθνείς μονοπωλιακές ενώσεις που μοιράζουν τις αγορές.
- Συγχώνευση τραπεζικού και βιομηχανικού κεφαλαίου στο χρηματιστικό κεφάλαιο και εμφάνιση, στη βάση αυτή, της χρηματιστικής ολιγαρχίας.
- Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η εξαγωγή κεφαλαίου, σε διάκριση από την εξαγωγή εμπορευμάτων που και αυτή αυξάνει.
- Έχει τελειώσει το μοίρασμα του κόσμου σε σφαίρες επιρροής μεταξύ των μεγάλων καπιταλιστικών δυνάμεων και γίνεται ξαναμοίρασμα ανάλογα με το μεταξύ τους συσχετισμό. Ο συσχετισμός αυτός αλλάζει κατά καιρούς, εξαιτίας της ανισόμετρης οικονομικής και πολιτικής ανάπτυξης των καπιταλιστικών χωρών²⁹.

Από αυτή τη βάση και τις αντιθέσεις που δημιουργεί γεννιέται το περιεχόμενο και ο χαρακτήρας των σύγχρονων πολέμων.

Ο Β. Ι. Λένιν μιλούσε για τη δυνατότητα και το αναπόφευκτο των πολέμων, κατά την ιμπεριαλιστική εποχή και διέκρινε τους παρακάτω τύπους: α) ιμπεριαλιστικοί πόλεμοι, β) επαναστατικές εθνικές εξεγέρσεις και πόλεμοι, γ) πόλεμοι και εξεγέρσεις του προλεταριάτου «ενάντια» στην αστική τάξη, δ) συνένωση αυτών των δύο τύπων πολέμων, κ.λπ. Οι τύποι αυτοί των πολέμων ταξινομούνται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: πρώτον, αυτούς που εκδηλώνονται ως συνέχιση της ιμπεριαλιστικής πολιτικής ομάδων

²⁸ Συγκεκριμένα, ο Λένιν, που θεωρεί ως ιστορικό σημείο εμφάνισης της κεφαλαιοκρατικής εποχής το 16^ο αιώνα, κι έχοντας υπόψη ότι το καπιταλιστικό σύστημα ανά τους αιώνες ακολουθεί τη νομοτελειακή εξέλιξη «άνοδος-ακμή και παρακμή», διακρίνει τρεις εποχές του καπιταλισμού: 1. (1789-1871), 2. (1871-1914) και 3. (1914-;). Τα χρονικά όρια που θέτει είναι, φυσικά, συμβατικά και κριτήριο καθορισμού της κάθε εποχής είναι ποιας τάξης το κίνημα μπορεί να οδηγήσει στην κοινωνική πρόοδο από ιστορική άποψη σε παγκόσμιο επίπεδο, δηλαδή να οδηγήσει σε ανώτερο κοινωνικο-οικονομικό σύστημα.

²⁹ Β. Ι. Λένιν: «Πρόλογος στη Γαλλική και τη Γερμανική Έκδοση. Ιμπεριαλισμός. Ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού», ό.π., σελ. 393.

μεγάλων Δυνάμεων (τότε, Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος), η οποία πολιτική γεννιέται και τρέφεται από το σύνολο των σχέσεων αυτής της εποχής, δηλαδή οι ιμπεριαλιστικοί πόλεμοι, και δεύτερον, όλους τους υπόλοιπους που εκδηλώνονται ως συνέχιση της πολιτικής του αγώνα ενάντια στην εθνική καταπίεση και τον αγώνα της εργατικής τάξης ενάντια στο κεφάλαιο.

Οι μεγάλοι πόλεμοι στην εποχή του ιμπεριαλισμού είναι μεταξύ καπιταλιστικών κρατών ή συνασπισμών για το μίρασμα της λείας, των αγορών, των σφαιρών επιρροής και την καταπίεση ξένων λαών (π.χ. Α΄ και Β΄ παγκόσμιος πόλεμος). Στην περίπτωση αυτή δεν έχει καμιά σημασία για τον καθορισμό του χαρακτήρα του πολέμου ποιος είναι επιτιθέμενος και ποιος αμυνόμενος (αν για παράδειγμα άρχισε πρώτη η Γερμανία τις εχθροπραξίες κατά της Γαλλίας ή το αντίστροφο). Οι πόλεμοι αυτοί είναι συνέχιση της πολιτικής διασφάλισης της ταξικής εκμετάλλευσης στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, του ανταγωνισμού για σφαίρες επιρροής και αγορές με «ειρηνικά», «οικονομικά» μέσα.

Από την άλλη πλευρά, στην ιμπεριαλιστική εποχή που αποτελεί την εποχή του περάσματος από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, γεννιούνται οι κατεξοχήν δίκαιοι, προοδευτικοί πόλεμοι: οι εμφύλιοι ταξικοί πόλεμοι για την κατάληψη της εξουσίας από την εργατική τάξη, οι σοσιαλιστικές επαναστάσεις. Στη συνέχεια οι δίκαιοι πόλεμοι των σοσιαλιστικών κρατών ενάντια στον ιμπεριαλισμό (Ε.Σ.Σ.Δ. κατά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, Βιετνάμ κλπ.). Επίσης, οι εθνικο-απελευθερωτικοί πόλεμοι: α) οι αντι-ιμπεριαλιστικοί πόλεμοι για την αποτίναξη του αποικιοκρατικού ζυγού, β) ο εθνικο-απελευθερωτικός, αντι-ιμπεριαλιστικός αγώνας για την αποτίναξη του εθνικού ζυγού και βαθιές αλλαγές, σε χώρες της Ευρώπης, και αλλού, που καταλήφθηκαν από μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις (λ.χ. στην Ελλάδα ο αγώνας του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου - Ε.Α.Μ. και του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας - Δ.Σ.Ε.).

Η εργατική τάξη συμμετείχε, υποστήριξε ή και ηγήθηκε σε αυτούς τους δίκαιους πολέμους, όχι από την άποψη της αστικής ιδεολογίας και πολιτικής του εθνικισμού, αλλά γιατί, κι εφόσον, αυτή η πάλη βοηθούσε στην πρόοδο και ανάλογα με την περίπτωση, ξεκαθάριζε το έδαφος από κατάλοιπα απαρχαιωμένων τρόπων παραγωγής (φεουδαρχικά ή άλλα κατάλοιπα σε πολλές αποικίες), εξασθένιζε τις μεγάλες δυνάμεις του ιμπεριαλιστικού συστήματος και τους συνασπισμούς τους, συνέβαλε στην ωρίμανση του υποκειμενικού παράγοντα για τη σοσιαλιστική επανάσταση. Άλλωστε, δεν είναι

καθόλου τυχαίο ότι τα πιο ισχυρά κινήματα και πόλεμοι αυτού του τύπου αναπτύχθηκαν υπό την ηγεσία της εργατικής τάξης³⁰.

Παρά το γεγονός πως η μαρξιστική σκέψη πέρασε από διάφορες φάσεις σε σχέση και με τα ζητήματα που κάθε φορά έπρεπε να αντιμετωπίσει, είναι φανερό πως αυτή δε στήριζε a priori κάθε αίτημα «εθνικής ανεξαρτησίας», αλλά το αντιμετώπιζε από την άποψη της προώθησης της υπόθεσης της εργατικής τάξης, των εργαζομένων μαζών· στη βάση της θεμελιακής θέσης «του διεθνισμού και του σοσιαλισμού: δεν μπορεί να είναι ελεύθερος ένας λαός που καταπιέζει άλλους λαούς»³¹. Αυτή βέβαια η αρχή δεν είχε εμποδίσει το Μαρξ στην εποχή του να υποστηρίξει ή όχι κινήματα που πάλευαν για «εθνική ανεξαρτησία», ανάλογα με το αν το αίτημά τους προωθούσε ή όχι την υπόθεση των αστικοδημοκρατικών μετασχηματισμών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο ή διεθνώς. Μάλιστα ο Λένιν αναφέρθηκε στη στάση που είχαν τηρήσει οι Μαρξ και Ένγκελς σε αντίστοιχα ζητήματα της εποχής, λέγοντας πως: «*Το 1848 υπήρχαν ιστορικοί και πολιτικοί λόγοι να γίνεται διάκριση ανάμεσα στα «αντιδραστικά» και τα επαναστατικά-δημοκρατικά έθνη. Ο Μαρξ είχε δίκιο, όταν καταδίκαζε τα πρώτα και υποστήριζε τα δεύτερα. Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης είναι μια από τις διεκδικήσεις της δημοκρατίας, που, φυσικά, πρέπει να υποτάσσεται στα γενικά συμφέροντα της δημοκρατίας. Το 1848 και στα επόμενα χρόνια αυτά τα γενικά συμφέροντα ανάγονταν πρώτ' απ' όλα στην πάλη ενάντια στον τσαρισμό*»³².

Στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το αν η ομοσπονδία, η αυτονομία ή η απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου είναι η λύση που συμβιβάζεται με τα συμφέροντα των εργαζόμενων μαζών, εξαρτιέται από τις συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες που περιβάλλουν το δοσμένο έθνος. Πολύ περισσότερο που οι συνθήκες, όπως και το καθετί, αλλάζουν, και μια λύση που είναι σωστή για τη δοσμένη στιγμή μπορεί να αποδειχθεί ότι είναι ολότελα απαράδεκτη για μια άλλη στιγμή.

³⁰ Τα Κομμουνιστικά Κόμματα και η Κομμουνιστική Διεθνής, το διεθνές κομμουνιστικό κίνημα χαρακτήρισε το σύνολο των προοδευτικών κινήματων και των δίκαιων πολέμων που δημιουργούνταν από τις αντιθέσεις του ιμπεριαλιστικού συστήματος, σαν παγκόσμια επαναστατική διαδικασία και, άσχετα από το πόσο επιτυχημένα έγινε σε κάθε περίπτωση και περίοδο, προσπάθησε να τα εντάξει σε ένα παγκόσμιο επαναστατικό σχέδιο. Η επιτυχία ή όχι του εγχειρήματος, δε θίγει το χαρακτήρα αυτών των πολέμων που έτσι και αλλιώς είναι δίκαιοι.

³¹ Β. Ι. Λένιν: «*Η σοσιαλιστική επανάσταση και το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των εθνών*». Άπαντα, τ. 27, σελ. 263. Σημείωση: Εδώ ο Λένιν αναφέρεται στην «*Εμπιστευτική ανακοίνωση*» των Κ. Μαρξ - Φ. Ένγκελς: Άπαντα, 2η ρωσ. έκδοση, τ. 16, σελ. 438.

³² Β. Ι. Λένιν: «*Η σοσιαλιστική επανάσταση και το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των εθνών*». Άπαντα, τ. 27, σελ. 260.

Ο Λένιν ξεκάθαρα διατύπωνε τη θέση πως το συγκεκριμένο αίτημα πρέπει να υποστηρίζεται μόνο όταν δε συγκρούεται με το συνολικότερο αγώνα για την ανατροπή του καπιταλισμού. Όπως γράφει: «Οι διάφορες διεκδικήσεις της δημοκρατίας, μαζί και η αυτοδιάθεση, δεν είναι κάτι το απόλυτο, αλλά ένα «μέρος» του πανδημοκρατικού (σήμερα: πανσοσιαλιστικού) «παγκόσμιου» κινήματος. Μπορεί σε ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις το μέρος να έρχεται σε αντίθεση με το όλο και τότε πρέπει να απορρίπτεται»,³³. Αυτό σε μια εποχή, που δεν πρέπει να ξεχνάμε, αναπτύσσονταν ισχυρά αντι-αποικιοκρατικά κινήματα και, βέβαια, ο Λένιν έβλεπε την αναγκαιότητα υποστήριξης του αιτήματος της αυτοδιάθεσης των εθνών, με στόχο όπως έγραφε τη συνένωση αυτών των «εθνικών εξεγέρσεων και πολέμων» με το ρεύμα «των πολέμων και των εξεγέρσεων του προλεταριάτου «ενάντια» στην αστική τάξη»³⁴. Τα έβλεπε, δηλαδή, μέσα σε μια διαλεκτική ενότητα για την ανατροπή της εξουσίας της αστικής τάξης.

Ιδιαίτερα με το ζήτημα των εθνών και της αυτοδιάθεσης ασχολήθηκε και ο Ι. Β. Στάλιν, που μετά από παράτρυνση του Λένιν έγραψε το εκτενές άρθρο «Ο Μαρξισμός και το εθνικό ζήτημα»³⁵. Να ένα πολύ χαρακτηριστικό κομμάτι, που θα μπορούσε κανείς, τηρουμένων των αναλογιών, να το πάρει υπόψη του και για την αντιμετώπιση της σημερινής κατάστασης στο Κοσσυφοπέδιο: «Το έθνος έχει το δικαίωμα να οργανωθεί αυτόνομα. Έχει το δικαίωμα και να αποχωριστεί ακόμα. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει επίσης ότι πρέπει να το κάνει αυτό κάτω από οποιοσδήποτε συνθήκες, ότι η αυτονομία είτε ο αποχωρισμός συμφέρουν παντού και πάντα στο έθνος, δηλαδή στην πλειοψηφία του, δηλαδή στα εργαζόμενα στρώματα. Οι Τάταροι της Υπερκαυκασίας σαν έθνος μπορούν να συγκεντρωθούν, ας πούμε, στη βουλή τους και υποταγμένοι στην επιρροή των μπέηδων και των μουλάδων τους να παλινорθώσουν στο τόπο τους το παλιό τους καθεστώς, να αποφασίσουν να αποχωριστούν από το κράτος. Σύμφωνα με την έννοια της παραγράφου που μιλάει για την αυτοδιάθεση έχουν απόλυτο δικαίωμα να το κάνουν αυτό. Συμφέρει όμως αυτό στα εργαζόμενα στρώματα του ταταρικού έθνους; Μπορεί η σοσιαλδημοκρατία να βλέπει αδιάφορα πώς παρασέρνουνε οι μπέηδες και οι μουλάδες τις μάζες στη λύση του εθνικού ζητήματος; Δεν πρέπει η σοσιαλδημοκρατία να αναμιχθεί

³³ Β. Ι. Λένιν: «Τα αποτελέσματα της συζήτησης για την αυτοδιάθεση». Άπαντα, τ. 30, σελ. 39.

³⁴ Β. Ι. Λένιν: «Το στρατιωτικό πρόγραμμα της Προλεταριακής Επανάστασης», ό.π., σελ. 134.

³⁵ Ιωσήφ Βησαριώνοβιτς Στάλιν: «Ο μαρξισμός και το εθνικό ζήτημα». Άπαντα, τ. 2, σελ. 327.

στην υπόθεση και να επηρεάσει με καθοριστικό τρόπο τη θέληση του έθνους; Δεν πρέπει να βγει μ' ένα συγκεκριμένο σχέδιο για τη λύση του ζητήματος, μ' ένα σχέδιο που να συμφέρει περισσότερο στις ταταρικές μάζες; Ποια λύση συμβιβάζεται με τα συμφέροντα των εργαζόμενων μαζών: η αυτονομία, η ομοσπονδία ή ο αποχωρισμός;

Όλα αυτά είναι ζητήματα που η λύση τους εξαρτιέται από τις συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες που περιβάλλουν το δοσμένο έθνος. Πολύ περισσότερο που οι συνθήκες, όπως και το καθετί, αλλάζουν, και μια λύση που είναι σωστή για τη δοσμένη στιγμή μπορεί να αποδειχθεί ότι είναι ολότελα απαράδεκτη για μια άλλη στιγμή»³⁶.

Να λοιπόν, που το συγκεκριμένο αίτημα της εθνικής ανεξαρτησίας έχει κάποια κριτήρια με τα οποία αντιμετωπίζεται από τους μαρξιστές-λενινιστές, που οπωσδήποτε δεν μπορεί να είναι τα ίδια με αυτά που αντιμετωπίζει η αστική τάξη. Όπως γράφει ο Στάλιν: «Το έθνος έχει το δικαίωμα να ξαναγυρίσει ακόμη και σε παλιά καθεστώτα, αυτό δε σημαίνει όμως ότι η σοσιαλδημοκρατία θα βάλει την υπογραφή της κάτω από μια τέτοια απόφαση που θα πάρει η μια είτε η άλλη οργάνωση του δοσμένου έθνους. Οι υποχρεώσεις της σοσιαλδημοκρατίας που υπερασπίζεται τα δικαιώματα του προλεταριάτου και τα δικαιώματα του έθνους, που αποτελείται από διαφορετικές τάξεις, είναι δύο διαφορετικά πράγματα»³⁷.

Το δικαίωμα της «αυτοδιάθεσης ενός λαού» ειδωμένο αποκλειστικά από τη στενά «νομική» σκοπιά για δημιουργία κράτους ή ένωσης με το «εθνικό κέντρο» καταλήγει στην υπηρεσία της αντίδρασης. Ο Λένιν έγραφε: «Ο αστός δημοκράτης φαντάζεται πως η δημοκρατία εξαλείφει την ταξική πάλη και γι' αυτό βάζει όλες τις πολιτικές διεκδικήσεις αφηρημένα, γενικά, «απόλυτα», από την άποψη των συμφερόντων «όλου του λαού» ή ακόμη από την άποψη της αιώνιας και απόλυτης ηθικής αρχής. Ο σοσιαλδημοκράτης ξεσκεπάζει αμείλιχτα αυτή την αστική αυταπάτη παντού και πάντα, είτε αυτή εκδηλώνεται στην αφηρημένη ιδεαλιστική φιλοσοφία είτε στη διατύπωση της ανεπιφύλαχτης διεκδίκησης της εθνικής ανεξαρτησίας»³⁸.

Η στάση, λοιπόν, των μαρξιστών-λενινιστών απέναντι στο ζήτημα της «αυτοδιάθεσης των λαών», με την έννοια σχηματισμού νέου κράτους ή ένωσης μειονότητας με το «εθνικό κέντρο» στην εποχή της ιμπεριαλιστικής «νέας τάξης» είναι αυστηρά

³⁶ I. B. Στάλιν: ό.π., σελ. 351-352.

³⁷ I. B. Στάλιν: ό.π., σελ. 349-350.

³⁸ Β. Ι. Λένιν: «Το εθνικό ζήτημα στο Πρόγραμμά μας». Άπαντα, τ. 7, σελ. 233.

οριοθετημένη. Το αίτημα της ανεξαρτητοποίησης εξετάζεται - όπως και κάθε ζήτημα από ταξική σκοπιά - στα πλαίσια που καθορίζουν τα συμφέροντα της διεθνούς αντι-ιμπεριαλιστικής πάλης της εργατικής τάξης και των άλλων δυνάμεων που αντικειμενικά συστρατεύονται σε αυτή, «υποτάσσεται» στην πάλη για το σοσιαλισμό.

Μειονοτικά - εθνικά αλυτρωτικά κινήματα που φουντώνουν και οργανώνονται από τις μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις για την εξυπηρέτηση των σχεδίων τους, είναι αντιδραστικά και δεν μπορούν να έχουν υποστήριξη από τους μαρξιστές-λενινιστές³⁹. Πολύ περισσότερο που σήμερα τα διάφορα μειονοτικά προβλήματα - πραγματικά ή κατασκευασμένα - αξιοποιούνται ως μοχλοί επαναχάραξης των συνόρων με αίμα, σύμφωνα με τα συμφέροντα των ηγετικών ιμπεριαλιστικών δυνάμεων. Για παράδειγμα, τόσο η επέμβαση στη Γιουγκοσλαβία, όσο και η απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου, δεν έχουν νομική βάση σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Παρόλα, αυτά πολλοί υποστηρίζουν ότι υπήρχαν λόγοι και για τα δύο, από τη στιγμή που υπήρχαν μαρτυρίες για καταπίεση των αλβανοκοσοβάρων, ακόμη και για εθνοκάθαρση, ενώ υπήρχε και οργανωμένο εθνικο-απελευθερωτικό κίνημα που πρόβαλλε αλυτρωτικά αιτήματα. Σημειώνεται πως ο μαζικός τάφος αλβανοκοσοβάρων στη Στρέψα αργότερα αποδείχτηκε ψέμα, ενώ μετά τους βομβαρδισμούς είδε το φως μελέτη του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και την Ανάπτυξη (Ο.Ο.Σ.Α.) για χρήση βίας και καταπίεση των Σέρβων - αυτή τη φορά - από τους Αλβανούς της περιοχής. Εκτός από τον UCK, ένα ακόμη παράδειγμα είναι η περίπτωση των Τσετσένων, αλλά και η υποστήριξη που πρόσφεραν οι Κούρδοι του Β. Ιράκ στην ιμπεριαλιστική επίθεση και κατοχή του Ιράκ. Στην εποχή του ιμπεριαλισμού και της «νέας τάξης πραγμάτων» του, κινήματα που θέτουν το στόχο της «εθνικής αυτοτέλειας» εύκολα μπορούν να μετατραπούν σε «πιόνια» στα χέρια των διαφόρων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων, αν δεν έχουν σαφή αντι-ιμπεριαλιστικό προσανατολισμό.

Επομένως, σύμφωνα με τη θεωρία του μαρξισμού-λενινισμού, τα όποια μειονοτικά προβλήματα δεν αντιμετωπίζονται με τη δημιουργία προτεκτοράτων του ιμπεριαλισμού, αλλά με την ενωμένη πάλη των εργατών άσχετα από εθνικότητα, φυλή, φύλο, θρησκεία κλπ. Ο Β. Ι. Λένιν, και μάλιστα σε μια εποχή με το αποικιοκρατικό σύστημα στην ακμή του και την προοπτική της άνθισης των εθνικο-απελευθερωτικών κινήματων μπροστά, υπογράμμισε σχετικά: *«Οι διάφορες διεκδικήσεις της δημοκρατίας, μαζί και η αυτοδιάθεση, δεν είναι κάτι το απόλυτο, αλλά ένα «μέρος» του πανδημοκρατικού (σήμερα: πανσοσιαλιστικού) «παγκόσμιου» κινήματος. Μπορεί σε ορισμένες συγκεκριμένες*

³⁹ Ε. Κατροδαύλη: ό.π., σελ. 108.

περιπτώσεις το μέρος να έρχεται σε αντίθεση με το όλο και τότε πρέπει να απορρίπτεται»⁴⁰.

Σε κάθε περίπτωση, ο μαρξισμός-λενινισμός υποστηρίζει το δικαίωμα του κάθε λαού να κανονίζει τα του οίκου του, στα πλαίσια των κρατικών συνόρων του, χωρίς ιμπεριαλιστικές παρεμβάσεις, παραινήσεις και επεμβάσεις. Η λενινιστική θεωρητική κληρονομιά για το θέμα αυτό είναι απολύτως επίκαιρη και αναγκαία για τον εξοπλισμό και προσανατολισμό μας και στις σημερινές συνθήκες.

Τα κινήματα, οι επαναστάσεις, οι πόλεμοι του 20ού αιώνα αποδείξανε πως, στην εποχή του ιμπεριαλισμού, η διεθνιστική άποψη της εργατικής τάξης είναι ταυτόχρονα η μόνη συνεπής πατριωτική άποψη, για πατρίδα ελεύθερη από κάθε ξενικό ζυγό, που δεν καταπιέζει άλλους λαούς και λαό ελεύθερο από την ταξική εκμετάλλευση.

---

⁴⁰ Β. Ι. Λένιν, «Τα αποτελέσματα της συζήτησης για την αυτοδιάθεση», εκδ. Νέα Βιβλία, 1976, σελ. 144.

Ιστορική Αναδρομή

Κοσσυφοπέδιο: το «μήλον της έριδος» μεταξύ του σερβικού και του αλβανικού έθνους στη διάρκεια των αιώνων

Οι σλαβικοί και αλβανικοί λαοί έχουν συνυπάρξει στο Κοσσυφοπέδιο από τον 8^ο αιώνα. Η περιοχή ήταν το κέντρο της σερβικής αυτοκρατορίας μέχρι τα μέσα του 14^{ου} αιώνα, γι' αυτό και οι Σέρβοι θεωρούν το Κοσσυφοπέδιο ως τον τόπο γέννησης του κράτους τους⁴¹. Στη διάρκεια των αιώνων και καθώς η εθνοτική ισορροπία μετατοπίστηκε υπέρ των Αλβανών, το Κοσσυφοπέδιο κατέληξε να αντιπροσωπεύει μια σερβική χρυσή εποχή, που ενσωματώθηκε τελικά στην επική ποίηση⁴². Η ήττα της Σερβίας στη Μάχη του Κοσσυφοπεδίου το 1389 ήταν ο προπομπός του πολυετή μουσουλμανικού ζυγού της οθωμανικής αυτοκρατορίας⁴³.

---

⁴¹ Η περιοχή του Κοσσυφοπεδίου ιστορικά ανήκει στη Σερβία. Υπήρξε το λίκνο της πολιτιστικής, εθνικής και θρησκευτικής παράδοσης του σερβικού έθνους, αφού εκεί ξετυλίχθηκε όλη η δράση της μεσαιωνικής σερβικής αυτοκρατορίας. Η περιοχή, γνωστή και ως *Παλαιά Σερβία*, πήρε το σημερινό της όνομα από την επική μάχη στην ομώνυμη πεδιάδα, το 1389, όταν τα οθωμανικά στρατεύματα έσφαξαν το άνθος του σερβικού στρατού και ουσιαστικά έκλεισαν το κεφάλαιο της μεσαιωνικής αυτοκρατορίας του ηγεμόνα Στέφανου Δουσάν.

⁴² Τη σερβική παρουσία στην περιοχή μαρτυρούν και σήμερα τα εκατοντάδες μεσαιωνικά μνημεία εκείνης της περιόδου και η ευαισθησία του σερβικού λαού πηγάζει από αυτήν ακριβώς την ιστορική παράδοση που πέρασε από στόμα σε στόμα, σε ένα είδος λαϊκών ποιημάτων.

⁴³ Με την εγκαθίδρυση της οθωμανικής κυριαρχίας στα Βαλκάνια, χιλιάδες Αλβανοί έποικοι πλημμύρισαν τις νοτιοδυτικές περιοχές της πρώην Γιουγκοσλαβίας, με τις ευλογίες της Υψηλής Πύλης, που επιθυμούσε την εγκατάσταση στην περιοχή συμπαγούς μάζας μουσουλμανικού στοιχείου, χωρίς τις τάσεις ανεξαρτησίας των τοπικών χριστιανικών πληθυσμών. Λίγο μετά τη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου το 1878, οι επικεφαλής των αλβανικών κοινοτήτων συγκεντρώθηκαν στην πόλη Πρίζνα (Prizren) και ίδρυσαν την Αλβανική Λίγκα για την προστασία των δικαιωμάτων του αλβανικού έθνους. Γεγονός που αποτελούσε στην ουσία την πρώτη προσπάθεια χειραφέτησης του αλβανικού έθνους, που μέχρι τότε δεν υπήρχε ως συγκεκριμένη οντότητα. Γι' αυτό και το Κοσσυφοπέδιο διατηρεί σημαντική θέση στη νεότερη ιστορία και του αλβανικού έθνους.

Η Σερβία μετά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο επανέκτησε τον έλεγχο του Κοσσυφοπεδίου το 1913 με τη Συνθήκη του Λονδίνου και το 1918 η επαρχία ενσωματώθηκε στο Βασίλειο της Σερβίας. Στη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πόλεμου μεγάλο μέρος από το έδαφος του Κοσσυφοπεδίου ενσωματώθηκε στη Μεγάλη πλέον Αλβανία, η οποία ελεγχόταν από τους Ιταλούς. Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο το Κοσσυφοπέδιο απορροφήθηκε από την Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας (Ο.Σ.Δ.Γ.), η οποία με το Σύνταγμα του 1946 έθεσε την περιοχή υπό τον άμεσο διοικητικό έλεγχο της Σερβίας, παραχωρώντας της καθεστώς περιορισμένης αυτονομίας.

Η αλβανο-γιουγκοσλαβική ρήξη του 1948 χειροτέρεψε τη θέση των αλβανόφωνων του Κοσσυφοπεδίου μέσα στη γιουγκοσλαβική ομοσπονδία. Ταυτόχρονα, ο συγκεντρωτισμός εξουσίας της μεταπολεμικής Γιουγκοσλαβίας και η προσπάθεια του Τίτο για δημιουργία «γιουγκοσλαβικής εθνικής ταυτότητας», επέβαλλαν αυστηρό και άμεσο έλεγχο της αυτόνομης επαρχίας από το Βελιγράδι. Την εποχή αυτή, αρκετοί Αλβανοί αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν, κυρίως στην Τουρκία, για την οποία δήλωναν και ιδιαίτερη προτίμηση. Σταδιακά, ωστόσο, τα μέτρα ελέγχου και αστυνόμευσης άρχισαν να χαλαρώνουν σε ολόκληρη τη Γιουγκοσλαβία και το Κοσσυφοπέδιο απέκτησε σημαντικά προνόμια ως αποδέκτης ισχυρής οικονομικής ενίσχυσης από το Βελιγράδι⁴⁴.

Η προνομιακή μεταχείριση έφτασε στο αποκορύφωμά της στις αρχές της δεκαετίας του 1970, την εποχή των μεγάλων συνταγματικών μεταρρυθμίσεων του Τίτο που οδήγησαν στα αποκεντρωτικό Σύνταγμα του 1974, με το οποίο παραχωρούνταν στο Κοσσυφοπέδιο το καθεστώς της αυτονομίας, που έδινε στην επαρχία τη *de jure* δυνατότητα αυτοδιοίκησης.

Στα χρόνια εκείνα, οι αλβανόφωνοι του Κοσσυφοπεδίου απέκτησαν τα ίδια προνόμια με όλες τις υπόλοιπες εθνότητες (και όχι πλέον μειονότητες) της ομοσπονδίας. Παράλληλα, το Κοσσυφοπέδιο ανακηρύχθηκε αυτόνομη επαρχία και με ορισμένες συνταγματικές τροποποιήσεις ξέφυγε από τον ασφυκτικό έλεγχο του Βελιγραδίου, αν και θεωρητικά παρέμενε υπό την ευρύτερη επίβλεψή του. Οι Αλβανοί κατέκτησαν, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα να χαιρετίζουν τη σημαία της γειτονικής Αλβανίας, να διδάσκονται τα αλβανικά ως πρώτη γλώσσα, να ασκούν με απόλυτη ελευθερία τα θρησκευτικά τους καθήκοντα και να τηρούν τα ήθη και έθιμα της φυλής τους. Η μεγαλύτερη, ίσως, παραχώρηση του

⁴⁴ Γιώργος Χαρβαλιάς: «Κοσσυφοπέδιο: «Συνταγή για ανάφλεξη στα Βαλκάνια», Βαλκάνια, από το διπολισμό στη νέα εποχή, εκδ. Γνώση, σελ. 168-169.

Βελιγραδίου ήταν η ίδρυση του πανεπιστημίου, στην πρωτεύουσα της επαρχίας, Πρίστινα. Μέχρι πρότινος, αποτελούσε το τρίτο σε μέγεθος πανεπιστήμιο της πρώην Γιουγκοσλαβίας, μετά του Βελιγραδίου και του Ζάγκρεμπ, ενώ υπήρξε το μοναδικό ίσως εκπαιδευτικό ίδρυμα ανώτατης βαθμίδας στα Βαλκάνια που δίδασκε τη συντριπτική πλειοψηφία των μαθημάτων σε μια γλώσσα εθνικής μειονότητας (αλβανικά). Παράλληλα, η επικοινωνία με τα Τίρανα έγινε σχεδόν ανοιχτή και σημαντικός αριθμός Αλβανών καθηγητών κατέφτασε από τη γειτονική χώρα για να διδάξει στο πανεπιστήμιο της Πρίστινα ⁴⁵.

Όλες αυτές οι σημαντικές παραχωρήσεις, που απέσπασε το αλβανικό στοιχείο από το Βελιγράδι, είχαν αναπόφευκτο αποτέλεσμα τη δημιουργία αμιγούς και μορφωμένης αλβανικής αστικής τάξης. Όμως το Βελιγράδι άργησε να αντιληφθεί ότι η πνευματική χειραφέτηση των κατοίκων του Κοσσυφοπεδίου γινόταν με τη βοήθεια των «απεσταλμένων» των Τιράνων, προς την κατεύθυνση πλήρους «αλβανοποίησης». Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το ότι, παρά την ισχυρή οικονομική ενίσχυση από το Βελιγράδι, η επαρχία παρέμενε η πλέον υπανάπτυκτη περιοχή της Γιουγκοσλαβίας, άρχισε να δημιουργεί ένταση και δυσαρέσκεια στα στρώματα του ολοένα αυξανόμενου αλβανικού πληθυσμού. Γρήγορα, το αίτημα για την μετεξέλιξη του ομοσπονδιακού καθεστώτος του Κοσσυφοπεδίου, από αυτόνομη επαρχία σε Δημοκρατία, με την ταυτόχρονη απόκτηση όλων των δικαιωμάτων αυτοδιαχείρισης που συνεπαγόταν κάτι τέτοιο, άρχισε να γίνεται επικίνδυνα δημοφιλές στον αλβανικό πληθυσμό. Στο σημείο αυτό όμως, ο Τίτο ήταν ανένδοτος. Με δεδομένη την ξαφνική όσο και ανεξέλεγκτη αφύπνιση του εθνικού αισθήματος των Αλβανών, υπήρχε άμεσος κίνδυνος να περάσει η επαρχία στον απευθείας έλεγχο των Τιράνων, με περαιτέρω συνακόλουθα ακόμη και την απόσχιση της από τη γιουγκοσλαβική ομοσπονδία.

Η πρώτη προσπάθεια απόσχισης των αλβανόφωνων του Κοσσυφοπεδίου και η εμφάνιση του UCK

Η μη ικανοποίηση των αλβανικών αιτημάτων για περισσότερη ανεξαρτησία και η ραγδαία αύξηση της επιρροής και της προπαγάνδας των Τιράνων, είναι τα στοιχεία που θα

---

⁴⁵ Γιώργος Χαρβαλιάς: ό.π., σελ. 169.

φέρουν ξανά, την άνοιξη του 1981, τη μεγάλη έξαρση βίας στο Κοσσυφοπέδιο ⁴⁶. Θα πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι την ίδια εποχή εντείνεται η πολιτική διακρίσεων και από τους Αλβανούς προς τη μειοψηφία των Σέρβων του Κοσσυφοπεδίου, που έντρομοι οδηγούνται σε μαζική έξοδο από την επαρχία και συρρέουν προς την κυρίως Σερβία ⁴⁷.

Το 1989 η σερβική κυβέρνηση, αντιλαμβανόμενη τις δραματικές διαστάσεις του αλβανικού αλυτρωτισμού, αποφασίζει να άρει τις εξουσίες που είχαν παραχωρηθεί από το Σύνταγμα του 1974 στο Κοσσυφοπέδιο, γεγονός που προκάλεσε δυναμικές συγκρούσεις, όταν ψηφίστηκαν τα νέα μέτρα.

Η έντονη αυτή αντιπαράθεση μεταξύ Αλβανών και Σέρβων συνεχίστηκε καθ' όλη τη διάρκεια του 1990 με αμείωτη ένταση και αποκορύφωμα την υιοθέτηση της διακήρυξης αυτοδιάθεσης για το Κοσσυφοπέδιο, σχεδόν από το σύνολο των Αλβανών βουλευτών της τοπικής Βουλής, στις 2 Ιουλίου 1990. Οι σερβικές αρχές απάντησαν με τη διάλυση της Βουλής και την απομάκρυνση της κυβέρνησης, ενώ η σερβική Βουλή εισήγαγε νόμο «ειδικών μέτρων» και ανέλαβε τη διακυβέρνηση του Κοσσυφοπεδίου. Στις 7 Σεπτεμβρίου, ωστόσο, τα 2/3 των Αλβανών βουλευτών συνήλθαν μυστικά στην πόλη Κασακ, κοντά στα σύνορα με τη «Μακεδονία», όπου ανακήρυξαν το Κοσσυφοπέδιο «Δημοκρατία» και, παράλληλα, υιοθέτησαν Σύνταγμα ⁴⁸.

Οι σερβικές αρχές αμέσως καταδίκασαν αυτή την κίνηση, ενώ ο δημόσιος εισαγγελέας της Πρίστινα την καταδίκασε ως «εγκληματική» πράξη, ζητώντας τη σύλληψη και καταδίκη όλων όσων συμμετείχαν. Οι εξελίξεις αυτές αναμφισβήτητα επηρέασαν αρνητικά το καθεστώς του αλβανικού πληθυσμού του Κοσσυφοπεδίου. Οι αλβανόφωνες εκπομπές στο ραδιοφωνικό και τηλεοπτικό σταθμό της Πρίστινα διακόπηκαν, η έκδοση

⁴⁶ Το Μάρτιο του 1981, φοιτητικές ταραχές στην Πρίστινα οδήγησαν γρήγορα σε γενικότερη αλβανο-σερβική σύρραξη που τερματίστηκε μόνο με την επέμβαση ειδικών μονάδων του γιουγκοσλαβικού ομοσπονδιακού στρατού, που είχε ως αποτέλεσμα 11 νεκρούς και 250 τραυματίες. Ανάλογα ξεσπάσματα είχαν σημειωθεί στα τέλη της δεκαετίας του '60 με σημαντικότερο εκείνο του Νοεμβρίου 1968 που οδήγησε στον τραυματισμό εκατοντάδων ατόμων. Στο διάστημα 1968-80 η κατάσταση παρέμενε τεταμένη, ενώ οι σερβικές αρχές πραγματοποίησαν περισσότερες από 800 συλλήψεις.

⁴⁷ Γιώργος Χαρβαλιάς: ό.π., σελ. 171.

⁴⁸ Το Σύνταγμα που υιοθέτησαν οι Αλβανοί βουλευτές στο πρώτο του άρθρο δήλωνε: «*Η Δημοκρατία του Κοσσυφοπεδίου είναι ένα δημοκρατικό κράτος του αλβανικού λαού και των μελών των άλλων εθνών και εθνικών μειονοτήτων που ζουν στο Κοσσυφοπέδιο και είναι πολίτες του: Σέρβοι, Μουσουλμάνοι, Μαυροβούνιοι, Κροάτες, Τούρκοι, Αθίγγανοι*», κ.ά.

της σημαντικότερης αλβανικής εφημερίδας «Rilindja» σταμάτησε μέχρι νεοτέρας διαταγής, ενώ πολλοί Αλβανοί δημόσιοι υπάλληλοι και αστυνομικοί απολύθηκαν ⁴⁹.

Το Σεπτέμβριο του 1990 ψηφίστηκε το νέο σερβικό Σύνταγμα που τερμάτισε την αυτονομία των δύο περιοχών, Βοϊβοδίνας και Κοσσυφοπεδίου, ενώ ταυτόχρονα άλλαξε «προς το σερβικότερο» το όνομα της δεύτερης που στο εξής ονομάζεται Κοσονο-Μετοχја. Η σημασία αυτής της εξέλιξης ήταν μεγάλη, δεδομένου ότι οι Αλβανοί που ζούσαν στο Κοσσυφοπέδιο, το οποίο πλέον θεωρούνταν τμήμα της Σερβικής Δημοκρατίας, έπαψαν να είναι μια πλειοψηφία με πολιτική παρουσία στα πλαίσια του καθεστώτος της αυτονομίας και μετατράπηκαν σε μεγάλη μεν πληθυσμιακά, αλλά κατά τα φαινόμενα ανίσχυρη μειονότητα ⁵⁰.

Στα μέσα της δεκαετίας του '90 ξεκινά τη δράση του το αντάρτικο κίνημα των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου, ο λεγόμενος «Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσυφοπεδίου», γνωστός και ως UCK ⁵¹, ο οποίος όπως αποδείχτηκε αργότερα είχε δημιουργηθεί, χρηματοδοτηθεί, εκπαιδευτεί και εξοπλιστεί από τις δυτικές δυνάμεις ⁵². Για το σκοπό αυτό είχαν χρησιμοποιηθεί, μεταξύ άλλων, δεκάδες εκατομμύρια δολάρια που προέρχονταν από εμπόριο ναρκωτικών, αλλά και από εμπόριο όπλων και λευκής σαρκός, όπως προκύπτει από φακέλους κυβερνητικών υπηρεσιών των Η.Π.Α., της Ευρώπης και των Βαλκανίων ⁵³.

---

⁴⁹ Αθανάσιος Παρέσογλου: «Μουσουλμανικές μειονότητες στα Βαλκάνια», Βαλκάνια, από το διπολισμό στη νέα εποχή, εκδ. Γνώση, 1995, σελ. 763.

⁵⁰ Αξίζει εδώ να σημειωθεί, ότι οι Μουσουλμάνοι στις Βοσνίας-Ερζεγοβίνης έβλεπαν με συμπάθεια στις Αλβανούς του Κοσσυφοπεδίου, ενώ στο Μαυροβούνιο Αλβανοί και Σλάβοι μουσουλμάνοι κατέβηκαν σε κοινό ψηφοδέλτιο στις εκλογές του Δεκεμβρίου 1990.

⁵¹ Η δράση του UCK ξεκινά δειλά μεταξύ του 1992 και του 1992. Πιο φανερό, όμως, είναι μετά το 1996.

⁵² Σύμφωνα με εργασία ειδικών συνεργατών του Hellenic Diplomacy and Defense Magazine «Ο UCK δεν έχει καμία σχέση με τα αισθήματα των απανταχού Αλβανών, οι οποίοι μέσα στην εξαθλίωσή τους προσπαθούν να επιβιώσουν και οι οποίοι το τελευταίο που σκέφτονται είναι μια Μεγάλη Αλβανία. Ο UCK αποτελεί δημιούργημα μυστικών υπηρεσιών, οι οποίες κατά τη συνήθη τακτική κατέφυγαν στον υπόκοσμο και την παράνομη χρηματοδότηση, ώστε να ιδρύσουν, να οργανώσουν και να τροφοδοτήσουν μια τέτοια οργάνωση».

⁵³ Σύμφωνα με την Interpol, το 1997 οι αλβανόφωνοι του Κοσσυφοπεδίου έμποροι ναρκωτικών έφταναν το 14% των συλληφθέντων για εμπόριο ηρωίνης, ενώ σε έκθεσή της η Eurropol, το ίδιο έτος, υπογράμμισε ότι οι αλβανόφωνοι του Κοσσυφοπεδίου ελέγχουν ένα μεγάλο μέρος της αγοράς ηρωίνης στην Ελβετία, Αυστρία, Γερμανία, Ουγγαρία, Τσεχία, Πολωνία και

Η δράση του UCK από τα τέλη του 1997 και τις αρχές του 1998 αρχίζει να γίνεται πιο αισθητή, προκαλώντας διχασμό στα πολιτικά κόμματα της κοσοβάρικης Αλβανικής κοινότητας. Η κυβέρνηση Μιλόσεβιτς αντιδρώντας στις επιθέσεις του UCK κατά σερβικών στόχων, εξαπολύει εναντίον τους στρατιωτική επίθεση.

Η αξιοποίηση του εθνικισμού από τις μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις

Μετά το θάνατο του Τίτο, το 1980, εξέλιπταν τόσο οι «προσωπικότητες» που θα οδηγούσαν τη χώρα μπροστά, όσο και μια σαφής κατεύθυνση για το πώς έπρεπε να κινηθεί η Ο.Σ.Δ.Γ. Η κυκλική εναλλαγή στην προεδρία της των εκπροσώπων των συντακτικών εθνότητων της οδήγησε σε «κενό εξουσίας», που έσπευσε να καλύψει ένα σταδιακά εντεινόμενο εθνικιστικό αίσθημα. Η θέση της Ομοσπονδίας, «ανάμεσα» στο δυτικό μπλοκ και αυτό των σοσιαλιστικών χωρών, οδήγησε τη Δύση, που εμφανιζόταν φιλική προς αυτήν, να της χορηγεί φτηνά δάνεια από χρηματοοικονομικά ιδρύματα, που κατά τη δεκαετία του 1980 την οδήγησαν, αναπόφευκτα, σε οικονομική κρίση. Το εξωτερικό χρέος της Ο.Σ.Δ.Γ. αυξήθηκε 400% και τα βασικά αγαθά άρχισαν να ανατιμώνται κατά 60% σε μηνιαία βάση. Η κρίση οδήγησε, σε συνδυασμό με το κενό στην κεντρική εξουσία, σε προστριβές ανάμεσα στις συντακτικές Δημοκρατίες της Ομοσπονδίας για την κατανομή των πόρων. Το εθνικιστικό αίσθημα βρήκε ευήκολα ώτα σε περιοχές όπου δημιουργούνταν αντιθέσεις. Ο συνδυασμός ήταν εκρηκτικός. Ωστόσο η ύπαρξη των σοσιαλιστικών χωρών δεν επέτρεπε να μετατραπούν τα κρισιακά φαινόμενα σε ανοιχτή σύγκρουση. Ακόμη, η αιματηρή διάλυση της Γιουγκοσλαβίας δεν υπήρχε ούτε στη νοσηρότερη φαντασία⁵⁴.

Βέλγιο. Το πιο εκπληκτικό είναι ότι και το Διεθνές Στρατιωτικό Επιτελείο του NATO (IMS) είχε συντάξει μια απόρρητη έκθεση, στις 10.02.1999 (πριν, δηλαδή, τους βομβαρδισμούς), με θέμα την παράνομη δραστηριότητα του UCK σε εγκληματικές οργανώσεις, κυκλώματα λαθρεμπορίας ναρκωτικών, διασυνδέσεις με τη μαφία, κ.λπ.. Η έκθεση αυτή παραδόθηκε στα χέρια του τότε Γ.Γ. του NATO, Χαβιέ Σολάνα και κοινοποιήθηκε σε όλα τα κράτη-μέλη του Οργανισμού.

⁵⁴ Δέσποινα Ορφανάκη - Μπάμπης Γεωργίκος: «Γιουγκοσλαβία, 10 χρόνια αιματηρών επεμβάσεων», Εφημερίδα Ριζοσπάστης, 15/10/00.

Στο μεταξύ, οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις φρόντιζαν να καλλιεργούν τις αντιθέσεις - με ομολογημένο στόχο, εκείνη την περίοδο, τη «διείσδυση» - πίεση στο αντίπαλο μπλοκ. Χαρακτηριστική έκφανση της οικονομικής βίας που άσκησαν πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας οι Η.Π.Α., από κοινού με τους σημαντικότερους διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Παγκόσμια Τράπεζα κ.λπ.), σε βάρος όχι μόνον αυτής, αλλά όλων των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, ήταν ο περιορισμός των εξαγωγών προς τη Δύση και ειδικά προς αυτές⁵⁵.

Ειδικά σε ό,τι αφορά την Ο.Σ.Δ.Γ., η επιβολή ποσοστώσεων και περιορισμών εφαρμόστηκε στις εξαγωγές χάλυβα, αν και αποτελούσαν μόλις το 0,02% της ποσότητας που εισήγαγαν οι Η.Π.Α., κατά την αρμόδια Επιτροπή Διεθνούς Εμπορίου⁵⁶. Η πολιτική αυτή, που εφαρμοζόταν χωρίς εξαίρεση για την Ανατολική Ευρώπη, είχε, όπως έλεγαν και λένε ακόμη οι Αμερικανοί και οι σύμμαχοί τους, σκοπό «το άνοιγμα των αγορών» στις χώρες της, συμπιέζοντας τις εξαγωγές των επιχειρήσεων που ανήκαν στο δημόσιο τομέα. Για το άνοιγμα των αγορών, οι Η.Π.Α., «βοήθησαν γενναιόδωρα», όπως το έθετε σε κάθε ευκαιρία που του δινόταν ο τότε πρόεδρος, Τζωρτζ Μπους. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν οι νόμοι anti-dumping, σε συνδυασμό με διάφορα οικονομίστικα και γραφειοκρατικά τεχνάσματα, προκειμένου να ελέγχονται οι εξαγωγές από τις ανατολικοευρωπαϊκές χώρες⁵⁷.

Η, σε μεγάλο βαθμό έξωθεν επιβληθείσα κρίση έστειλε λαϊκά στρώματα στις ανοιχτές αγκαλιές των επανασυσταθέντων εθνικιστικών κινημάτων. Από το 1983 ο Αλία Ιζετμπέγκοβιτς άρχισε να δημιουργεί το μουσουλμανικό εθνικιστικό αίσθημα στη Βοσνία. Στην Κροατία ο Φράνιο Τούτζμαν έχτιζε το δικό του μύθο. Οι Σλοβένοι ονειρεύονταν την ένταξή τους στην Ευρώπη σε ένα αυτόνομο κράτος. Μεταξύ των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου και των Ούγγρων της Βοϊβοδίνας οι αλυτρωτικές προθέσεις κέρδιζαν έδαφος. Στη Σερβία και το Μαυροβούνιο ο εθνικισμός επανήλθε ταυτόχρονα με τον εθνικισμό των άλλων.

⁵⁵ Πρόκειται για την πρακτική που ο James Bovard αποκάλεσε χωρίς περιστροφές, «σιδηρούν παραπέτασμα των Η.Π.Α.», αντιστρέφοντας το γνωστό αφορισμό της Μάργκαρετ Θάτσερ. Βλ. James Bovard: *"The Fair Trade Fraud"*, St. Martin's Press, 1991.

⁵⁶ βλ. U.S. International Trade Commission: *«Monthly Report on the Status of the Steel Industry»*, #2102, Aug. 1998.

⁵⁷ Ο James Bovard παρατηρεί ότι τα παραπάνω μέτρα επέβαλαν, στην ουσία, στις κυβερνήσεις των χωρών - θυμάτων της οικονομικής βίας να «διαχειρίζονται την ανεργία», που δημιουργούνταν, κατά πόλη ή και βιομηχανία, βυθιζόμενες σε οικονομικό τέλμα στην πορεία.

Η προσπάθεια «μεταρρύθμισης» της Γιουγκοσλαβίας στη λογική της «οικονομίας της αγοράς»⁵⁸ απέτυχε. Το εθνικό ζήτημα είχε υπερισχύσει των «συμβιβαστικών προσπαθειών», ήδη, το 1990. Στις αρχές του 1991, οι Σλοβένοι ζητούσαν διαμελισμό και το καλοκαίρι του ίδιου έτους, Σλοβένοι και Κροάτες μιλούσαν καθαρά για απόσχιση⁵⁹, με τη Σερβία να προειδοποιεί, στην περίπτωση αυτή, για πόλεμο⁶⁰.

Η Ε.Ε. - κυρίως η Γερμανία και η Γαλλία -, οι Η.Π.Α. και η Ε.Σ.Σ.Δ. καλούσαν για «διαπραγματεύσεις». Τότε άρχισε ένας ανοικτόμητος κύκλος διπλωματικών διαβουλεύσεων, που περισσότερο έριξε λάδι στη φωτιά, παρά έκανε οτιδήποτε στην κατεύθυνση της «συναινετικής λύσης», για την οποία μιλούσαν οι δυτικές ηγεσίες. Ειδικά, η γερμανική εξωτερική πολιτική έμοιαζε εξ ορισμού διπρόσωπη, με τον αρμόδιο υπουργό, Χανς Ντίτριχ Γκένσερ, να αρνείται μια «πολιτική αναγνώρισεων», κι από την άλλη, τον καγκελάριο Χέλμουτ Κολ να την προωθεί συζητώντας με την κροατική πλευρά (Φράνιο Τούτζμαν)⁶¹. Αξιοσημείωτα, πληροφορίες θέλουν τη Δυτικογερμανική Υπηρεσία

---

⁵⁸ Προτάσεις Μάρκοβιτς και Γκλιγκόροφ, τέλη δεκαετίας 1980, «πλατφόρμα» Ιζετμπέγκοβιτς και Γκλιγκόροφ, 1991.

⁵⁹ Η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας εγκαινιάστηκε με την απόσχιση της Κροατίας και της Σλοβενίας στις 25 και 26 Ιουνίου 1991 αντίστοιχα.

⁶⁰ Το 1990 η Σλοβενία απευθύνεται στον Ο.Η.Ε. ζητώντας την αποστολή διεθνών παρατηρητών στη Γιουγκοσλαβία και στις 25 Ιουνίου 1991 ανακηρύσσει μονομερώς την ανεξαρτησία της, με αποτέλεσμα να ξεσπάσει πόλεμος. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παρεμβαίνει με ένα σχέδιο που δεν εφαρμόστηκε ποτέ και ο πόλεμος συνεχίζεται μέχρι και τις 7 Ιουλίου 1991, που τερματίζεται κι επίσημα με τη Συμφωνία Μπριόνι (Brioni Agreement). Παράλληλα με τις ενέργειες της Σλοβενίας προς την κατεύθυνση της ανεξαρτησίας της, στην Κροατία η κατάσταση ήταν, επίσης, τεταμένη. Οι Σέρβοι κάτοικοι της περιοχής, αντιτίθεντο στη βούληση της Κροατίας για περαιτέρω ανεξαρτησία από τη Γιουγκοσλαβία, με αποτέλεσμα το ξέσπασμα εσωτερικών εντάσεων και συγκρούσεων στην περιοχή ανάμεσα στο γιουγκοσλαβικό στρατό (Yugoslav People's Army), ο οποίος βοηθούσε τους Σέρβους κατοίκους, και στις δυνάμεις της Κροατίας. Οι διαμάχες ήταν έντονες κι όταν η Κροατία κήρυξε την ανεξαρτησία και την απόσχισή της από τη Γιουγκοσλαβία, στις 25 Ιουνίου του 1991, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προσπάθησε να εκτονώσει κάπως την ένταση με τη Συμφωνία Βριόνι. Ο πόλεμος, ωστόσο, συνεχίστηκε και το Δεκέμβριο του 1991 η Γερμανία αναγνώρισε την ανεξαρτησία της Σλοβενίας και της Κροατίας. Στις 25 Ιανουαρίου 1992 έκανε το ίδιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ενώ τα Η.Ε. αποφάσισαν την αποστολή στρατιωτικής δύναμης στην περιοχή (United Nations Protection Force-UNPROFOR). Οι διαμάχες συνεχίστηκαν σε μικρότερο βαθμό ως το 1995, όπου και τερματίστηκαν με τη συμφωνία Ντέιτον (Dayton Agreement), το Δεκέμβριο του 1995.

⁶¹ Ο καθηγητής Θάνος Βερέμης σχολιάζει σχετικά: «Εκτός από την πρωτοβουλία του Γερμανού υπουργού Εξωτερικών, Χανς Ντίτριχ Γκένσερ να ανοίξει τον ασκό του Αιόλου, αναγνωρίζοντας τη Σλοβενία και την Κροατία, τα μέλη της Ε.Ε. δεν κατάφεραν να συγκροτήσουν

Πληροφοριών (BND) να «παιίζει» το κροατικό «χαρτί» ήδη από το μέσον της δεκαετίας του 1980 ⁶².

Διπλωματικές ενέργειες των δυτικών δυνάμεων που δυναμιτίζουν την εκρηκτική κατάσταση

Επιστρέφουμε στο 1998. Στη διάρκεια αυτού του έτους, κι ενόσω η δράση του UCK βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, μεθοδεύονται παράλληλα κινήσεις περικύκλωσης του γιουγκοσλαβικού κράτους, με το NATO να αποφασίζει να πραγματοποιήσει τη μεγάλη στρατιωτική άσκηση «Καλύτερη Προσπάθεια Συνεργασίας» στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (π.Γ.Δ.Μ.) ⁶³. Συγχρόνως, πληθαίνουν οι δηλώσεις

ενιαία εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας κατά τη γιουγκοσλαβική κρίση. Αυτό που κατάφεραν ήταν να προσελκύσουν τις αδιάφορες αρχικά Η.Π.Α. να γεμίσουν το κενό ισχύος που η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και η απουσία της Ρωσίας προκάλεσαν.». Βλ. Θάνος Βερέμης: «Το παιχνίδι Αμερικανών και Ρώσων στα Βαλκάνια. Οι Η.Π.Α. κάλυψαν το κενό της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε.», Εφημερίδα Καθημερινή, 24/02/08.

⁶² Έρευνα του Κέντρου Ρωσίας-Ευρασίας και ΝΑ Ευρώπης αναφέρει σχετικά: «Όσο ζούσε ο Τίτο οι Σλοβένοι και οι Κροάτες ένιωθαν να αδικούνται από τους Σέρβους και αυτό δεν το λησμόνησαν ποτέ. Εκείνη την εποχή, λοιπόν, τη δυσαρέσκεια αυτή έρχεται να εκμεταλλευθεί η Γερμανία η οποία τάχθηκε υπέρ των αποσχιστικών πλέον επιδιώξεων των Κροατών και των Σλοβένων. Αξίζει να σημειώσουμε σε αυτό το σημείο πως το γερμανικό κράτος ήταν αυτό το οποίο δέχτηκε τη φιλοναζιστική πτέρυγα των Κροατών όταν ο Τίτο, αναλαμβάνοντας την ηγεσία, τους εξεδίωξε. Ο Γερμανός υπουργός εξωτερικών Γκένσερ ήταν ο πρώτος Ευρωπαίος πολιτικός που αναγνώρισε την Κροατία σαν ανεξάρτητο κρατίδιο και σαφώς διέκριντο υπέρ της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας. Είχε καταστεί σαφές, ότι ο Γερμανός πολιτικός είχε διαβάσει πολύ καλά την άσκηση της Μπισμαρκικής πολιτικής (Realpolitik) του προηγούμενου αιώνα και σκεφτόμενος πως ένα τεράστιο κράτος στα νότια της Ευρωπαϊκής ηπείρου ήταν ενάντια στα γερμανικά συμφέροντα, έσπευσε να δώσει χείρα βοηθείας στους Κροάτες και τους Σλοβένους για να δρομολογηθεί η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας.». Βλ. Κέντρο Ρωσίας-Ευρασίας και ΝΑ Ευρώπης: Έρευνα Δεκεμβρίου 2008-Ιανουαρίου 2009.

⁶³ Στα τέλη του Δεκέμβρη του 1997, ο Γουίλιαμ Κοέν πηγαίνει στα Σκόπια για συνομιλίες με την κυβέρνηση και το στρατό της π.Γ.Δ.Μ. και λίγους μήνες μετά μεταβαίνει για συνομιλίες υψηλού επιπέδου στην Ουάσιγκτον και στο αμερικανικό Πεντάγωνο ο υπουργός Άμυνας της π.Γ.Δ.Μ., Λ. Κιτανόφσκι, με στόχο τη δημιουργία νατοϊκής βάσης στη χώρα του. Το φανερό αποτέλεσμα

«αγανάκτησης» για την καταπίεση των Κοσοβάρων Αλβανών από τη σέρβικη μειοψηφία, εκ μέρους ευρωπαϊών ηγετών ⁶⁴.

Την ίδια χρονιά (24.03.98, Βόννη), ακολουθούν διαβουλεύσεις των ηγετών των χωρών-μελών της εξαμελούς «Ομάδας Επαφής για το Γιουγκοσλαβικό» ⁶⁵, οι οποίοι σε φραστικό επίπεδο απευθύνουν εκκλήσεις για ειρηνευτικές συνομιλίες προς τους Σέρβους και τους Αλβανούς της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Τα μέλη της «Ομάδας Επαφής» με νεότερη συνεδρίασή τους (06.04.98, Λονδίνο) αποφασίζουν την επιβολή στρατιωτικού εμπάργκο κατά του Βελιγραδίου και το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων Γιουγκοσλάβων αξιωματούχων, δημιουργώντας έναν ασφυκτικό κλοιό στους Σέρβους.

Ορισμένοι Βαλκάνιοι ηγέτες κάνουν λόγο για την ανάγκη αποστολής νατοϊκής δύναμης στο Κοσσυφοπέδιο και την ευρύτερη περιοχή, για την αποφυγή κλιμάκωσης της κρίσης ⁶⁶. Από την πλευρά του, ο γιουγκοσλάβος πρόεδρος Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς σε μια

έρχεται στις 6 Μάη του 1998, οπότε το Νατοϊκό Συμβούλιο αποφασίζει πως η μεγάλη στρατιωτική άσκηση, «*Καλύτερη Προσπάθεια Συνεργασίας*», θα πραγματοποιηθεί το Σεπτέμβρη της ίδιας χρονιάς στην π.Γ.Δ.Μ.!

⁶⁴ Ο Γερμανός υπουργός Κλάους Κίνκελ μετά τη συνάντησή του με τον Αλβανό ομόλογό του, Πασκάλ Μίλο, στις 7 Φλεβάρη 1998, δηλώνει σε συνέντευξη τύπου: «Δεν είναι δυνατόν το 90% του αλβανικού πληθυσμού να καταπιέζεται από το 10% που είναι Σέρβοι» (σ.σ. αναφερόμενος στο Κοσσυφοπέδιο). Λίγη ώρα μετά, ο Πασκάλ Μίλο διαβεβαιώνει το Γερμανό υπουργό πως η «Γερμανία αποτελούσε συνεργάτη της Αλβανίας στο παρελθόν και σε ό,τι αφορά το μέλλον σκοπεύουμε να συνεργαστούμε περισσότερο». Όπως κι έπραξαν τα Τίρανα, πριν, στη διάρκεια και μετά το τέλος των νατοϊκών επιδρομών στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας.

⁶⁵ Την «Ομάδα Επαφής για το Γιουγκοσλαβικό» αποτελούν: Η.Π.Α., Ε.Ε., Ρωσία, Γερμανία, Γαλλία, Βρετανία και Ιταλία.

⁶⁶ Στις 30 Απριλίου 1998, ο Αλβανός πρωθυπουργός Φάτος Νάνο ζητά την αποστολή Νατοϊκών στρατευμάτων στη μεθόριο της Αλβανίας με την Ο.Δ. της Γιουγκοσλαβίας, με πρόσχημα τον περιορισμό των συγκρούσεων στο Κοσσυφοπέδιο. Στο μεταξύ, λίγες μέρες νωρίτερα οι Αμερικάνοι έχουν αφήσει να διαρρεύσει σε μερίδα του αμερικανικού Τύπου πως «*επιθυμούν για λόγους ασφαλείας την αποστολή του NATO στο Κοσσυφοπέδιο*». Από την πλευρά του, ο - τότε - νέος πρόεδρος του Μαυροβουνίου Μίλο Τζουκάνοβιτς δηλώνει από τη Βόννη στην οποία βρισκόταν ότι «*δίχως την εμπλοκή μιας τρίτης πλευράς δε θα υπάρξει διάλογος μεταξύ Σέρβων και Αλβανών*».

προσπάθεια επίδειξης καλής θέλησης συνδιαλέγεται με τους Κοσοβάρους Αλβανούς⁶⁷, ενώ σε βάρος του εξελίσσεται μια ενορχηστρωμένη εκστρατεία «δαιμονοποίησής» του από ΜΜΕ και πολιτικούς ηγέτες της Δύσης⁶⁸.

Διαφαίνεται σταδιακά, μέσα από μια σειρά ενεργειών και δηλώσεων, ότι η απόφαση για την επέμβαση στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας έχει ήδη ληφθεί. Τον Ιούνιο του 1998 ολοκληρώνεται η αεροπορική άσκηση του ΝΑΤΟ «Αποφασιστικό Γεράκι» (16.06.98), η οποία -όπως αποδείχτηκε εκ των υστέρων- δεν ήταν παρά η πρόβα τζενεράλε των νατοϊκών αεροσκαφών για τους βομβαρδισμούς που θα έκαναν την επόμενη άνοιξη. Παράλληλα, ο Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. Κόφι Ανάν, κάνοντας λόγο για την απειλή χρήσης βίας σε συνδυασμό με τη διπλωματία, δίνει το στίγμα της «διπλωματίας» του τρόμου που θα ακολουθήσουν οι επεμβατικές δυνάμεις κατά τη διάρκεια των βομβαρδισμών σε βάρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας⁶⁹.

Δύο μήνες αργότερα, ο πρεσβευτής των Η.Π.Α. στον Ο.Η.Ε., Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, διαλύει τις όποιες αμφιβολίες για την τελική έκβαση της υπόθεσης Κοσσυφοπέδιο, εκτιμώντας πως αν γίνει επέμβαση στο έδαφος του γιουγκοσλαβικού κράτους, αυτή θα πρέπει να γίνει στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ⁷⁰.

---

⁶⁷ Από τις 22 Μαΐου 1998, μέλη της σερβικής και της κοσοβάρικης αλβανικής αντιπροσωπείας κάνουν την πρώτη τους συνάντηση για τον «τερματισμό της βίας και το μέλλον του Κοσσυφοπεδίου», παρουσία του πρεσβευτή των Η.Π.Α. στην π.Γ.Δ.Μ., Κρίστοφερ Χιλ, δίχως κάποιο σημαντικό αποτέλεσμα.

⁶⁸ Την περίοδο εκείνη ο τότε Βρετανός πρωθυπουργός Τόνυ Μπλερ έκανε λόγο για χιλιάδες εκτελεσμένους από τους Σέρβους. Επίσημες νατοϊκές εκτιμήσεις ανέβαζαν αυτό τον αριθμό σε 10.000 έως 15.000 ανθρώπους. Παράλληλα, γίνονταν λόγος για γενοκτονία των Αλβανοκοσοβάρων. Αποκαλυπτικό είναι άρθρο του δημοσιογράφου Ρόμπερτ Φισκ στην εφημερίδα Le Monde Diplomatique, ο οποίος έγραφε σχετικά: «η πλήρης συστράτευση υπέρ του ΝΑΤΟ έχει μετατραπεί σε ύστατο πατριωτικό καθήκον κάθε δημοσιογράφου».

⁶⁹ Σε ομιλία του στη Ρώμη, τον Ιούνιο του 1998, ο Κόφι Ανάν αναφέρει χαρακτηριστικά: «Η απειλή χρήσης βίας σε συνδυασμό με τη διπλωματία θα πειθαναγκάσει το Μιλόσεβιτς να τερματίσει τα μέτρα καταστολής σε βάρος των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου».

⁷⁰ Σε δηλώσεις του στο αμερικανικό τηλεοπτικό δίκτυο CNN, στις 6 Αυγούστου 1998, ο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ λέει: «Ο στρατός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας επιδιώκει στρατιωτική λύση σε ένα πολιτικό πρόβλημα στο Κοσσυφοπέδιο. Αν τελικώς γίνει η επέμβαση της Δύσης, αυτή θα πρέπει να γίνει στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ. Οι Η.Π.Α., όμως, δε συμφωνούν με τη Ρωσία, ότι θα πρέπει το Συμβούλιο Ασφαλείας (Σ.Α.) του Ο.Η.Ε. να υιοθετήσει απόφαση επέμβασης»...

Ένας Αμερικανός οικονομολόγος, ο Steve Heligher, στη διάρκεια των βομβαρδισμών της Γιουγκοσλαβίας το 1999, σε μια συνέντευξή του διατύπωσε κυνικά την άποψή του για τους λόγους της επέμβασης των Η.Π.Α., μέσω του ΝΑΤΟ, στη Βαλκανική. Όπως χαρακτηριστικά είπε πρόκειται για την «ευκαιρία να επιβάλουν την οικονομική τους σφραγίδα στην περιοχή», επανακαθορίζοντας οικονομικές ισορροπίες, επιβάλλοντας ιδιωτικοποιήσεις και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις κ.ο.κ.⁷¹. Προεξοφλούσε ότι οι εντάσεις θα συνεχιστούν, περίπου στο εξής μοντέλο: «Οι πολιτικές που θα επιβάλουν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Παγκόσμια Τράπεζα» - έλεγε - «θα απαιτήσουν περισσότερη εξισορρόπηση, θα σημάνουν φιλελευθεροποίηση του εμπορίου, η οποία εξαλείφει τους μικρούς και τους μεσαίους παραγωγούς, φιλελευθεροποίηση του νομικού πλαισίου για τις ξένες επενδύσεις, που θα επιτρέψει στις πολυεθνικές να εξαγοράσουν μικρότερες επιχειρήσεις, και αναδιαμόρφωση του πλαισίου των εργασιακών σχέσεων, δηλαδή, με άλλα λόγια, την καταστροφή των συνδικάτων».

Ο «Δούρειος Ίππος» για την επέμβαση επιλέγεται να είναι ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (Ο.Α.Σ.Ε.), ο οποίος προσκαλείται για να επιβεβαιώσει την τήρηση μιας συμφωνίας εκεχειρίας στο Κοσσυφοπέδιο⁷². Μετά από συνεννοήσεις, ο Μιλόσεβιτς συναινεί στην υπογραφή αυτής της συμφωνίας, που συμπεριλαμβάνει τις κατασκοπευτικές πτήσεις νατοϊκών αεροσκαφών πάνω από το Κοσσυφοπέδιο (Επιχείρηση «Μάτι του Αετού», Οκτώβριος 1998)⁷³.

Οι συνομιλίες του Ραμποϋϊέ και η επέμβαση του ΝΑΤΟ στη Γιουγκοσλαβία

⁷¹ βλ. Steve Heligher: *Village Voice*, Jun. 30 / Jul. 6 1999.

⁷² Επικεφαλής της ομάδας των παρατηρητών του Ο.Α.Σ.Ε. τοποθετείται ο αμερικανός διπλωμάτης Γουίλιαμ Γουόκερ. Ένας άνθρωπος με τεχνική, θεωρητική και άλλη κατάρτιση αντεπαναστάτη, κατασκόπου και «πλούσια» εμπειρία σε πλήθος επεμβάσεων της C.I.A. σε χώρες της Λατινικής Αμερικής. Στο Κοσσυφοπέδιο ο Γουόκερ, όπως αποδείχτηκε εκ των υστέρων, συμμετείχε στην κατασκευή της υποτιθέμενης σφαγής 35-50 «αθώων Κοσοβάρων Αλβανών πολιτών» στο χωριό Ράτσακ. Όπως διαπιστώθηκε αργότερα, η σφαγή των «αθώων αμάχων» στο Ράτσακ δεν ήταν τελικώς παρά η εκεί συγκέντρωση πτωμάτων, που ανήκαν σε αντάρτες του UCK και είχαν σκοτωθεί λίγες μέρες πριν, κατά τη διάρκεια συγκρούσεων με σερβικές δυνάμεις.

⁷³ Δέσποινα Ορφανάκη - Μπάμπης Γεωργίκος: ό.π.

Ο Ο.Η.Ε. σε μία απόπειρα μεσολάβησης για την εκτόνωση της κρίσης στο Κοσσυφοπέδιο - όπως τουλάχιστον παρουσιάστηκε τότε -, καλεί τη γιουγκοσλαβική πλευρά στο Ραμπουιγέ της Γαλλίας για συνομιλίες.

Όταν μετά από ασφυκτικές πιέσεις και απειλές, η αντιπροσωπεία των Σέρβων μεταβαίνει στο Ραμπουιγέ (Rambouillet 08.02.99), ανακοινώνεται πως συνυπέγραψαν με την κοσοβάρικη αλβανική αντιπροσωπεία ένα αόριστο κείμενο δέκα βασικών σημείων, με βασικό άξονα την παροχή αυτονομίας στο Κοσσυφοπέδιο, εντός του πλαισίου των συνόρων της κυριότητας της Σερβίας⁷⁴. Την ίδια μέρα, ο τότε Γ.Γ. του ΝΑΤΟ, Χαβιέ Σολάνα, θεωρεί με δηλώσεις του «σχεδόν βέβαιη» την αποστολή πολυεθνικών νατοϊκών δυνάμεων στο Κοσσυφοπέδιο.

Ο πρόεδρος Μιλόσεβιτς ξεκαθαρίζει με διάγγελμά του (19.02.99) πως δεν πρόκειται να παραχωρήσει το Κοσσυφοπέδιο σε κανέναν, *«ακόμη και με το τίμημα των βομβαρδισμών»*. Οι Η.Π.Α. και η Ε.Ε. ανακαλούν τότε τις διπλωματικές τους αντιπροσωπεΐες από το Βελιγράδι και εκδίδουν απαγορευτικές ταξιδιωτικές οδηγίες για την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Λίγες μέρες μετά, με το πρόσχημα της «ύστατης ευκαιρίας για ειρήνη» πραγματοποιούνται συνομιλίες δύο γύρων στο Παρίσι, που διαρκούν μέχρι τα μέσα Μαρτίου⁷⁵.

---

⁷⁴ Κατά τις συνομιλίες του Φεβρουαρίου του 1999 στο Ραμπουιγέ, καμία πρόοδος δε σημειώθηκε. Η σερβική αντιπροσωπεία - η οποία ήταν χαμηλόβαθμη - ήρθε αντιμέτωπη με δύο αιτήματα, τα οποία ήταν αδύνατο να δεχθούν και οι πιο μετριοπαθείς Σέρβοι, όπως δήλωναν Βρετανοί διπλωμάτες μεταξύ άλλων. Πρώτον, τους ζητήθηκε να πραγματοποιηθεί δημοψήφισμα στο Κοσσυφοπέδιο για να καθοριστεί το τελικό καθεστώς του και δεύτερον, να παρασχεθεί στο ΝΑΤΟ «ελεύθερη και απεριόριστη δυνατότητα διέλευσης» στη Γιουγκοσλαβία. Το πρώτο αίτημα δεν έκρυβε καμία έκπληξη για την τελική έκβαση του, ενώ το δεύτερο αποτελούσε απόλυτη εγκατάλειψη της εθνικής κυριαρχίας.

⁷⁵ Χαρακτηριστικές είναι οι δηλώσεις του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη (επίτιμου προέδρου ΝΔ) στις 28.3.1999: *«Αυτό που η ελληνική αλλά και η διεθνής κοινή γνώμη στη μεγάλη της πλειοψηφία δε γνωρίζει, είναι ότι στις 29 Ιανουαρίου 1999 η Ομάδα Επαφής - η οποία εκπροσωπούσε τους δυτικούς Ευρωπαίους και Αμερικανούς - υπέβαλε σχέδιο πολιτικής συμφωνίας για το Κοσσυφοπέδιο, το οποίο δέχτηκε σε γενικές γραμμές η γιουγκοσλαβική πλευρά και απέρριψαν οι Αλβανοί του Κοσσυφοπεδίου. Μετά την απόρριψη οι δυτικοί τροποποίησαν τη βασική συμφωνία, ακολουθώντας τις υποδείξεις των Αλβανών και το δεύτερο κείμενο, με ημερομηνία 23.2.99 (το κείμενο του Ραμπουιγέ), το οποίο υπέγραψαν οι Αλβανοί περιείχε δύο νέα στοιχεία: 1) Πρόβλεψη σύμφωνα με την οποία μετά από τριετή ενδιάμεση περίοδο η τύχη του*

Το βράδυ της 24ης Μαρτίου 1999 τα νατοϊκά αεροσκάφη εξαπολύουν τις πρώτες βόμβες κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (επιχείρηση «Allied Force»). Αυτή η άνευ προηγουμένου επέμβαση των δυνάμεων της Ατλαντικής Συμμαχίας κατά μίας ανεξάρτητης χώρας θα διαρκέσει 78 ημέρες ⁷⁶.

Την ίδια μέρα που ο Γ.Γ. του ΝΑΤΟ κηρύσσει επίσημα τον τερματισμό των βομβαρδισμών κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (10.06.99), στην Κολωνία της Γερμανίας υπογράφεται το Σ.Σ.Ν.Α.Ε. · πρόκειται για τη συνέχιση του πολέμου με άλλα μέσα, για την πολλαπλή χειραγώγηση των Βαλκανίων ⁷⁷. Ένα μήνα μετά (30.07.99), οι ηγέτες των χωρών-μελών του ΝΑΤΟ πραγματοποιούν στο Σεράγεβο, πρωτεύουσα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, τη Διάσκεψη Κορυφής των χωρών και φορέων του Σ.Σ.Ν.Α.Ε.. Μια ολόκληρη προπαγανδιστική μηχανή, χρηματοδοτούμενη και καθοδηγούμενη από δυτικές χώρες, μπαίνει σε λειτουργία για την απομάκρυνση του

Κοσσυφοπέδιου θα αποφασιστεί «με βάση τη θέληση του λαού» (ρύθμιση που οδηγεί ευθέως σε απόσχιση). 2) Την εγκατάσταση στρατιωτικών δυνάμεων του ΝΑΤΟ στη Γιουγκοσλαβία με απόλυτη δικαιοδοσία στο Κοσσυφοπέδιο και πλήρη ελευθερία κινήσεων σε ολόκληρη τη Γιουγκοσλαβία. Όπως ήταν επόμενο, οι Γιουγκοσλάβοι αρνήθηκαν να υπογράψουν ένα κείμενο το οποίο θα οδηγούσε σε απόσχιση του Κοσσυφοπέδιου και κατάλυση της εθνικής τους κυριαρχίας, γεγονός που αποτέλεσε την πρόφαση για την έναρξη των βαρβάρων βομβαρδισμών που είναι προφανές ότι στερούνται παντελώς ηθικής δικαίωσης.»

⁷⁶ Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η επέμβαση συμπίπτει με την 50^η επέτειο ίδρυσης του ΝΑΤΟ. Σε αυτήν ανακοινώνεται η αλλαγή του στρατιωτικού δόγματος της Ατλαντικής Συμμαχίας, το οποίο - παραβιάζοντας κάθε έννοια διεθνούς δικαίου - προβλέπει την εξαπόλυση επεμβάσεων σε «όποια γωνιά του πλανήτη κριθεί πως διακυβεύονται τα «εθνικά» συμφέροντα των υπερδυνάμεων. Υπενθυμίζεται ότι ο Καταστατικός Χάρτης του Ο.Η.Ε. (Κεφ. 1, άρ. 2 παρ. 7), ορίζει πως «Καμία διάταξη αυτού του Χάρτη δεν θα δίνει στα Η.Ε. το δικαίωμα να επεμβαίνουν σε ζητήματα που ανήκουν ουσιαστικά στην εσωτερική δικαιοδοσία οποιουδήποτε κράτους και δεν θα αναγκάζει τα Μέλη να υποβάλλουν τέτοια θέματα για ρύθμιση σύμφωνα με τους όρους αυτού του Χάρτη». Συνεπώς, τα ψηφίσματα και οι ενέργειες του Ο.Η.Ε. δεν μπορούν να βρίσκονται σε αντίθεση με το πνεύμα και το γράμμα ενός συστήματος συλλογικής ασφάλειας όπως ο Ο.Η.Ε.

⁷⁷ Στο Σ.Σ.Ν.Α.Ε. στηρίχτηκαν οι μηχανισμοί προπαγάνδας, κατασκοπίας και πολιτικής χειραγώγησης στη Σερβία που επιχείρησαν οι Η.Π.Α. και η Ε.Ε. μετά τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς. Η Ουάσιγκτον είχε ξοδέψει μέσα σε μερικούς μήνες πάνω από 77,2 εκατ. δολάρια προκειμένου να στρατολογήσει υποστηρικτές και στελέχη για να συγκροτήσουν τη «Σερβική Δημοκρατική Αντιπολίτευση» και να κατασκευάσει το λεγόμενο «ενωτικό, αδιάφθορο και πατριωτικό» προσωπείο του Βόισλαβ Κοστούνιτσα.

Μιλόσεβιτς από την Προεδρία της Σερβίας ⁷⁸. Έντονες είναι οι πιέσεις που ασκούνται προς τα κομματικά στελέχη της παράταξης του Μιλόσεβιτς, τους αξιωματικούς των ενόπλων δυνάμεων και της Αστυνομίας, προκειμένου να απομονώσουν το Μιλόσεβιτς, όπως και γίνεται. Παράλληλα, πλήθος «στρατιωτικών ασκήσεων» του ΝΑΤΟ πραγματοποιούνται σε Βουλγαρία, Ρουμανία και Κροατία, είτε μεσούσης της προεκλογικής περιόδου, είτε την επομένη (25.09.99) των γιουγκοσλαβικών προεδρικών εκλογών. Τελικά, δύο μέρες μετά τις διαδηλώσεις της 5ης Οκτωβρίου 2000 ορκίζεται νέος Πρόεδρος του σερβικού κράτους ο Βόισλαβ Κοστούνιτσα.

Το ψήφισμα 1244 του Ο.Η.Ε. και η εγκαθίδρυση των πολυεθνικών δυνάμεων στο Κοσσυφοπέδιο

Μετά τον τερματισμό της νατοϊκής επιχείρησης, οι σερβικές δυνάμεις αναγκάζονται να εγκαταλείψουν το Κοσσυφοπέδιο το καλοκαίρι του 1999 και τα Η.Ε. αναλαμβάνουν τη διοίκηση της επαρχίας, που μετατρέπεται σε ένα διεθνές προτεκτοράτο. Η κίνηση αυτή βασίζεται στην έκδοση του ψηφίσματος 1244 του Σ.Α. του Οργανισμού ⁷⁹. Παράλληλα, ο

---

⁷⁸ Δεν ήταν μόνο οι πακτωλοί των αμερικανικών δολαρίων για την «κατασκευή» των πρωταγωνιστών της νέας πολιτικής σκηνής στη Σερβία. Αμερικανοί, Βρετανοί, Γάλλοι και Γερμανοί, αλλά και κερδοσκόποι διεθνούς φήμης, όπως ο Τζωρτζ Σόρος, πατώντας στα βάσανα του ταλαιπωρημένου, από τον πόλεμο και το εμπάργκο, σερβικού λαού, έστησαν εντός και εκτός Σερβίας μηχανισμούς προπαγάνδας, πλήθος «ινστιτούτων», «δεξαμενών σκέψης», ή «ανεξάρτητα ραδιοτηλεοπτικά ΜΜΕ και δημοκρατικά έντυπα». Το αρχηγείο για την πολιτική χειραγώγηση της Σερβίας είχε στηθεί από νωρίς στο λεγόμενο «Κέντρο των Η.Π.Α.» στη Βουδαπέστη, με περιφερειακό επόπτη της όλης εκστρατείας τον πρώην πρεσβευτή των Η.Π.Α. στην Κροατία, Γουίλιαμ Μοντγκόμερι και καθοδηγητές της σερβικής αντιπολίτευσης πράκτορες των «υπηρεσιών» C.I.A., U.S.AID και D.I.A., «εμπειρογνώμονες» σε θέματα αντικατασκοπίας, προπαγάνδας, στρατιωτικής τεχνολογίας και ανατρεπτικών δραστηριοτήτων.

⁷⁹ «Με την απόφαση 1244 το Κοσσυφοπέδιο παραμένει επί του παρόντος υπό διεθνή προσωρινή διοίκηση.», αναφέρεται στη σχετική απόφαση του Σ.Α. του Ο.Η.Ε. Το Σ.Α. των Η.Ε. εξέδωσε την απόφαση 1244 (1999), της 10ης Ιουνίου 1999, με σκοπό την προώθηση της απονομής - ενόψει της οριστικής διευθέτησης - «ευρείας αυτονομίας και αυτόνομης διακυβέρνησης» στο Κοσσυφοπέδιο στο πλαίσιο της Ο.Δ. Γιουγκοσλαβίας.

UCK συμφωνεί να παραδώσει τα όπλα, κάτι που στην πράξη δεν εφαρμόζεται απόλυτα
80
...

Η διεθνής κοινότητα, με βάση την απόφαση 1244, εγκαθιστά διεθνές σώμα ασφαλείας υπό την επωνυμία *KFOR*⁸¹ και προσωρινή πολιτική διοίκηση - την *UNMIK*⁸². Τόσο η *UNMIK* όσο και η *KFOR* παίρνουν την εξουσιοδότηση από το Σ.Α., σύμφωνα με το Κεφάλαιο 7 του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε., το οποίο αναφέρει ότι η εντολή της *UNMIK* και οι αποφάσεις του Σ.Α., μπορούν να επιβληθούν ακόμα και δια της βίας, εφόσον παραστεί ανάγκη. Η *UNMIK*, όμως, δεν θα μπορεί μονομερώς να μεταβάλλει το καθεστώς της περιοχής ή τα σύνορά της. Η αποστολή, όμως, θα διαδραμάτιζε ρόλο στη διευκόλυνση των συνομιλιών για το οριστικό καθεστώς του Κοσσυφοπέδιου.

Το ψήφισμα 1244 επαναβεβαιώνει την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της Ο.Δ. Γιουγκοσλαβίας (Σερβίας), της οποίας το Κοσσυφοπέδιο παραμένει γεωγραφικό τμήμα.

---

⁸⁰ Σύμφωνα με την απόφαση 1244/1999 του Σ.Α. του Ο.Η.Ε. οι μαχητές του UCK έπρεπε μέσα σε διάστημα 3 μηνών, δηλαδή μέχρι το Σεπτέμβριο του 1999, να έχουν αφοπλιστεί. Αν και ο UCK σε γενικές γραμμές θεωρείται ότι συμμορφώθηκε με τις οδηγίες του Οργανισμού, εκτιμάται ότι αρκετοί μαχητές κατάφεραν να αποθηκεύσουν πολυάριθμα όπλα. Σημειώνεται, επίσης, πως ο UCK αρνήθηκε να αποστρατικοποιηθεί και αφοπλιστεί εντελώς, με την αιτιολογία ότι «*το Κοσσυφοπέδιο χρειάζεται προστασία*». Σύμφωνα με στοιχεία των Ηνωμένων Εθνών, υπολογίζεται ότι 310.000 έως 440.000 αδήλωτα όπλα κυκλοφορούν ακόμη στην περιοχή του Κοσσυφοπέδιου.

⁸¹ «Η *KFOR* έχει εντολή να επιβλέψει την αποχώρηση των Γιουγκοσλαβικών Δυνάμεων και την αποστρατικοποίηση του Κοσσυφοπέδιου, καθώς και να διατηρήσει το νόμο και την τάξη, έως ότου οργανωθεί η τοπική αστυνομική δύναμη και η πολιτική διοίκηση του Κοσσυφοπέδιου. Η *KFOR* ασχολείται, κυρίως, με την ασφάλεια. Καθήκον της είναι να αποτρέψει οποιοδήποτε ξέσπασμα εχθροπραξιών αλλά και να διατηρήσει την δημόσια ασφάλεια στο Κοσσυφοπέδιο.»

⁸² «Η *UNMIK* [Μεταβατική Διοικητική Αποστολή του Ο.Η.Ε. στο Κοσσυφοπέδιο] έχει αναλάβει όλους τους τομείς της πολιτικής διοίκησης - από την αστυνόμευση, τη λειτουργία των τραπεζών, την επαναλειτουργία της ταχυδρομικής υπηρεσίας και των τηλεπικοινωνιών, μέχρι την οργάνωση εκλογών. Σε συνεργασία με το λαό του Κοσσυφοπέδιου, η *UNMIK*, προβλέπεται να εκτελέσει μεταξύ άλλων, αυτές τις βασικές διοικητικές λειτουργίες, ενώ παράλληλα θα εγκαθιδρύσει και θα επιτηρήσει την ανάπτυξη προσωρινών δημοκρατικών αυτοδιοικούμενων θεσμών, για την εξασφάλιση ειρηνικής και φυσιολογικής ζωής για όλους τους κατοίκους του Κοσσυφοπέδιου.»

Η απόφαση αυτή, όμως, συνοδεύεται με αυξημένα δικαιώματα στους αλβανόφωνους που θεωρούνται ως μειονότητα στο πλαίσιο του Σερβικού κράτους⁸³.

Με τη λήξη των βομβαρδισμών του ΝΑΤΟ, παρά την παρουσία της ΚFOR, οι Σέρβοι του Κοσσυφοπεδίου γίνονται αποδέκτες της οργής των Αλβανών Κοσοβάρων, οι οποίοι πραγματοποιούν σειρά από δολοφονικές επιθέσεις που έχουν τα χαρακτηριστικά της εθνοκάθαρσης⁸⁴. Οι Σέρβοι και οι Ρομ που ζούσαν ως τότε στο Κοσσυφοπέδιο, φοβούμενοι τα αντίποινα των Αλβανών Κοσοβάρων δραπέτεύουν προς τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, ή αναζητούν άσυλο σε μονοεθνικές περιοχές του Κοσσυφοπεδίου⁸⁵.

---

⁸³ Ο καθηγητής Παναγιώτης Ήφαιστος χαρακτηρίζει ο ψήφισμα 1244 ιστορικής σημασίας: *«Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία του ήταν ότι ο Ο.Η.Ε. αποκτά ουσιαστικές κυριαρχικές αρμοδιότητες, η άσκηση των οποίων κατέεινε - κατά το κείμενο της απόφασης - στην εγκαθίδρυση και την ανάπτυξη δημοκρατικών θεσμών στο Κοσσυφοπέδιο. Η αποστολή δε, των Η.Ε. στην περιοχή, λειτουργεί παράλληλα και υποστηρίζεται από στρατιωτική δύναμη υπό νατοϊκή διοίκηση, με τη συμμετοχή τρίτων Κρατών - μη μελών του ΝΑΤΟ - συμπεριλαμβανομένης και της Ρωσίας. Το σύνθετο αυτό σχήμα, συνδυαζόμενο προς τις εκτενέστερες αρμοδιότητες τόσο της πολιτικής διοίκησης - η οποία υποκαθιστά ουσιαστικά το φερόμενο ως «κυρίαρχο» Κράτος - όσο και της στρατιωτικής δύναμης, αποτελεί πρωτοφανές γεγονός στην πρακτική του Σ.Α. Ο Ο.Η.Ε. με το ψήφισμα 1244 για το Κοσσυφοπέδιο, ουσιαστικά, παραβιάζει τις βασικές καταστατικές αρχές του διεθνούς δικαίου και των συστημάτων συλλογικής ασφάλειας - δηλαδή της μη επέμβασης, της διακρατικής ισοτιμίας και του δικαιώματος της εσωτερικής αυτοδιάθεσης - οι οποίες και συνιστούν το μόνο κανονιστικό πλαίσιο που είναι οντολογικά θεμελιωμένο στις αξιώσεις της συλλογικής ελευθερίας και αφετέρου συμβατό με κοινωνικά προσδιορισμένους σκοπούς. Τα Η.Ε., δηλαδή, με το ψήφισμα 1244 αποδέχονται ως θέσφατο την καταπάτηση του σερβικού εδάφους που υλοποιήθηκε μετά τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς και συμμετέχουν ενεργά πια σε αυτήν διαμέσου των δυνάμεων που διατηρούν στην περιοχή, μαζί με το ΝΑΤΟ και τρίτες χώρες.»*

⁸⁴ Σύμφωνα με τη Διεθνή Αμνηστία, φόντοι, βίαιες επιθέσεις, απαγωγές βιασμοί και κλοπές διαπράχτηκαν κατά Σέρβων, αλλά και Αλβανών, Ρομ και άλλων που κατηγορήθηκαν για συνεργασία με τις σερβικές αρχές. Μέχρι το τέλος του 1999, εκδιώχθηκαν από το Κοσσυφοπέδιο 100.000 Σέρβοι, δηλαδή ο μισός σερβικός πληθυσμός της περιοχής, ενώ εθνικά μικτές περιοχές, όπως η Μητρόβιτσα, βρίσκονται σε συνεχή ένταση.

⁸⁵ Τα στοιχεία της Διεθνούς Αμνηστίας (Αύγουστος '99) κάνουν λόγο για τη φυγή περίπου 235.000 Σέρβων και άλλων μειονοτήτων από το Κοσσυφοπέδιο. Οι εναπομείναντες εγκλωβίστηκαν σε θυλάκια τα οποία συχνά φυλάγονταν από δυνάμεις της ΚFOR. Παρότι η βία δεν είχε ως μοναδικό σημείο αναφοράς τη μειονοτική ταυτότητα, οι Σέρβοι και οι Ρομ κατά κύριο λόγο, στοχοποιήθηκαν αδιακρίτως στη βάση της ταυτότητάς τους και άσχετα από τη συμμετοχή τους ή όχι σε συμπλοκές κατά Αλβανών Κοσοβάρων κατά το παρελθόν. Ως τις 10 Δεκεμβρίου 1999, η

Η διεθνής κοινότητα, αξιοποιώντας τα παραπάνω γεγονότα, ανακοινώνει την απόφασή της να παραμείνει το Κοσσυφοπέδιο ένα προτεκτοράτο, παραπέμποντας στο μακρινό μέλλον την όποια συζήτηση για το τελικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου⁸⁶.

Το Κοσσυφοπέδιο υπό διεθνή προσωρινή διοίκηση

Καθοριστικής σημασίας βήμα για το μέλλον του Κοσσυφοπεδίου ήταν η κατάρτιση Συντάγματος το 2001, με απόφαση της UNMIK (14.05.01). Το Σύνταγμα προέβλεπε τη δημιουργία προσωρινών θεσμών αυτοδιοίκησης (Provisional Institutions of Self-Government - PISG), τα οποία θα καθόριζαν από κοινού με την UNMIK τον τρόπο διακυβέρνησης του Κοσσυφοπεδίου, και σταδιακά - αν όλα πήγαιναν καλά - οι θεσμοί αυτοί θα απορροφούσαν τις αρμοδιότητες και τις εξουσίες των προσωρινών θεσμικών οργάνων διοίκησης της UNMIK.

Η κατάρτιση Συντάγματος είναι μια θετική εξέλιξη για τους Αλβανούς του Κοσσυφοπεδίου· εντούτοις, δεν λείπουν οι επικρίσεις, αφού η συγκυβέρνηση του πρωτοφανούς για τα δεδομένα του διεθνούς δικαίου μορφώματος από την UNMIK και τα «προσωρινά θεσμικά όργανα διοίκησης», απέχουν κατά πολύ των προσδοκιών τους για μια ταχύτερη διαδικασία προς την ανεξαρτητοποίηση. Η απάντηση του Βελιγραδίου δε, είναι ακόμη πιο επικριτική⁸⁷.

Σημείο σταθμός για τις εξελίξεις που αφορούν στο τελικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου, είναι η αναγγελία από τον Ο.Η.Ε. μιας πολιτικής δοκιμαστικών επιδόσεων («Standards Before Status»), στο πλαίσιο του ψηφίσματος 1244, προτού ξεκινήσει η όποια συζήτηση για το τελικό καθεστώς της περιοχής. Οι προϋποθέσεις αυτές ήταν: α) λειτουργικοί κρατικοί θεσμοί, β) ενίσχυση του κράτους δικαίου, γ) ελευθερία της κίνησης, δ) δικαίωμα

KFOR είχε αναφέρει τη δολοφονία 414 ατόμων (150 Αλβανών, 140 Σέρβων και 124 ανθρώπων άγνωστης εθνότητας) που είχαν πραγματοποιηθεί μέχρι και το τέλος Ιουνίου.

⁸⁶ Ο καθηγητής Αριστοτέλης Τζιαμπίρης χαρακτηρίζει το Κοσσυφοπέδιο ως «μια οντότητα η οποία δεν διαθέτει ούτε κυριαρχία ούτε διεθνή ανεξαρτησία.» Βλ. Aristotle Tziampiris, "Kosovo 's Endgame", Strategic Analyses Institute (IAA), 2006, σελ. 43.

⁸⁷ Aristotle Tziampiris, ό.π., p. 46.

επιστροφής και παραμονής σε όλους τους Κοσοβάρους, ε) ανάπτυξη της οικονομίας της αγοράς, στ) σαφήνεια στους τίτλους ιδιοκτησίας, ζ) ομαλοποιημένος διάλογος με το Βελιγράδι, η) μείωση και μετασχηματισμός της Οργανωμένης Ομάδας Προστασίας του Κοσσυφοπέδιο (Kosovo Protection Corps)⁸⁸.

Τον Αύγουστο 2003, το Σερβικό Κοινοβούλιο ανακήρυξε το Κοσσυφοπέδιο ως αναπόσπαστο κομμάτι της Σερβίας. Ένα μήνα μετά, πραγματοποιούνται οι πρώτες άμεσες συνομιλίες ανάμεσα στους Σέρβους και Αλβανούς ηγέτες του Κοσσυφοπεδίου μετά το 1999⁸⁹, που αποδεικνύονται προβληματικές από την αρχή, καθώς οι δύο πλευρές έχουν αντικρουόμενες επιδιώξεις. Οι Σέρβοι προτείνουν πιο σοβαρά από ποτέ το σενάριο της διχοτόμησης, ενώ οι Αλβανοί διεκδικούν ακόμη και την κοιλάδα του Πρέσεβο, ή το κατ' αυτούς Ανατολικό Κοσσυφοπέδιο⁹⁰.

Το Δεκέμβριο του ίδιου έτους τα Η.Ε. θέτουν, τελικά, σε εφαρμογή την πολιτική επιτήρησης των «δοκιμαστικών επιδόσεων», σημειώνοντας ότι εάν οι προσωρινοί θεσμοί αυτοδιοίκησης ανταποκριθούν ικανοποιητικά στις παραπάνω προϋποθέσεις, τότε περίπου στα μέσα του 2005 θα ξεκινήσει η συζήτηση για το τελικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου. Η εξέλιξη αυτή έθεσε για πρώτη φορά ένα συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο για το τελικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου και έκανε ορατή την πιθανότητα ανεξαρτητοποίησης της περιοχής.

Οι βίαιες συγκρούσεις στη Μητρόβιτσα

Όσο συμβαίνουν όλα αυτά στον πολιτικό τομέα, το προτεκτοράτο που έχει δημιουργηθεί παραμένει σε μια απελπιστικά κακή οικονομική κατάσταση⁹¹, η οποία δημιουργεί

⁸⁸ Βλ. SRSG Micheal Steiner: ομιλία στον Ο.Η.Ε., Απρίλιος 2002.

⁸⁹ Στην Προεδρία του Κοσοβάρικου Κοινοβουλίου έχει εκλεγεί από το Φεβρουάριο του 2002 ο Ιμπραήμ Ρουγκόβα και ο Μπαϊράμ Ρετζέπι στην Πρωθυπουργία, μετά από συμφωνία των Αλβανικών κομμάτων του Κοσσυφοπεδίου για συγκυβέρνηση.

⁹⁰ Θάνος Βερέμης: «Βαλκάνια από τον 19ο ως τον 20ο αιώνα: Δόμηση και αποδόμηση κρατών», εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2005, σελ. 181.

⁹¹ Βλ. Παγκόσμια Τράπεζα, Kosovo Economic Memorandum, 22 Απριλίου 2004.

απογοήτευση στο λαό, διαμαρτυρίες και βίαια επεισόδια στους δρόμους του Κοσσυφοπεδίου.

Ένας φαύλος κύκλος εκδηλώνεται: ο οικονομικός μαρασμός και η πολιτική αβεβαιότητα, αποθαρρύνουν τη διεθνή επιχειρηματική κοινότητα από το να επενδύσει στην περιοχή. Την ίδια ώρα, το ασαφές συνταγματικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου κάνει αδύνατο τον αναγκαίο για την περιοχή δανεισμό από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.) και την Παγκόσμια Τράπεζα⁹².⁹³

Η κατάσταση αυτή έχει ως αποτέλεσμα την αλματώδη μείωση της δημοτικότητας της UNMIC και τη λαϊκή απαίτηση για τη διεξαγωγή εκλογών στην επαρχία (Οκτώβριος 2004), οι οποίες πραγματοποιούνται ουσιαστικά με την αποχή των Σέρβων του Κοσσυφοπεδίου⁹⁴.

Το Μάρτιο του 2004 ξεσπούν άγριες μάχες στη Μητρόβιτσα, ανάμεσα στους Σέρβους και τους Αλβανούς του Κοσσυφοπεδίου, με αποτέλεσμα το θάνατο 19 ανθρώπων και τον τραυματισμό δεκάδων ακόμη. Πρόκειται για τις χειρότερες συγκρούσεις ανάμεσα στις δύο εθνότητες από το 1999. Τα Η.Ε. επεμβαίνουν για να σταματήσουν τις βιαιοπραγίες στη Μητρόβιτσα, που έχουν αρχίσει να ξεφεύγουν από τον έλεγχο, πυροδοτώντας την ανάφλεξη στις σχέσεις Σέρβων και Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου⁹⁵.

Οι διαπραγματεύσεις για το τελικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου και η μονομερής κήρυξη της ανεξαρτησίας του

Η απάντηση της διεθνούς κοινότητας ήταν να ανανεώσει την προσέγγιση της για το τελικό καθεστώς και να τροποποιήσει την πολιτική της από «Standards before Status»

---

⁹² Σημειώνεται ότι οι δύο αυτοί διεθνείς οργανισμοί συναλλάσσονται **μόνο με κράτη** και όχι με οντότητες.

⁹³ Aristotle Tziampiris, ό.π., σελ. 53.

⁹⁴ Για τα τελικά αποτελέσματα των εκλογών του 2004 στο Κοσσυφοπέδιο, βλ. <http://www.osce.org/Kosovo/elections/results/index.php3>.

⁹⁵ Η έναρξη των συγκρούσεων στη Μητρόβιτσα δεν είναι τυχαία, καθώς η πόλη αυτή, αποτελεί έναν από τους τελευταίους θύλακες των Σέρβων στο Κοσσυφοπέδιο.

σε «Standards and Status», δηλαδή οι δύο διαδικασίες θα έπρεπε να προχωρήσουν παράλληλα. Με τη νέα προσέγγιση, ο Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. διορίζει τον Μάρτι Αχτισαάρι, πρώην Πρόεδρο της Φιλανδίας, ως Ειδικό Απεσταλμένο, να προωθήσει την πολιτική διαδικασία για τον καθορισμό του μελλοντικού καθεστώτος του Κοσσυφοπεδίου, στον οποίο το Σ.Α. παρείχε μια σειρά από κατευθυντήριες, που δεν προκρίνουν όμως κάποια λύση.

Οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται αδιάκοπα από το 2006 ως το 2007⁹⁶ και αφορούν θέματα σχετιζόμενα με την αποκέντρωση, τη θρησκευτική κληρονομιά και τα μειονοτικά δικαιώματα. Εντούτοις, οι εμπλεκόμενες πλευρές αποτυγχάνουν παταγωδώς να καταλήξουν σε ένα ψήφισμα που θα ικανοποιεί αφενός τη θέληση της Σερβίας για ένα υψηλότερο βαθμό αυτονομίας, αφετέρου την Αλβανική απαίτηση για πλήρη ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου.

Οι διαπραγματεύσεις, στις οποίες συμμετέχουν ο Ο.Η.Ε., η Ε.Ε. και το ΝΑΤΟ, συνοδεύονται από ένα έντονο διπλωματικό παρασκήνιο μεταξύ των πλευρών, που θεωρούν ότι εξαρτώνται ζωτικά τους συμφέροντα από την τροπή που θα πάρει η υπόθεση του τελικού καθεστώτος του Κοσσυφοπεδίου.

Όταν πλέον Η.Π.Α. και Αλβανία έχουν αρχίσει να μιλούν ανοιχτά για την πιθανότητα μονομερούς ανακήρυξης της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου, η σερβική κυβέρνηση αφήνει να διαρρεύσει στον τύπο η υιοθέτηση απόρρητου σχεδίου δράσης για πιθανά αντίποινα (15.01.08). Ένα από αυτά, όπως είχε γίνει τότε γνωστό, θα ήταν η διακοπή διπλωματικών σχέσεων του Βελιγραδίου με όσους σπεύσουν να αναγνωρίσουν την ανεξαρτησία της Πρίστινα.

Το ίδιο χρονικό διάστημα, εντείνονται στο Βελιγράδι οι φήμες που θέλουν το Σέρβο Πρωθυπουργό Βόισλαβ Κοστούνιτσα να ετοιμάζεται να πωλήσει έναντι «πινακίου φακής» το 51% των μετοχών της σερβικής πετρελαϊκής εταιρίας *NIS* στο ρωσικό κολοσσό *GAZPROM*, με αντάλλαγμα ένα πιθανό ρωσικό βέτο για το Κοσσυφοπέδιο στο

---

⁹⁶ Βλ. «Σχέδια Αχτισαάρι», από το όνομα του ειδικού απεσταλμένου του Ο.Η.Ε. Μάρτι Αχτισαάρι, που πρωταγωνίστησε στις διαπραγματεύσεις εκείνης της περιόδου. Ωστόσο, οι προτάσεις του απορρίφθηκαν η μία μετά την άλλη, καθώς απέτυχαν στο να ικανοποιήσουν τα αντιτιθέμενα συμφέροντα, Σέρβων και Κοσοβάρων Αλβανών.

Σ.Α. του Ο.Η.Ε.⁹⁷. Η Μόσχα, από την πλευρά της, επιθυμεί να κεφαλαιοποιήσει τη ρωσική διπλωματική συνδρομή στο Βελιγράδι, επεκτείνοντας το δίκτυο ενεργειακών αγωγών South Stream ακόμη βαθύτερα στα Βαλκάνια, με απώτερο στόχο το ενεργειακό «δέσιμο» της Ε.Ε..

Τη χαριστική βολή στην εδαφική ακεραιότητα της Σερβίας είναι αποφασισμένες να δώσουν τις επόμενες βδομάδες οι Η.Π.Α. και η Ε.Ε., καθώς προωθούν μία από τις τελικές φάσεις ανεξαρτητοποίησης του προτεκτοράτου που έστησαν στο Κοσσυφοπέδιο περίπου εννέα χρόνια μετά τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς του 1999. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, πως οι «New York Times» επαναφέρουν τακτικά το γνωστό σενάριο συννοριακών αλλαγών στα Βαλκάνια, προβάλλοντας ως βέβαιη την αναγνώριση της ανεξαρτησίας του προτεκτοράτου από τις Η.Π.Α. και τις κραταιές χώρες της Ε.Ε. (Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία, Αυστρία). Τυχαία δεν είναι ούτε η δήλωση-πρόβλεψη του νέου Πρωθυπουργού των Κοσοβάρων Αλβανών (πρώην αρχηγού των αυτονομιστών του UCK) Χασίμ Θάτσι, ότι *«το Κοσσυφοπέδιο θα γίνει ανεξάρτητη, αυτοκυρίαρχη και δημοκρατική χώρα μέσα στις επόμενες βδομάδες»*. Σημειώνει, παράλληλα, ότι η κήρυξη ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου θα γίνει σε συντονισμό με την Ουάσιγκτον και τις Βρυξέλλες. Δηλαδή, σε πλήρη συνεννόηση με τις δυνάμεις που το Μάρτιο του 1999 βομβάρδισαν στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ την τότε Ο.Δ. Γιουγκοσλαβίας, με πρόσχημα την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και που αποφάσιζαν τώρα να καταρρακώσουν για μία ακόμη φορά το διεθνές δίκαιο για να επιβάλλουν λύσεις με τα δικά τους ιμπεριαλιστικά μέτρα και σταθμά, με απώτερο στόχο των «απόλυτο» έλεγχο των ενεργειακών και γεωπολιτικών σταυροδρομιών στα Βαλκάνια.

Οι Η.Π.Α., διαμέσου της Υπουργού Εξωτερικών τους Κοντολίζα Ράις, υπαινίσσονται πως η απόφαση για το μελλοντικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου θα έπρεπε να έχει ήδη ληφθεί, αφού *«οι αναβολές δεν κάνουν ευκολότερες τις δύσκολες αποφάσεις»*, υποδεικνύοντας ακόμη και την ημερομηνία κατά την οποία θα έπρεπε να ληφθεί⁹⁸. Το ίδιο 24ωρο, το ειδησεογραφικό πρακτορείο «Associated Press», επικαλούμενο δηλώσεις της ηγεσίας των Κοσοβάρων Αλβανών, προσδιόρισε μονομερή ανακήρυξη της

⁹⁷ Μερικές βδομάδες νωρίτερα, Σέρβοι αξιωματούχοι είχαν αποκαλύψει πως η Gasprom έχει προσφέρει 600 εκατ. δολάρια για το 51% των μετοχών της NIS (που εκτιμάται ως το 1/5 της πραγματικής αξίας της εταιρίας) και περίπου 740 εκατ. δολάρια για τον εκσυγχρονισμό του σερβικού ενεργειακού τομέα.

⁹⁸ Η απόφαση για το Κοσσυφοπέδιο θα *«έπρεπε να ληφθεί ίσως και πριν το δεύτερο γύρο των σερβικών προεδρικών εκλογών που έχει προγραμματιστεί στις 3 Φεβρουαρίου...»*, δήλωνε χαρακτηριστικά, πετώντας προς το Βερολίνο η αμερικανίδα Υπουργός εξωτερικών (22.01.08).

ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου «στα τέλη Φεβρουαρίου ή το αργότερο στις αρχές Μαρτίου».

Η Μόσχα στο άκουσμα όλων αυτών αποφασίζει να σκληρύνει τη στάση της, με το Ρώσο Υπουργό Εξωτερικών Σεργκέι Ιβανόφ να δηλώνει πως υπάρχει μια κόκκινη γραμμή που η Μόσχα δεν μπορεί να περάσει, αναφερόμενος στα ζητήματα του Κοσσυφοπεδίου και της αντιπυραυλικής ασπίδας που οι Η.Π.Α. σκοπεύουν να εγκαταστήσουν στην Ευρώπη⁹⁹.

Στο μεταξύ, οι Η.Π.Α. υφαίνουν υπογείως το νήμα τους, δίνοντας οδηγίες και κατευθύνσεις στους Σλοβένους που βρίσκονται στην Προεδρία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για τον τρόπο αντίδρασης τους όταν κηρυχθεί η ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου¹⁰⁰. Ως «ένα ωμό παράδειγμα των αμερικανικών πιέσεων στις διεθνείς σχέσεις, με την Ε.Ε. να είναι ένα πιόνι σ' αυτό το βρώμικο παιχνίδι», σχολιάζει την αποκάλυψη της συνομιλίας ο Σέρβος Υπουργός αρμόδιος για το Κοσσυφοπέδιο, Σλόμπονταν Σάμαρτζιτς.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Πρίστινα επιχειρεί με εκβιασμούς και ανταλλάγματα να επιταχύνει τη διαδικασία ανεξαρτητοποίησης του Κοσσυφοπεδίου. Έτσι, ο Αλβανός πρωθυπουργός Σαλί Μπερίσα, κάνει λόγο για εναλλακτικά σχέδια της Αλβανίας σε περίπτωση σερβικού αποκλεισμού, εφόσον το Κοσσυφοπέδιο κηρύξει μονομερώς την ανεξαρτησία, διευκρινίζοντας, ότι η Αλβανία θα διαθέσει στο προτεκτοράτο όλα τα αλβανικά αεροδρόμια, το λιμάνι του Δυρραχίου και την οδική αρτηρία που συνδέει το

⁹⁹ Ο Ρώσος Υπουργός Εξωτερικών σε άρθρο σε διπλωματικό περιοδικό σημειώνει πως «αν και η εξωτερική πολιτική της Ρωσίας δεν είναι μετωπική, υπάρχουν για εμάς και κάποιες «κόκκινες γραμμές», όταν εμφανίζεται υπαρκτός κίνδυνος για την εθνική ασφάλεια ή την ισχύουσα διεθνή τάξη δικαίου. Τότε δεν μπορούμε να μην αντιδράσουμε και να μην υπερασπιστούμε τις θέσεις μας έως τέλους».

¹⁰⁰ Η Ρόζμαρι Ντικάρλο, αναπληρώτρια Υφυπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α., αρμόδια για τις ευρωπαϊκές υποθέσεις, φέρεται να είπε σε συνάντηση που είχε με τους Σλοβένους (η οποία απομαγνητοφωνήθηκε και δημοσιοποιήθηκε), πως «έχει νόημα η Ρωσία να μην έχει χρόνο να καλέσει το Σ.Α. του Ο.Η.Ε. σε συνεδρίαση εάν το Κοσσυφοπέδιο κηρύξει την ανεξαρτησία του Κυριακή». Η ίδια φέρεται να πρόσθεσε πως «στο μεταξύ, θα έρθουν οι πρώτες αναγνωρίσεις της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου»... Στη συνάντηση με τους Σλοβένους αξιωματούχους ήταν παρών και ο Αμερικανός Υφυπουργός Εξωτερικών Ντάνιελ Φρεντ, που φέρεται να είπε πως «η ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου θα είναι ένα γεγονός που θα συμβεί με τον ηγετικό ρόλο της Σλοβενίας». Βλ. δημοσίευμα της αυστριακής εφημερίδας «Βίνερ Τζάιτουγκ» στις 29/01/08.

Κοσσυφοπέδιο με τις αλβανικές παραλιακές περιοχές. Σε μια προσπάθεια, μάλιστα, να δείξει τη μεγάλη υποταγή της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης της χώρας του στο ΝΑΤΟ, δηλώνει πρόθυμος να αποστείλει δύο ομάδες στρατιωτικών συμβούλων στο Αφγανιστάν για να βοηθήσουν στην εκπαίδευση του στρατού της, ενώ εξετάζει να στείλει επίσης ένα λόχο στο Τσαντ.

Το ίδιο διάστημα, οι ημερομηνίες γύρω από το πότε θεωρούν οι Αμερικανοί αλλά και οι ισχυροί της Ε.Ε., που βιάζονται να αντικαταστήσουν την αποστολή του Ο.Η.Ε. στο Κοσσυφοπέδιο με ευρω-ενωσιακή αποστολή, χωρίς όμως απόφαση του Σ.Α. του Ο.Η.Ε., δίνουν και παίρνουν ¹⁰¹. Η ανάπτυξη μιας τέτοιας αποστολής, όμως, θα είναι νομικά ανυπόστατη χωρίς νέα απόφαση του Σ.Α. του Ο.Η.Ε...

Ως παραβίαση της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι (που προστατεύει την εδαφική ακεραιότητα των κρατών) και παραβίαση του ψηφίσματος 1244 του Σ.Α. του Ο.Η.Ε. (με την οποία ανατέθηκε στον Οργανισμό το 1999 η διοίκηση της επαρχίας, η οποία προσδιορίστηκε ρητώς ως «αναπόσπαστο τμήμα της σερβικής επικράτειας»), σχολιάζει

---

¹⁰¹ Σύμφωνα με πρόσφατο τηλεγράφημα του Γαλλικού Πρακτορείου, που επικαλέστηκε διπλωματικές πηγές της Ε.Ε., η απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου απ' τη Σερβία θα μπορούσε να γίνει απ' την ερχόμενη Κυριακή, 3 Φεβρουαρίου, και μάλιστα στην περίπτωση νίκης του φιλορώσου υποψήφιου της αντιπολίτευσης, Τόμισλαβ Νίκολιτς, στις προεδρικές εκλογές της Σερβίας. Άλλη ημερομηνία είναι η 6η Φεβρουαρίου, οπότε έχει προγραμματιστεί κρίσιμη σύνοδος του κοσοβάρικου Κοινοβουλίου, όπως αυτό προέκυψε από τις εκλογές του Νοέμβρη και μία μέρα πριν (07.02.08) την υπογραφή της συμφωνίας ειδικών σχέσεων ανάμεσα στην Ε.Ε. και τη Σερβία, που υποτίθεται πως θα «χρυσώσει το χάπι» ακρωτηριασμού κατά 15% του σερβικού εδάφους. Μήπως το Κοσσυφοπέδιο κηρυχτεί ανεξάρτητο στις 18 Φεβρουαρίου; Δεν αποκλείεται, λένε διπλωματικές πηγές στην Ε.Ε., αφού τότε έχει προγραμματιστεί και η συνάντηση των υπουργών Εξωτερικών της Ε.Ε. στις Βρυξέλλες. Με βάση και τις μέχρι τότε εξελίξεις, οι επικεφαλής της διπλωματίας της Ε.Ε. θα μπορούσαν κατά περίπτωση (ανά χώρα και όχι μαζικά λόγω των αντιρρήσεων της Κύπρου, της Ρουμανίας, κ.ά.) να αναγνωρίσουν το προτεκτοράτο. Άλλο πιθανό σενάριο φέρει το σχέδιο επίσημης απόσχισης του Κοσσυφοπεδίου απ' τη Σερβία να υλοποιείται τέλος Φεβρουαρίου με αρχές Μαρτίου, οπότε τα περισσότερα κράτη-μέλη της Ε.Ε. θα προχωρήσουν γρήγορα στην αναγνώριση, ή τέλος Ιουνίου, οπότε η αποστολή αστυνομικής δύναμης και δικαστικής συνδρομής της Ε.Ε. (EULEX) θα μπορούσε να αναπτυχθεί στο Κοσσυφοπέδιο με παρόμοιες μεθοδεύσεις, και το σημαντικότερο, δίχως την προαπαιτούμενη από το διεθνές δίκαιο απόφαση του Σ.Α. του Ο.Η.Ε. λόγω των γνωστών αντιδράσεων της Ρωσίας και της Κίνας.

την πιθανότητα ανεξαρτητοποίησης του Κοσσυφοπεδίου ο Ρώσος πρεσβευτής στην Ε.Ε., Βλαντιμίρ Τσίγιοφ, καλώντας τις ευρωπαϊκές χώρες να μην το αναγνωρίσουν.

Στο μεταξύ, επ' αόριστον αναβάλλεται η προγραμματισμένη υπογραφή για τις 07.02.08, της ενδιάμεσης πολιτικής συμφωνίας ανάμεσα στη Σερβία και την Ε.Ε., εξαιτίας σοβαρών διαφωνιών στο εσωτερικό του Δημοκρατικού Κόμματος του Σέρβου Προέδρου Μπορίς Τάντιτς και στο Δημοκρατικό Κόμμα Σερβίας του Πρωθυπουργού Βόισλαβ Κοστούνιτσα. Της αναβολής αυτής υπεραμύνεται ο Σέρβος Υπουργός Εξωτερικών, Σλόμπονταν Σάμαρτζιτς, υποστηρίζοντας ότι αυτό θα ισοδυναμούσε με τη λευκή επιταγή του Βελιγραδίου στην αναγνώριση του ακρωτηριασμού του 15% του σερβικού εδάφους από τις Βρυξέλλες.

Την ίδια περίοδο, ο Πρωθυπουργός των Κοσοβάρων Αλβανών Χασίμ Θάτσι, υποστηρίζει πως η Πρίστινα έχει ήδη εξασφαλίσει υπόσχεση αναγνώρισης της ανεξαρτησίας από 100 χώρες, κάνοντας λόγο για «ισχυρή και μαζική αναγνώριση». Ο δε Πρόεδρος Φαμίρ Σεϊντίου, επιστρέφοντας από επίσκεψη στην Τουρκία, συμπλήρωσε ότι η Άγκυρα θα είναι μία από τις χώρες που θα αναγνωρίσουν την ανεξαρτησία του προτεκτοράτου. Αρνήθηκε δε, ότι το νέο καθεστώς θα αποτελέσει ιστορικό προηγούμενο για την επίλυση και άλλων διεθνών ή περιφερειακών ζητημάτων, όπως το Κυπριακό.

Με διπλωματικό εκβιασμό απαντά το Ρωσικό Υπουργείο Εξωτερικών, που προειδοποιεί τη Δύση ότι η επικείμενη αναγνώριση της μονομερούς κήρυξης ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου, θα έχει ως αποτέλεσμα την «αναπροσαρμογή» της πολιτικής της για τις αποσχισθείσες Γεωργιανές επαρχίες της Αμπχαζίας και της Νότιας Οσετίας¹⁰².

Στο μεταξύ, ο πρωθυπουργός των Κοσοβάρων Αλβανών, πραγματοποιεί επίσκεψη αστραπή στα Σκόπια συζητώντας με την κυβέρνηση της π.Γ.Δ.Μ. το ανεπίλυτο ζήτημα της οριοθέτησης των μεταξύ τους συνόρων μετά την αναμενόμενη ανακήρυξη της ανεξαρτησίας των Σκοπίων την «ερχόμενη Κυριακή ή Δευτέρα» (17.02.08 ή 18.02.08 αντίστοιχα). Αργότερα, σε συνέντευξη Τύπου στην Πρίστινα, θεωρώντας πια βέβαιη την αναγνώριση της μονομερούς κήρυξης ανεξαρτησίας του προτεκτοράτου, ισχυρίζεται πως μπορεί να εγγυηθεί την ασφάλεια και τα δικαιώματα των μειονοτήτων στο Κοσσυφοπέδιο, απευθύνοντας παράλληλα ανοιχτή πρόσκληση στους Σέρβους

¹⁰² Η Αμπχαζία και η Νότια Οσετία είχαν ανακηρύξει την ανεξαρτησία τους από τη Γεωργία αμέσως μετά τη διάλυση της Ε.Σ.Σ.Δ. το 1991, οπότε και ξέσπασαν βίαιες συγκρούσεις. Και οι δύο περιοχές έχουν εκφράσει και στο παρελθόν την επιθυμία τους να ενωθούν με τη Ρωσία.

πρόσφυγες να επιστρέψουν στις εστίες τους. Από την πλευρά του, ο Αλί Αχμέτι αρχηγός του μεγαλύτερου κόμματος της αλβανικής μειονότητας της π.Γ.Δ.Μ., δίνει με δηλώσεις του τροφή στα σενάρια που κάνουν λόγο για δημιουργία της Μεγάλης Αλβανίας¹⁰³.

Την ίδια ώρα, κι ενώ η Πρίστινα στολίζει τους δρόμους της με τα χρώματα των Η.Π.Α., της Βρετανίας και του ΝΑΤΟ για να υποδεχτεί την ημέρα της «ανεξαρτησίας», οι Σέρβοι του Κοσσυφοπεδίου ανακοινώνουν την πρόθεσή τους να προχωρήσουν στη σύσταση δικού τους κοινοβουλίου σε συνεργασία με το Βελιγράδι. Η κίνησή τους, που συνιστά βήμα για διχοτόμηση της επαρχίας, δε σχολιάζεται άμεσα από τις Η.Π.Α. και την Ε.Ε. που ετοιμάζονται να αναγνωρίσουν την παράνομη ανεξαρτησία με το σαθρό επιχείρημα πως πρόκειται τάχα για «μοναδική περίπτωση». Αυτό το επιχείρημα επαναλαμβάνουν οι πρέσβεις των Η.Π.Α. και των ισχυρών χωρών της Ε.Ε. στη συνεδρίαση του Σ.Α. του Ο.Η.Ε..

Σερβία και Ρωσία, προειδοποιούν για μια ακόμη φορά πως η ανεξαρτησία του προτεκτοράτου θα ανοίξει το κουτί της Πανδώρας όχι μόνο στα Βαλκάνια «αλλά και ευρύτερα» ζητώντας, χωρίς αποτέλεσμα, την έκδοση απόφασης από το Σ.Α. για να μην αναγνωριστεί η ανεξαρτησίας της επαρχίας.

Στις 17 Φεβρουαρίου 2008, η Εθνοσυνέλευση του Κοσσυφοπεδίου διακηρύσσει την ανεξαρτησία της από τη Σερβία. Πρόκειται για μία από τις τελευταίες - αλλά όχι ύστατες - πράξεις του δράματος διαμελισμού της Γιουγκοσλαβίας και αναδιάταξης των συνόρων και των γεωπολιτικών δεδομένων, όχι μόνο στα Βαλκάνια αλλά ευρύτερα στην υφήλιο. Η μονομερής ανακήρυξη του Κοσσυφοπεδίου ως ανεξάρτητου κράτους και η αναγνώρισή του από σειρά άλλων κρατών θέτει σε λειτουργία μια ωρολογιακή βόμβα στα θεμέλια της αρχής του απαραβίαστου των συνόρων και ακυρώνει το διεθνές δίκαιο και τις συνθήκες πάνω στις οποίες στηρίχθηκε ο μεταπολεμικός κόσμος.

Το μοντέλο ανεξαρτητοποίησης του Κοσσυφοπεδίου που προώθησαν Η.Π.Α., Ε.Ε. και ΝΑΤΟ έχει υποστηριχθεί ότι δεν έχει προηγούμενο, κι αυτό γιατί το Κοσσυφοπέδιο είναι επαρχία μίας ανεξάρτητης και κυρίαρχης χώρας, της Σερβίας, και όχι Δημοκρατία, μέλος μιας Ομοσπονδίας, όπως είχαμε στις προηγούμενες πράξεις του δράματος, με την ανεξαρτητοποίηση Δημοκρατιών της πρώην Γιουγκοσλαβίας (π.χ. Σλοβενία, Κροατία,

---

¹⁰³ Ο Αλί Αχμέτι δηλώνει πως η ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου από τη Σερβία θα ενισχύσει την αυτοπεποίθηση των Αλβανών στη χώρα του «αλλά οι προοπτικές ένταξης στην Ε.Ε. θα υπερακοντίσουν τα όνειρα για μια Μεγάλη Αλβανία».

π.Γ.Δ.Μ., κ.ο.κ.). Η ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου με την ανοχή και παρότρυνση από τις Η.Π.Α. και την Ε.Ε. θα ανοίξει αυτόματα - όπως ήδη συμβαίνει - τους «ασκούς του Αιόλου» για την επικίνδυνη «κλωνοποίηση» του φαινομένου σε οιαδήποτε άλλη γωνιά του πλανήτη, ανάλογα βέβαια και με τα συμφέροντα των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων και τις μεταξύ τους αντιθέσεις.

Ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις για τα Βαλκάνια

Τα Βαλκάνια, που λόγω της γεωστρατηγικής τους θέσης έχουν βρεθεί στο παρελθόν στο επίκεντρο μεγάλων συγκρούσεων, είναι και σήμερα θέατρο ενδοϊμπεριαλιστικών ανταγωνισμών, καθώς εδώ συναντιούνται και συγκρούονται τα συμφέροντα των Η.Π.Α., της Ρωσίας και της Ε.Ε. για:

- τον έλεγχο των πηγών ενέργειας και των δρόμων μεταφοράς της,
- τον ενεργειακό εφοδιασμό και την ενεργειακή ασφάλεια της Ε.Ε.,
- τη γεωστρατηγική τους θέση που επιτρέπει τη μετάβαση στη Μ. Ανατολή και Βόρεια Αφρική
- τη διαμάχη για την κατάκτηση μεγαλύτερων μεριδίων στις αγορές ¹⁰⁴.

Επομένως, η σημασία τους είναι μεγάλη για όλες τις μεγάλες δυνάμεις. Ο ανταγωνισμός αυτός αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο από τον Καύκασο και την Κασπία έως την Αρκτική, και περιλαμβάνει μια αλυσίδα μέτρων, από οικονομικές προσφορές, μέχρι πολύμορφες πιέσεις προς τις κυβερνήσεις της ευρύτερης περιοχής.

Πρωταγωνιστές στον ανταγωνισμό για τον έλεγχο των πετρελαϊκών κοιτασμάτων και των οδών εξαγωγής έχουν αναδειχτεί αναμφισβήτητα οι Η.Π.Α. ¹⁰⁵, η Ρωσία και η Ε.Ε.. Οι Η.Π.Α., που επιδιώκουν την παγκόσμια ηγεμονία, στόχο έχουν τον έλεγχο των πηγών

¹⁰⁴ Άννα Μπαλή: «Βαλκάνια, Θέατρο Ενδοϊμπεριαλιστικών Συγκρούσεων», Περιοδικό Διεθνής Αλληλεγγύη - Ε.Ε.Δ.Α.Α., τ. 51 / Απρ. - Ιαν. 2007.

¹⁰⁵ Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει πλήθος στελεχών της νέας αμερικανικής κυβέρνησης του πρώην προέδρου Μπους που προέρχονται από τον ενεργειακό τομέα, όπως ο αντιπρόεδρος Ντικ Τσέιλι (πρ. διευθύνων σύμβουλος της Halliburton), η σύμβουλος Εθνικής Ασφάλειας Κοντολίζα Ράις (πρώην μέλος του Δ.Σ. της Chevron), η υπεύθυνη εμπορίου στο Υπουργείο Οικονομικών Κάθλιν Κούπερ (πρώην διευθύντρια ενεργειακών μονάδων Exxon Mobil) κ.ά..

ενέργειας και τους δρόμους μεταφοράς τους. Στην περιοχή μας ήδη διεξάγεται ένας οικονομικός πόλεμος μεταξύ Ουάσινγκτον και Μόσχας, καθώς σχεδιάζονται συνεχώς και υπογράφονται συμφωνίες για νέους αγωγούς μεταφοράς πετρελαίου και φυσικού αερίου, που θα διασχίζουν βαλκανικές χώρες και θα τροφοδοτούν την Ευρώπη. Ιδιαίτερα για την Ε.Ε. το πρόβλημα της ενεργειακής κατανάλωσης αποτελεί μειονέκτημα στον ανταγωνισμό της με τις Η.Π.Α., οι οποίες διαθέτουν σημαντικά αποθέματα και πολιτικο-στρατιωτικό ηγεμονικό ρόλο στις πετρελαιοπαραγωγικές περιοχές¹⁰⁶.

Τα κύρια πεδία όπου εστιάζεται το ενδιαφέρον των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων είναι αναμφισβήτητα η περιοχή της Μέσης Ανατολής και η περιοχή της Κασπίας¹⁰⁷. Οι Η.Π.Α. και η Ρωσία θέλουν να ελέγξουν την ομάδα των κρατών, την οποία η αμερικανική διπλωματία ονομάζει «*Ευρασιατικά Βαλκάνια*». Η περιοχή περιλαμβάνει: Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν, Καζακστάν, Αζερμπαϊτζάν, δύο χριστιανικά κράτη -τη Γεωργία και την Αρμενία, χωρίς πλούσιο υπέδαφος, αλλά σημαντική εμπορική διαμεταφορική σημασία και το Ιράν¹⁰⁸. Αυτή η 7άδα κρατών, μαζί με την Τουρκία και την Ελλάδα που είναι η

---

¹⁰⁶ Η ενεργειακή κατανάλωση της Ε.Ε. καλύπτεται κατά 41% από το πετρέλαιο και κατά 22% από το φυσικό αέριο (στοιχεία 2003). Η κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της με εισαγόμενα προϊόντα ανέρχεται σήμερα στο 54% (βλ. EU 's «Strategic Energy Review», 2008). Η Πράσινη Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού περιλαμβάνει την εκτίμηση ότι αν δε ληφθούν μέτρα, σε 20-30 χρόνια η ενεργειακή εξάρτηση της Ε.Ε. θα φτάσει στο 70%, ενώ ήδη μέχρι το 2020 θα αγγίζει το 56% - 59% (στοιχεία 2008).

¹⁰⁷ Οι χώρες μέλη του Ο.ΠΕ.Κ. (Οργανισμός Πετρελαϊκών Κρατών) θεωρείται ότι κατέχουν πάνω από το 60% των παγκόσμιων αποθεμάτων πετρελαίου. Ταυτόχρονα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει ότι τα αποδεδειγμένα αποθέματα της λεκάνης της Κασπίας ανέρχονται στο ίδιο επίπεδο με αυτά των Η.Π.Α., αλλά τα πιθανά αποθέματα ενδέχεται να υπερβαίνουν το 25% των αποδεδειγμένων αποθεμάτων της Μέσης Ανατολής.

¹⁰⁸ Στην ευρύτερη περιοχή της πρώην Σοβιετικής Ένωσης βρίσκεται περίπου το 21% των εγνωσμένων παγκόσμιων αποθεμάτων (Ρωσία, Καζακστάν, Αζερμπαϊτζάν). Ιδιαίτερα η Ρωσία έχει μεγάλες εξαγωγικές δυνατότητες. Το 2003 η παρήγαγε 6,1 εκατ. βαρέλια/ημέρα, ενώ κατανάλωνε 3,1 εκατ. βαρέλια/ημέρα). Έτσι, η Ρωσία το 2003 κάλυπτε ήδη το 35% των καταναλωτικών αναγκών της Ε.Ε., με πρόβλεψη για ποσοστό που θα ξεπεράσει το 40%. Πρέπει όμως να σημειώσουμε ότι το 60% της ρωσικής παραγωγής προέρχεται από τη Δυτική Σιβηρία. Αντίθετα, στην περιοχή της Κασπίας έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα τα κοιτάσματα του Καζακστάν και του Αζερμπαϊτζάν.

δίοδος προς τη μεγάλη δυτικοευρωπαϊκή αγορά ¹⁰⁹, αποτελούν την ελκυστικότερη πρόκληση επιρροής για τις Η.Π.Α. και τη Ρωσία ¹¹⁰.

Η διαπάλη των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων και των διεθνικών μονοπωλίων για τον έλεγχο των ενεργειακών πηγών και οδών μεταφοράς γενικά δεν αποτελεί νέο φαινόμενο. Ειδικότερα για την ευρύτερη περιοχή της Κασπίας (Παρακασπιανή Κεντρική Ασία, Παραευξείνια Βαλκανική, Καύκασος) ο αναγνώστης της Ιστορίας θα συναντήσει συναρπαστικές σελίδες ανταγωνισμού των μεγάλων δυνάμεων για τον έλεγχο του συγκεκριμένου χώρου (π.χ. πλευρές του Ανατολικού ζητήματος, ιμπεριαλιστική εκστρατεία κατά της Σοβιετικής Ρωσίας του 1918 κ.λπ.). Ωστόσο, η όξυνση των αντιθέσεων μετά τις ανατροπές στις σοσιαλιστικές χώρες και τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης (περίοδος '89-'91) είναι αναμφισβήτητη.

Η δραματική αλλαγή του συσχετισμού δυνάμεων υπήρξε βέβαια καταλυτική, αλλά δεν είναι ο μοναδικός παράγοντας που εξηγεί το συγκεκριμένο γεγονός. Θα πρέπει να συνυπολογίσουμε, επίσης, ορισμένα βασικά δεδομένα στα οποία συγκλίνει το σύνολο των σχετικών αναλύσεων, όπως: ¹¹¹ (α) η πρόβλεψη για την αυξητική τάση που θα παρουσιάσει η παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας ¹¹², (β) το δεδομένο ότι το πετρέλαιο

---

¹⁰⁹ Η Ρωσία και η Βουλγαρία υπέγραψαν την Παρασκευή 18 Ιανουαρίου 2008 στη Σόφια την διακρατική συμφωνία για τον αγωγό φυσικού αερίου South Stream. Ο νέος αγωγός φυσικού αερίου θα έχει ως αφετηρία τη τοποθεσία Beregonaya στην ακτή της Μαύρης Θάλασσας στη Ρωσία - το ίδιο σημείο από το οποίο ξεκινά ο αγωγός αερίου Blue Stream - και θα διασχίζει σε μήκος 900 χιλιομέτρων και σε βάθος άνω των δύο χιλιομέτρων τη Μαύρη Θάλασσα για να καταλήξει στη Βάρνα της Βουλγαρίας, ενώ από εκεί θα ακολουθήσει μία διαδρομή προς Βορρά και μία προς Νότο με τελικό προορισμό την Ιταλία. Ο αγωγός σχεδιάζεται να μεταφέρει 30 δισ. κυβικά μέτρα αερίου ετησίως στην Ευρώπη με κόστος κατασκευής περίπου 10 δισ. ευρώ. Η αντίστοιχη συμφωνία μεταξύ Ρωσίας και Ελλάδας υπογράφηκε μερικώς μήνες μετά (29.4.2008). Βάσει αυτής, θα καλύπτεται μέρος των ενεργειακών αναγκών της χώρας μας, ενώ η Ελλάδα θα εισπράττει και τέλη διέλευσης.

¹¹⁰ Ανδρέας Γ. Χριστοδουλάκης, Εφημερίδα Το Βήμα, 06/01/02.

¹¹¹ Μάκης Παπαδόπουλος: «Ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις για το πετρέλαιο της Κασπίας», Κομμουνιστική Επιθεώρηση τ. 3 / 2001, σελ. 1.

¹¹² Η παγκόσμια κατανάλωση πετρελαίου το 2020 αναμένεται να αυξηθεί κατά 50% σε σχέση με αυτή που ήταν το 2003, δηλαδή από 77 εκατ. βαρέλια ημερησίως, σε 115 βαρέλια ημερησίως. Αντίστοιχα, ο Ο.ΠΕ.Κ. αναμένεται να καλύψει το 50% της ζήτησης αυτής με παραγωγή 55 εκατ. βαρέλια ημερησίως, έναντι 32 εκατ. βαρελιών που ήταν το 2003. Η παραγωγή των χωρών της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. αναμένεται, επίσης, να διπλασιαστεί από 7,8 εκατ. βαρέλια που

και το φυσικό αέριο θα παραμείνουν οι βασικές ενεργειακές πηγές μέχρι το 2020, (γ) η σημασία των ενεργειακών αποθεμάτων της περιοχής της Κασπίας που την αναδεικνύουν σε χώρο ιδιαίτερης γεωπολιτικής σημασίας ¹¹³.

Ταυτόχρονα, σημαντικές αλλαγές αναμένονται και στον κλάδο διύλισης πετρελαίου τα επόμενα χρόνια. Οι παράγοντες που θα επηρεάσουν το μέλλον των Διυλιστηρίων είναι επιγραμματικά οι ακόλουθοι: (α) η θέσπιση ορίων στις εκλύσεις διοξειδίου του άνθρακα λόγω του «φαινομένου του Θερμοκηπίου», (β) η βιομηχανική παραγωγή αυτοκινήτων νέας «πράσινης» τεχνολογίας που θα χρησιμοποιούν διαφορετικά καύσιμα και λιπαντικά, (γ) οι εξελίξεις στη βιοτεχνολογία που θα επιτρέψουν τη βιολογική επεξεργασία του πετρελαίου. Οι εξελίξεις αυτές θα διευρύνουν το πεδίο εκδήλωσης του μονοπωλιακού ανταγωνισμού και των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων στον ενεργειακό τομέα ¹¹⁴.

Μία ακόμη βασική παράμετρος του ανταγωνισμού είναι η σύναψη διακρατικών συμμαχιών - αξόνων και αντιαξόνων που δεν περιορίζονται στο ενεργειακό ζήτημα, είναι ευμετάβλητοι και δεν έχουν σταθεροποιηθεί. Από τη μία ξεχωρίζει η προσπάθεια των Η.Π.Α. να συγκροτήσουν έναν αντιρωσικό «άξονα» (Τουρκία, Αζερμπαϊτζάν, Γεωργία) ¹¹⁵, που στόχο έχει την περικύκλωση και αποδυνάμωση της Ρωσίας, ταυτόχρονα με την προσπάθεια μείωσης του ρόλου της στην περιοχή ¹¹⁶, κι από την άλλη, υπάρχει η προσέγγιση της Ρωσίας με το Ιράν, την Αρμενία και τη Μολδαβία, η προσπάθεια

ήταν το 2003, σε 14 εκατ. βαρέλια το 2020. (Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1989 η Ε.Σ.Σ.Δ. βρισκόταν στην 1^η θέση της παγκόσμιας παραγωγής, ξεπερνώντας τα 11 εκατ. βαρέλια ημερησίως).

¹¹³ Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Center for Strategic and International Studies (C.S.I.S.) και του Ινστιτούτου J.I.S.S. του Λονδίνου, τα πραγματικά ενεργειακά αποθέματα της Κασπίας φτάνουν σε 90 δισ. βαρέλια πετρέλαιο και 270 τρισ. κ.μ. φυσικού αερίου.

¹¹⁴ Μ. Παπαδόπουλος, ό.π., σελ. 2-3.

¹¹⁵ Χαρακτηριστική ήταν η ομιλία της ειδικής απεσταλμένου των Η.Π.Α. στην Κασπία, πρέσβειρας Elisabeth Johns στις 11.4.2001, κατά την οποία διακήρυξε χωρίς περιστροφές ότι οι στρατηγικοί στόχοι της αμερικανικής πολιτικής στην Κασπία δεν περιορίζονται στον έλεγχο αξιόπιστων ενεργειακών πηγών και διελεύσεων των ενεργειακών προϊόντων στην περιοχή. Επιδιώκουν την προώθηση ενός βαθμού οικονομικής ενοποίησης των κρατών της Κασπίας και της Τουρκίας σε συνδυασμό με τη διασφάλιση της ηγεμονίας των αμερικανικών μονοπωλιακών ομίλων.

¹¹⁶ Για ανάλογες περιπτώσεις ο Λένιν είχε γράψει το εξής: «Ουσιαστικό για τον ιμπεριαλισμό είναι ο ανταγωνισμός μερικών μεγάλων Δυνάμεων που τείνουν προς την ηγεμονία, δηλαδή προς το άρπαγμα εδαφών, όχι τόσο άμεσα για τον εαυτό τους, όσο για την εξασθένιση του αντιπάλου και την υπόσκαψη της ηγεμονίας του.».

αναβάθμισης της συνεργασίας της με την Ε.Ε., αλλά και με την ταχύτατα αναπτυσσόμενη Κίνα ¹¹⁷. Σε άλλα κράτη, όπως η Ουκρανία και το Καζακστάν, δεν διαγράφεται μέχρι στιγμής ένας σαφής προσανατολισμός.

Ο ανταγωνισμός εκφράζεται, ταυτόχρονα, και σε επίπεδο ισχυρών πετρελαϊκών εταιριών για τα ποσοστά συμμετοχής που καταλαμβάνουν στους διεθνείς μονοπωλιακούς ομίλους εκμετάλλευσης της περιοχής. ¹¹⁸

Συνοψίζοντας, τα Βαλκάνια αποτελούν κόμβο ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων γιατί έχουν ιδιαίτερη σημασία τόσο για την οριοθέτηση των αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου, όσο και για τον ενεργειακό εφοδιασμό και την ενεργειακή ασφάλεια της Ε.Ε., αλλά και για τη γεωστρατηγική τους θέση, που επιτρέπει τη μετάβαση στη Μ. Ανατολή και Βόρεια Αφρική. Επομένως, η σημασία τους είναι μεγάλη για όλες τις μεγάλες δυνάμεις.

Ο ρόλος και οι στόχοι των Η.Π.Α.

Τα Βαλκάνια έχουν ιδιαίτερη γεωστρατηγική σημασία για τις Η.Π.Α., καθώς αποτελούν την ενεργειακή πύλη της Ρωσίας με τη Μεσόγειο και κατ' επέκταση σε όλο τον κόσμο, και

---

¹¹⁷ Το 2001, η Ρωσία και η Κίνα σε συνεργασία με άλλες πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες, συγκρότησαν την «Ομάδα της Σανγκάης» (γνωστή και ως «Ανατολικό ΝΑΤΟ») με στόχο να ανακοπεί η αμερικανική διείσδυση στην περιοχή μετά τον πόλεμο στο Αφγανιστάν. Η Ρωσία οικοδομεί τις σχέσεις της με την Κίνα, η οποία το 2015 θα είναι μια οικονομική δύναμη ισότιμη με τις Η.Π.Α., με εξαιρετικά σημαίνοντα πολιτικό ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις. Η Κίνα στρέφεται αναγκαστικά υπέρ μιας στρατιωτικο-τεχνολογικής συνεργασίας με τη Ρωσία, εξαιτίας της διείσδυσης των Η.Π.Α. στην Κεντρική Ασία. Παράλληλα, βεβαίως, αναπτύσσονται και οι σχέσεις Κίνας - Η.Π.Α. αφού η δεύτερη αποτελεί τη βασική αγορά προς την οποία στρέφονται τα κινεζικά προϊόντα.

¹¹⁸ Π.χ. σε έναν από τους βασικούς ομίλους εκμετάλλευσης κοιτασμάτων του Καζακστάν, τον Caspian Pipeline Consortium (CPC), συμμετέχουν τα αμερικανικά μονοπώλια Chevron, Mobil, Oryx με ποσοστό 25%, ενώ στον αντίστοιχο όμιλο του Αζερμπαϊτζάν, τον Azerbaijan International Operation Company (AIOC), η αμερικανική συμμετοχή (Exxon, BP Amoco, Penzoil, κλπ.) φτάνει το 41%.

η Μόσχα έχει ήδη κάνει δυναμικές κινήσεις που ανησυχούν την Ουάσινγκτον, η οποία επιδιώκει:

- Να ασκήσει πιέσεις στην Ε.Ε. για να μη γίνει η Ρωσία ο βασικός ενεργειακός της τροφοδότης, κάτι που δεν είναι εύκολο αφού το ρωσικό πετρέλαιο και αέριο συμφέρει αναμφίβολα οικονομικά του Ευρωπαίους.
- Να περικυκλώσει και να εξουδετερώσει τη Ρωσία, εντάσσοντας περισσότερα βαλκανικά κράτη στο ΝΑΤΟ και δημιουργώντας νέες αμερικανικές βάσεις στην περιοχή. Ήδη η Ουάσινγκτον προωθεί την ένταξη της Κροατίας, της Αλβανίας και της π.Γ.Δ.Μ. στο ΝΑΤΟ, εγκαθιστά νέες αμερικανικές βάσεις στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία και διαθέτει μία βάση, την Bondsteel, τη μεγαλύτερη που είχε ποτέ, κοντά στο Ουρόσεβατς του Κοσσυφοπεδίου.)¹¹⁹.
- Η Ουάσινγκτον δείχνει αποφασισμένη να εγκαταστήσει τη λεγόμενη «αντιπυραυλική ασπίδα» στην Τσεχία και την Πολωνία¹²⁰, ενώ ένα συμπληρωματικό σύστημα, μέσω ΝΑΤΟ, θα καλύπτει τα Βαλκάνια. Με την κίνηση αυτή, η Ουάσινγκτον επιδιώκει ταυτόχρονα να εμπλέξει την Ε.Ε. στα σχέδιά της και να δημιουργήσει πρόβλημα στις σχέσεις Ρωσίας - Ε.Ε.¹²¹.

Σημαντικές πληροφορίες για το πώς οι Η.Π.Α. αντιλαμβάνονται το ρόλο τους στον κόσμο και πώς συνδέουν τη διατήρηση και ενίσχυση αυτού του ρόλου, χρησιμοποιώντας το εργαλείο που ελέγχουν και που λέγεται ΝΑΤΟ, δίνει ο Ζμπίγκνιου Μπρεζίνσκι, πρώην σύμβουλος επί θεμάτων Εθνικής Ασφάλειας του Προέδρου των Η.Π.Α., στο βιβλίο του με τίτλο «*Η Μεγάλη Σκακιέρα*»¹²². Ο Μπρεζίνσκι πραγματεύεται τις γεωστρατηγικές κινήσεις εκ μέρους των Η.Π.Α. πάνω στην παγκόσμια «σκακιέρα», ώστε, εφόσον προβούν σε αυτές τις κινήσεις, να εξασφαλιστεί η διατήρηση εκείνου, που ο πρώην σύμβουλος Ασφαλείας των Η.Π.Α. ονομάζει ως «πρωτοκαθεδρία» της Αμερικής, καθώς και η διατήρησή της ως «πρώτης πραγματικά παγκόσμιας δύναμης». Για τη διασφάλιση, δε, της πρωτοκαθεδρίας των Η.Π.Α., προϋπόθεση είναι η διασφάλιση μιας «ηγεμονίας νέου τύπου» σε εκείνο το χώρο της υδρογείου που ο Μπρεζίνσκι θεωρεί ότι είναι και ότι πρέπει να παραμείνει «για την Αμερική το κύριο γεωπολιτικό λάφυρο». Ο χώρος-λάφυρο

¹¹⁹ Η τεράστια νατοϊκή βάση Bondsteel στο Ουρόσεβατς του Κοσσυφοπεδίου χαρακτηρίζεται διεθνώς «ευρωπαϊκό Γκουαντάναμο».

¹²⁰ Υπογραφή συμφωνίας ΝΑΤΟ - Πολωνίας.

¹²¹ Α. Μπαλή, ό.π.

¹²² Σημειώνεται πως ο Μπρεζίνσκι ασπάζοταν πλήρως τις απόψεις της Αμερικανίδας πρώην Υπουργού Εξωτερικών Μαντλίν Ολμπράιτ, ότι οι Η.Π.Α. είναι το «πλέον περιούσιο έθνος» στον κόσμο.

για τις Η.Π.Α. δεν είναι άλλος από το χώρο της Ευρώπης και της Ασίας ή, όπως τον αποκαλεί ο Μπρεζίνσκι, ο χώρος της «Ευρασίας».

Ο Μπρεζίνσκι εξηγεί πως «το NATO δεν παρέχει μόνο τον κύριο μηχανισμό για την άσκηση της επιρροής των Η.Π.Α. στις ευρωπαϊκές υποθέσεις, αλλά επίσης τη βάση για την πολιτικά κρίσιμη αμερικανική στρατιωτική παρουσία στη Δ. Ευρώπη». Και συνεχίζει, λέγοντας, πως «η Ατλαντική Συμμαχία οχυρώνει την αμερικανική πολιτική επιρροή και στρατιωτική δύναμη άμεσα στην ευρασιατική ήπειρο, καθώς σε αυτό το στάδιο των αμερικανο-ευρωπαϊκών σχέσεων (ευρωατλαντικών σχέσεων) τα σύμμαχα ευρωπαϊκά έθνη εξαρτώνται ακόμη σε μεγάλο βαθμό από την προστασία των Η.Π.Α. στον τομέα της ασφάλειας». Κατά συνέπεια, «οποιαδήποτε επέκταση του πεδίου της Ευρώπης (σ.σ. διεύρυνση της Ε.Ε.) γίνεται αυτόματα επέκταση του πεδίου της άμεσης επιρροής των Η.Π.Α.»¹²³.

Είναι εμφανές από τα παραπάνω ότι οι Η.Π.Α. δεν είναι καθόλου αδιάφορες για την πορεία διεύρυνσης της Ε.Ε., αλλά γνωρίζουν ότι μια τέτοια διεύρυνση θα ήταν προς το συμφέρον τους, εφόσον είναι ελεγχόμενη, στα πλαίσια μιας παράλληλης διεύρυνσης του NATO. Κι αυτό διότι «χωρίς το NATO - λέει ο Μπρεζίνσκι - η Ευρώπη όχι μόνο θα γινόταν σχεδόν αμέσως ευάλωτη, αλλά θα κατακερματιζόταν πολιτικά»· το NATO, λοιπόν, υποστηρίζει την ευρωπαϊκή ασφάλεια και παρέχει σταθερό πλαίσιο για να επιδιωχθεί η ευρωπαϊκή ενότητα». «Προκύπτει - καταλήγει ο Μπρεζίνσκι - ότι μια ευρύτερη Ευρώπη και ένα διευρυμένο NATO θα υπηρετήσουν τους βραχυπρόθεσμους, καθώς και τους μακροπρόθεσμους στόχους της πολιτικής των Η.Π.Α.».

Βεβαίως, η οπτική των Αμερικανών όσον αφορά την «Ευρασία» έχει σταθερά στραμμένο το βλέμμα και στα τεκταινόμενα στη Ρωσία, αφού η χώρα αυτή αποτελεί κυρίαρχο «γεωπολιτικό παίκτη» σύμφωνα με το Μπρεζίνσκι: «η μοναδική γεωστρατηγική επιλογή - η επιλογή που θα μπορούσε να δώσει στη Ρωσία ρεαλιστικό διεθνή ρόλο και επίσης να μεγιστοποιήσει τη δυνατότητά της να μετασχηματιστεί και να εκσυγχρονιστεί κοινωνικά - είναι η Ευρώπη· όχι οποιαδήποτε Ευρώπη, αλλά η διατλαντική Ευρώπη της διευρυνόμενης Ε.Ε. και του διευρυνόμενου NATO, αφού μια τέτοια Ευρώπη είναι επίσης πιθανό να παραμείνει συνδεδεμένη στενά με την Αμερική».

Οι παραπάνω προτάσεις του Μπρεζίνσκι ελήφθησαν σοβαρά υπόψη, αφού στο άρθρο 36 της απόφασης για τη «Στρατηγική Αντίληψη της Συμμαχίας», που επικυρώθηκε στη

¹²³ Zbigniew Brezinski, «Η Μεγάλη Σκακιέρα», Νέα Σύνορα - Α. Α. Λιβάνη, Αθήνα 1998.

Σύνοδο Κορυφής του NATO στην Ουάσινγκτον τον Απρίλη του 1999, αναφέρεται ρητά πως «η δυνατή, σταθερή και μόνιμη σύμπραξη ανάμεσα στο NATO και τη Ρωσία είναι πρωταρχικής σημασίας για την επίτευξη διαρκούς σταθερότητας στον ευρωατλαντικό χώρο»¹²⁴. Σε ανάλογο ύφος κινήθηκαν και οι ανησυχίες του Κίσιγκερ, ο οποίος την επομένη της κρίσης στο Κοσσυφοπέδιο υποστήριξε πως «προκλήθηκαν εκκλήσεις για μεγαλύτερη ευρωπαϊκή ανεξαρτησία» και πως «το ευρωπαϊκό κίνητρο πίσω από την αναζήτηση της αυτονομίας είναι η προσπάθεια ανατίναξης της αμερικανικής κηδεμονίας και της ενίσχυσης της διαπραγματευτικής δύναμης της Ευρώπης». Ως εκ τούτου, συμπέρανε, το NATO «πρέπει να διευρύνει και να ενισχύσει την πολιτική δομή του ως θεσμού που μπορεί να προσαρμόζεται στις νέες πραγματικότητες»¹²⁵.

Η πρόθεση της Ουάσινγκτον να ασκήσει επιρροή στο γεωστρατηγικό τόξο «Δυτικά Βαλκάνια - Νοτιοανατολική Ευρώπη - Καύκασο», με κύριο στόχο τον εγκλωβισμό της Ρωσίας και κυρίως της ενεργειακής της ισχύος, δεν κρύβεται. Ιδιαίτερα η ένταξη της Ουκρανίας και της Γεωργίας στο NATO, θα προκαλούσε μια περικύκλωση της Ρωσίας χωρίς προηγούμενο από την εποχή του Ιβάν του Τρομερού, θα έφερνε τους Αμερικανούς στο μαλακό υπογάστριο της αχανούς χώρας, στον Καύκασο, θα μετέτρεπε τη Μαύρη Θάλασσα σε αμερικανική *mare nostrum*, επιδεινώνοντας δραματικά τη ρωσική θέση στον «πόλεμο των αγωγών» για τη μεταφορά του πετρελαίου και του φυσικού αερίου της Κασπίας. Το κυριότερο, η απόφαση αυτή θα πυροδοτούσε ένα νέο «Ψυχρό Πόλεμο» NATO - Ρωσίας, торπιλίζοντας όλες τις γέφυρες ενεργειακής και πολιτικής συνεργασίας της τελευταίας με την Ευρώπη ¹²⁶.

Κομβικό ρόλο στο σχεδιασμό των Η.Π.Α. για τον έλεγχο της ευρύτερης περιοχής των Βαλκανίων έπαιξε ο διαμελισμός της πρώην Ο.Σ.Δ.Γ., που:

- Εξυπηρέτησε την ανάγκη μιας νέας αιτίας ύπαρξης του NATO στη μεταψυχροπολεμική εποχή, με τους λεγόμενους «ανθρωπιστικούς πολέμους», τύπου Κοσσυφοπέδιο.
- Αποτέλεσε την εφαρμογή του απροκάλυπτα επεκτατικού νέου δόγματος της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας (Απρίλης 1999), με την ανάθεση στο

¹²⁴ Βλ. Κείμενο NATO «Η στρατηγική αντίληψη της συμμαχίας», άρ. 36.

¹²⁵ Νίκος Μπογιόπουλος: «Βαλκάνια - 78 μέρες στόχος του NATO», Αθήνα 2000, εκδ. Ριζοσπάστης - Σύγχρονη Εποχή, σελ. 237.

¹²⁶ Ενδεικτική των προθέσεων Μπους για μια δεύτερη, μετά το 1999, προς Ανατολάς διεύρυνση του NATO, ήταν η στάση του αμερικανού προέδρου κατά την πρόσφατη Σύνοδο Κορυφής του Βουκουρεστίου, στην οποία έριξε όλο το προσωπικό του βάρος.

νατοϊκό στρατηγείο της Νάπολης και ιδιαίτερα στο υποστρατηγείο της Σμύρνης του επιχειρησιακού ελέγχου του Αιγαίου, της Μαύρης Θάλασσας, της περιοχής του Καυκάσου και της Μέσης Ανατολής.

- Επέτρεψε την επιβολή της νατοϊκής ηγεμονίας μέσω του Σ.Σ.Ν.Α.Ε.

Γι' αυτό και οι προσπάθειές της Ουάσιγκτον - ήδη από τη δεκαετία του '80 - στράφηκαν προς την κατεύθυνση της οικονομικής αποδυνάμωσης της τότε Ο.Σ.Δ.Γ. και της υποδαύλισης του εθνικισμού με την ανακίνηση υπαρκτών ή ανύπαρκτων μειονοτικών ζητημάτων, που οδήγησαν στο σταδιακό διαμελισμό της. Απώτερος στόχος ήταν η δημιουργία μικρών και αδύναμων κρατών αλλά και προτεκτοράτων, όπως το Κοσσυφοπέδιο, που θα μπορούσαν να έχουν υπό τον έμμεσο ή άμεσο έλεγχό τους.

Το Κοσσυφοπέδιο και η εγκαθίδρυση της νατοϊκής βάσης Bondsteel

Τον Ιούνιο του 1999, ως αποτέλεσμα των βομβαρδισμών κατά της Γιουγκοσλαβίας, ο στρατός των Η.Π.Α. «απαλλοτρίωσε» με ταχείες διαδικασίες γύρω στα 10.000 στρέμματα αγροτικής έκτασης, κοντά στο νοτιοανατολικό Κοσσυφοπέδιο, στην πόλη Ουρόσεβατς (Urosevac), επάνω στα αδιευκρίνιστα σύνορα με την π.Γ.Δ.Μ. Σε χρόνο ρεκόρ, από τον Ιούλιο ως τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς, προχώρησε στην κατασκευή της βάσης «Camp Bondsteel», αλλά και την «Camp Monteith», μια μικρότερη αλλά εξίσου πολυτελή βάση ¹²⁷.

Το στρατόπεδο Bondsteel είναι η μεγαλύτερη στρατιωτική βάση που δημιούργησαν οι Η.Π.Α. μετά τον πόλεμο στο Βιετνάμ, καταλαμβάνοντας εκτάσεις στα εδάφη τόσο του Κοσσυφοπεδίου όσο και της π.Γ.Δ.Μ., παρ' ότι τα σύνορα των δύο προτεκτοράτων δεν είναι οριοθετημένα· άλλωστε, οι αμερικανοί δεν έλαβαν υπόψη τα σύνορα όταν σχεδίασαν την τεράστια αυτή βάση. Η τοποθεσία επελέγη με βάση τους σχεδιασμούς των κρίσιμης σημασίας ενεργειακών δρόμων που ήδη, πριν από το 1992, είχαν χαραχτεί στους χάρτες των μεγάλων αμερικανικών εταιρειών και του Πενταγώνου ¹²⁸. Δεν είναι

¹²⁷ Βλ. Παράρτημα: φωτ. 1-3.

¹²⁸ Ενδεικτική είναι η δήλωση του Βρετανού στρατηγός Μάικλ Τζάκσον, που με το «καπέλο» του NATO βρισκόταν στην π.Γ.Δ.Μ., όταν η ατλαντική συμμαχία βομβάρδιζε τη Σερβία: «Είναι απολύτως απαραίτητο να εξασφαλίσουμε τη σταθερότητα στη «Μακεδονία» (σ.σ. εννοεί την

άλλωστε τυχαίο, ότι η βάση Bondsteel είναι μία από αυτές που ο James K. Galbraith χαρακτήρισε «στρατο-πετρελαϊκό σύμπλεγμα»¹²⁹.

Πράγματι, η βάση Bondsteel παίζει ένα πολύ συγκεκριμένο ρόλο σε μια μεγαλειώδη στρατηγική που αποσκοπεί στην εξασφάλιση για τις Η.Π.Α. των προμηθειών πετρελαίου από τη Μέση Ανατολή και την Κεντρική Ασία, αλλά και στον έλεγχο του πετρελαίου που προορίζεται για άλλες χώρες. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι το «Camp Bondsteel» οικοδόμησε¹³⁰ η αμερικανικών συμφερόντων *Brown & Root Services Corporation* που παρέχει μέχρι σήμερα και την υποστήριξη¹³¹ στο κολοσσιαίο στρατόπεδο, χάρη σ' ένα από τα ακριβότερα συμβόλαια¹³² που υπέγραψε ποτέ το Πεντάγωνο των Η.Π.Α.. Η *Brown & Root Services Corporation* είναι θυγατρική της εταιρίας *Halliburton* που δραστηριοποιείται στα Βαλκάνια και σε πλήθος έργων, με κύριο τη μελέτη κατασκευής του διαβαλκανικού ενεργειακού αγωγού *AMBO*¹³³ (*Albania, Macedonia, Bulgaria Oil*), ο οποίος διέρχεται κοντά από την περιοχή της βάσης και μεταφέρει πετρέλαιο από το Μπουργκάς στην Αυλώνα¹³⁴. Θα πρέπει, εδώ, να σημειώσουμε ότι διευθύνων σύμβουλος της εταιρίας *Halliburton* διετέλεσε, μέχρι το 2000, ο αντιπρόεδρος των Η.Π.Α. Dick Cheney, αποτελώντας ταυτόχρονα και βασικό της μέτοχο.

π.Γ.Δ.Μ.) και την ένταξή της στο NATO. Ταυτόχρονα είναι απαραίτητο να παραμείνουμε εδώ (σ.σ. εννοεί το NATO) για πολύ καιρό, έτσι ώστε να μπορούμε να εγγυηθούμε την ασφάλεια των ενεργειακών δρόμων που θα διασχίσουν τη χώρα...».

¹²⁹ James K. Galbraith, «*Sorrows of Empire*, 2004.

¹³⁰ Η *Brown & Root Services* που ανέλαβε την εργολαβία της κατασκευής, μίσθωσε για την κατασκευή του στρατοπέδου Bondsteel πάνω από 1.000 Αμερικανούς μηχανικούς και περισσότερους από 7.000 Αλβανούς εργάτες, τους οποίους απασχολούσε 24 ώρες το 24ωρο επί 3 χρόνια.

¹³¹ Η *Brown & Root Services* εξασφαλίζει τη λειτουργία του στρατοπέδου. Φροντίζει για την παροχή 600.000 γαλονιών νερού τη μέρα και ηλεκτρισμού για τις ανάγκες μιας πόλης 25.000 κατοίκων. Φροντίζει για τη λειτουργία 1.200 πλυντηρίων ημερησίως, καθώς και για την παρασκευή 18.000 γευμάτων.

¹³² Για την κατασκευή του «Camp Bondsteel» δαπανήθηκαν 36,6 εκατ. δολάρια, ενώ η ετήσια λειτουργία του κοστίζει περίπου 180 εκατ. δολάρια.

¹³³ Το συμφωνητικό για την κατασκευή του υπογράφηκε το Φεβρουάριο του 2007.

¹³⁴ Βλ. Παράρτημα: Χάρτης 2.

Ο πετρελαιοαγωγός *AMBO*, προϋπολογισμού 1,5 δισ. δολαρίων ¹³⁵, αξιολογείται ως ένας από τους σημαντικότερους - από στρατηγική άποψη - αγωγούς, καθώς όντας υπό αυστηρό αμερικανικό στρατιωτικό έλεγχο μπορεί να συνδέσει τις αγορές της Ευρώπης με το πετρέλαιο της Κασπίας. Έτσι, πετρέλαιο που θα αντλείται από τη λεκάνη της Κασπίας, μεταφερόμενο με πετρελαιοφόρα στη Μαύρη Θάλασσα κι από ειδική εγκατάσταση στη Γεωργία έως το βουλγαρικό λιμάνι του Μπουργκάς, θα διαρρέει στη συνέχεια έναν πετρελαιοαγωγό ως το αλβανικό λιμάνι της Αυλώνας, στην Αδριατική, περνώντας από την π.Γ.Δ.Μ. Από εκεί, τα σούπερ τάνκερ θα μεταφέρουν το πετρέλαιο σε όλη την Ευρώπη και στις Η.Π.Α., αποφεύγοντας τα πολυσύχναστα στενά του Βοσπόρου (που σήμερα είναι η μόνη διέξοδος πλοίων από τη Μαύρη Θάλασσα), όπου πετρελαιοφόρα δεν μπορούν να υπερβαίνουν τη χωρητικότητα των 150.000 τόνων. Ακόμη, δηλαδή, και στην περίπτωση που μέσα στον αγωγό θα ρέει ρωσικό πετρέλαιο, αυτό θα οδεύει προς τις αγορές υπό την προϋπόθεση ότι θα το επιτρέπει η Ουάσιγκτον. Ο πετρελαιοαγωγός *AMBO* στην ουσία καθιστά τις Η.Π.Α. ρυθμιστές της «κάνουλας» στο ρωσικό πετρέλαιο. Αντιλαμβάνεται, λοιπόν, κανείς γιατί ανάμεσα στους χρηματοδότες της *AMBO* εξέχουσα θέση κατέχουν οι *EXXON - Mobil* και *Chevron*. Πολύ περισσότερο κατανοεί, γιατί η Μόσχα προσπαθεί με κάθε τρόπο να έχει τουλάχιστον το 51% από τον αγωγό Μπουργκάς - Αλεξανδρούπολη, όποτε αυτός κατασκευαστεί, ακόμη κι αν το υπόλοιπο 49% βρεθεί στα χέρια εταιρειών συμφερόντων Η.Π.Α. ¹³⁶.

Η δημιουργία της βάσης Bondsteel υπηρετεί, ωστόσο, έναν ακόμη στρατηγικό στόχο των Η.Π.Α., που έχει να κάνει με τη δυνατότητα της Ουάσιγκτον για την προστασία των κοιτασμάτων πετρελαίου της Κασπίας. Οι Η.Π.Α., εξαιτίας της αυξανόμενης αστάθειας στη Μέση Ανατολή, «υποχρεώνονται» κατά κάποιον τρόπο να έχουν βάσεις και ελευθερία

---

¹³⁵ Τις μελέτες βιωσιμότητας και τεχνολογικών απαιτήσεων της εταιρείας *AMBO* χρηματοδότησε η Αμερικανική Υπηρεσία Εμπορίου και Ανάπτυξης (US Trade & Development Agency – TDA), που έχει έδρα τη Νέα Υόρκη.

¹³⁶ Στις 15 Μαρτίου 2007 υπογράφηκε στην Αθήνα η συμφωνία συνεργασίας Ρωσίας-Βουλγαρίας-Ελλάδας, η οποία ορίζει τη σύσταση Διεθνούς Εταιρίας που θα αναλάβει την κατασκευή και διαχείριση του πετρελαϊκού αγωγού Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη. Η συμφωνία προβλέπει τη δημιουργία σταθμών μεταφόρτωσης πετρελαίου στο βουλγαρικό λιμάνι του Μπουργκάς και στο ελληνικό της Αλεξανδρούπολης και έναν αγωγό μεταφοράς που θα ενώνει τους δύο σταθμούς, καθώς και σταθμούς άντλησης, συγκροτήματα δεξαμενών πετρελαίου και λοιπή υποδομή. Ο αγωγός θα έχει αρχικά τη δυνατότητα μεταφοράς 35 εκατομμυρίων τόνων πετρελαίου ετησίως (ή 700.000 βαρέλια ημερησίως), έχει δε τη δυνατότητα αναβάθμισης ώστε να φτάσει τα 50 εκατομμύρια τόνους ετησίως. Στο έργο συμμετέχουν η ρωσική πλευρά με 51% και η βουλγαρική και ελληνική με 24,5% αντίστοιχα.

πήσεων πάνω από τα Βαλκάνια έτσι ώστε να μπορούν να προστατεύσουν το πετρέλαιο της περιοχής αυτής. Είναι φανερό, επομένως, ότι οι αμερικανοί έχουν αναλάβει μείζονες δεσμεύσεις στην περιοχή και σχεδιάζουν να παραμείνουν επί μακρόν, όπως σημείωνε και σε παλαιότερες αναφορές της για το «Camp Bondsteel» η Washington Post.

Ο ρόλος και οι στόχοι της Ρωσίας

Εντούτοις, τα χρόνια που οι Η.Π.Α. μπορούσαν να προωθούν τα σχέδιά τους στα Βαλκάνια και οπουδήποτε αλλού, χωρίς να αντιμετωπίζουν ουσιαστικά προβλήματα, είναι παρελθόν. Η αντίδραση της Ρωσίας, που έχει επιστρέψει δυναμικά στο προσκήνιο διεκδικώντας πρωταγωνιστικό ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις, αποφασισμένη να προασπίσει τα συμφέροντά της, ήταν ξεκάθαρη και άμεση¹³⁷. Η Ρωσία προσπαθεί να επιστρέψει όχι μόνο μέσω των αγωγών, αλλά στη βάση μιας συνολικότερης γεωστρατηγικής κατεύθυνσης μέσω Σερβίας, επιχειρώντας να ανασυστήσει τα ιστορικά ερείσματά της στη Βουλγαρία, Ρουμανία, αλλά και Ελλάδα και Τουρκία¹³⁸. Πιο συγκεκριμένα:

- Σε ότι αφορά τα ενεργειακά ζητήματα, η Ρωσία προκειμένου να αποδυναμώσει ή και να ματαιώσει ένα τμήμα των σχεδίων των Η.Π.Α., κατασκευάζει τον αγωγό φυσικού αερίου «South Stream», ο οποίος θα περνά από τη Μαύρη Θάλασσα, παρακάμπτοντας την Τουρκία και τροφοδοτώντας με φυσικό αέριο την Ε.Ε.¹³⁹. Αντίστοιχα, στο πεδίο μεταφοράς του πετρελαίου, ο υπό κατασκευή αγωγός Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη θα μεταφέρει ρωσικό πετρέλαιο στην Ε.Ε. διαμέσου της Βουλγαρίας και της Ελλάδας¹⁴⁰. Στο βαθμό που θα επικρατήσουν τα ρωσικά σχέδια, η Βουλγαρία θα αναβαθμιστεί έναντι της Τουρκίας σε

¹³⁷ Χαρακτηριστική ως προς αυτό ήταν η δήλωση του πρώην Ρώσου Προέδρου, Βλαντιμίρ Πούτιν, ότι «η Ρωσία επιστρέφει στα Βαλκάνια».

¹³⁸ Α. Μπαλή, ό.π.

¹³⁹ Από τη Βουλγαρία ένα τμήμα του αγωγού θα τροφοδοτεί την Ιταλία, διερχόμενο από την Ελλάδα και ένα άλλο θα κατευθύνεται προς την Αυστρία, διερχόμενο από τη Σερβία. Βλ. Παράρτημα: Χάρτης 3.

¹⁴⁰ Ο συγκεκριμένος αγωγός αποτελεί μια δεύτερη δίοδο για τη Ρωσία για τη μεταφορά πετρελαίου της Μαύρης Θάλασσας στην Ευρώπη, συγκριτικά με τη σημερινή διαδρομή μέσα από τα Στενά του Βοσπόρου, που ελέγχονται από την Τουρκία.

βασικό ενεργειακό κόμβο της περιοχής. Στην πραγματικότητα, η Ρωσία αξιοποιεί μια σειρά ενεργειακές συμφωνίες για να εδραιώσει τα δικά της ερείσματα στη Βουλγαρία και στη Σερβία και να διαμορφώσει μια αντικειμενική βάση στρατηγικής συνεργασίας με την Ε.Ε.¹⁴¹.

- Στο θέμα του Κοσσυφοπεδίου, ο έλεγχος του οποίου δίνει σημαντικό προβάδισμα στις Η.Π.Α. για τον έλεγχο της ευρύτερης περιοχής που αναδεικνύεται σε ενεργειακό κόμβο, η Μόσχα απειλεί να εμποδίσει με βέτο στο Σ.Α. του Ο.Η.Ε. μια πιθανή απόφαση για την αναγνώριση της ανεξαρτησίας του. Ζητά η όποια απόφαση για το οριστικό καθεστώς της σερβικής επαρχίας να είναι αποτέλεσμα συμφωνίας μεταξύ του Βελιγραδίου και της Πρίστινα, που θα προκύψει από νέο γύρο συνομιλιών των δύο πλευρών.
- Σκληρή είναι η στάση της Μόσχας και στο θέμα της προς Ανατολάς διεύρυνσης της Ατλαντικής Συμμαχίας. Ο Ρώσος πρεσβευτής στο NATO Ντιμίτρι Ραγκόζιν, παραμονές της Συνόδου του Βουκουρεστίου, απείλησε ανοιχτά ότι αν η Ουκρανία και η Γεωργία μπουν στο NATO, η μεν πρώτη θα διχοτομηθεί, η δε δεύτερη θα χάσει τις de facto αυτόνομες περιοχές της Αμπχαζίας και της Νότιας Οσετίας. Αυτές αυτομάτως θα αναγνωριστούν ως «Κοσσυφοπέδια της Γεωργίας» από τη Μόσχα.
- Σε ότι αφορά την εγκατάσταση της λεγόμενης «αντιπυραυλικής ασπίδας» οι τόνοι είχαν ιδιαίτερη οξύτητα. Ο Πούτιν έκανε λόγο για νέα κούρσα εξοπλισμών, υπεύθυνη για την οποία κατέστησε την Ουάσινγκτον και το NATO. Ταυτόχρονα, Ρώσοι αξιωματούχοι προειδοποίησαν ότι τα όπλα της Ρωσίας θα στραφούν και προς τις χώρες που θα δεχτούν να εγκατασταθεί στα εδάφη τους η λεγόμενη «αντιπυραυλική ασπίδα». Μάλιστα, η Μόσχα δεν έμεινε στα λόγια, αλλά παράλληλα, πραγματοποίησε δοκιμή βαλλιστικού πυραύλου που μπορεί να διαπεράσει την περήφημη «αντιπυραυλική ασπίδα» των Η.Π.Α..

Τόσο η συνάντηση του G8 όσο και η συνάντηση Πούτιν-Μπους στο Μείν των Η.Π.Α. που μεσολάβησαν, διέψευσαν όσους πίστευαν ότι με ένα καλό παζάρεμα οι δύο πλευρές μπορούσαν να τα βρουν. Τα συμφέροντα είναι πάρα πολύ μεγάλα για να κάνουν παραχωρήσεις η Μόσχα ή η Ουάσινγκτον.

¹⁴¹

Βλ. Παράρτημα: Χάρτης 3.

Ο ρόλος και οι στόχοι της Ε.Ε.

Ο ανταγωνισμός Ουάσινγκτον-Μόσχας προκαλεί πολλά προβλήματα στις Βρυξέλλες, που είναι δεμένες στην πολιτική των Η.Π.Α., αλλά το δικό τους οικονομικό συμφέρον απαιτεί καλές σχέσεις και με τη Ρωσία που είναι ο ενεργειακός τροφοδότης της Ευρώπης σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο ¹⁴². Η Ευρώπη επιθυμεί να αποδεσμευτεί από το μονοπώλιο των ενεργειακών αποθεμάτων της Ρωσίας, τα οποία όμως ταυτόχρονα είναι τα μόνα που μπορούν να καλύψουν με σιγουριά τις ανάγκες της πιο οικονομικά. Γι' αυτό και δεν είναι διατεθειμένη να θυσιάσει τα ενεργειακά και πολιτικά της συμφέροντα έτσι εύκολα. Χαρακτηριστική ήταν η στάση του αναζωογονημένου γαλλογερμανικού άξονα στο Βουκουρέστι, που ουσιαστικά τορπίλισε την ένταξη της Ουκρανίας και Γεωργίας στο ΝΑΤΟ που τόσο επιθυμούν οι Η.Π.Α., αλλά και με απροσδόκητα μεγάλο αριθμό χωρών να στηρίζουν την Ελλάδα στο θέμα της π.Γ.Δ.Μ., κόντρα στη θέληση της Ουάσινγκτον.

Η Ε.Ε. στο πλαίσιο μείωσης της ενεργειακής της εξάρτησης από τη Ρωσία, επιδιώκει την Ανάπτυξη των Διευρωπαϊκών Δικτύων Ενέργειας διαμέσου ¹⁴³:

- της εξοικονόμησης ενέργειας και της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης,
- της αύξησης του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
- της επίτευξης της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς στον ενεργειακό τομέα,
- της ηλεκτροπαραγωγής από πυρηνική ενέργεια,
- της επιτάχυνσης της έρευνας για νέες καινοτόμες ενεργειακές τεχνολογίες.

Γι' αυτό και το επενδυτικό ενδιαφέρον των ευρωπαϊκών ομίλων εστιάζεται σε λιγνιτικές μονάδες και στα πλούσια λιγνιτικά κοιτάσματα των Δυτικών Βαλκανίων, δηλαδή αυτών του Κοσσυφοπεδίου, της π.Γ.Δ.Μ., της Σερβίας και του Μαυροβουνίου. Φυσικά, η πρωτοβουλία της Ε.Ε. δεν περιορίζεται στον τομέα της ενέργειας. Επιχειρεί να αξιοποιήσει τη Συνθήκη για την «Ενεργειακή Κοινότητα στη ΝΑ Ευρώπη» σαν συνδυαστικό κρίκο για σταθερότερη πρόσδεση των βαλκανικών κρατών στο άρμα του ευρωπαϊκού ιμπεριαλισμού.

---

¹⁴² Η Ρωσία καλύπτει σήμερα το 40% των αναγκών της Ευρώπης σε φυσικό αέριο και το 1/3 σε πετρέλαιο (στοιχεία 2008). Πρόκειται για μια σχέση αλληλεξάρτησης, στην οποία η Ε.Ε. έχει ανάγκη τη ρωσική προμήθεια και η Ρωσία την ευρωπαϊκή αγορά.

¹⁴³ Βλ. Υπογραφή Συνθήκης για την «Ενεργειακή Κοινότητα στη ΝΑ Ευρώπη».

Στο πλαίσιο μείωσης της ενεργειακής εξάρτησης της Ε.Ε. από τη Ρωσία, εντάσσεται και η προώθηση κατασκευής του αμερικανόπνευστου υποθαλάσσιου αγωγού «Nabucco», ο οποίος θα μεταφέρει φυσικό αέριο από την περιοχή της Κασπίας στην Αυστρία, μέσω της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας, της Ουγγαρίας και της Τουρκίας, παρακάμπτοντας ουσιαστικά τη Ρωσία ¹⁴⁴.

Την ίδια ώρα, το ενδιαφέρον του ευρωενωσιακού ιμπεριαλισμού εκφράζεται και με την κατασκευή του ρωσικού αγωγού πετρελαίου Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη, που συμβάλλει στην ασφάλεια του ενεργειακού της εφοδιασμού, μέσω της διαφοροποίησης των διαδρομών μεταφοράς της ενέργειας. Η δρομολόγηση του αγωγού αυτού δυσχεραίνει, όμως, την κατασκευή των ανταγωνιστικών σχεδίων που προωθούν οι Η.Π.Α. διαμέσου της υλοποίησης του αγωγού πετρελαίου AMBO ¹⁴⁵.

Σε ότι αφορά τη θέση της Ε.Ε. απέναντι στην ανεξαρτητοποίηση του Κοσσυφοπεδίου, επισήμως είναι ασαφής, καθώς αρκετά από τα κράτη-μέλη της αντιμετωπίζουν μειονοτικά προβλήματα κι ως εκ τούτου είναι πολύ διστακτικά σε μια μονομερή αναγνώριση της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου, χωρίς απόφαση του Ο.Η.Ε.. Στην πράξη, ωστόσο, η πλειοψηφία των κρατών-μελών της Ένωσης έχει αναγνωρίσει την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου, προσβλέποντας ιδιαίτερα στη μελλοντική ευρωενωσιακή πορεία του. Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η Ένωση μιλά για ένταξη στους θεσμούς της του συνόλου του Κοσσυφοπεδίου - Βόρειου και Νότιου - απορρίπτοντας, εμμέσως, τα όποια σενάρια περί διχοτόμησης. Στην πραγματικότητα, ο λόγος είναι το ενδιαφέρον του ευρωπαϊκού ιμπεριαλισμού για το πλούσιο υπέδαφος του σερβικού Κοσσυφοπεδίου (δηλαδή του Βόρειου), στο οποίο υπάρχουν και τα γνωστά ορυχεία της Στρέψα.

Στο πλαίσιο αυτό, μπορεί να κατανοήσει κανείς και την αποστολή της ευρωπαϊκής δύναμης EULEX στην περιοχή, που έχει αναπτυχθεί με έγκριση του Σ.Α. του Ο.Η.Ε.. Η έγκριση του Σ.Α. ήταν απολύτως αναγκαία, γιατί διαφορετικά η αποστολή θα ήταν νομικά μετέωρη.

---

¹⁴⁴ Οι πρώτες συνομιλίες για την κατασκευή του «Nabucco» ξεκίνησαν το 2002 και σύμφωνα με το σχέδιο αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2013. Το κόστος κατασκευής του υπολογίζεται στα 7,9 δισεκατομμύρια ευρώ. Βλ. Παράρτημα: Χάρτης 4.

¹⁴⁵ Βλ. Παράρτημα: Χάρτης 5.

Προϋπόθεση για να γίνει δεκτή από τους Σέρβους και τους Αλβανοκοσοβάρους ήταν η συμπερίληψη των λεγόμενων «6 σημείων» του Γ.Γ. του Ο.Η.Ε.¹⁴⁶, στα οποία αρχικά αντέδρασαν οι Αλβανοκοσοβάρους, κάνοντας λόγο για διχοτόμηση.

Η συμφωνία επιτεύχθηκε τελικά, αφού σύμφωνα με τη νέα απόφαση του Σ.Α., η συνεργασία του Ο.Η.Ε. και των άλλων διεθνών παραγόντων γίνεται στη βάση του ψηφίσματος 1244, ενώ η ευρωπαϊκή αποστολή θεωρείται ουδέτερη ως προς την αναγνώριση του Κοσσυφοπεδίου. Τα «6 σημεία» είναι κατά κάποιο τρόπο αντιφατικά, και μάλλον σκόπιμα, προκειμένου να συμφωνήσουν και οι δύο πλευρές. Το πιο σημαντικό είναι ότι η παρουσία της EULEX υφίσταται στη βάση της προηγούμενης απόφασης 1244 του Ο.Η.Ε., που ορίζει το Κοσσυφοπέδιο αναπόσπαστο τμήμα τους εδάφους της Σερβίας, κάτι το οποίο αναιρεί η ίδια η «συμφωνία των 6 σημείων» στην οποία η ευρωπαϊκή δύναμη θεωρείται ουδέτερη ως προς την αναγνώριση της περιοχής.

---

¹⁴⁶ Στα «6 σημεία» ορίζεται ότι: 1) η ευρωπαϊκή δύναμη θα τηρεί ουδετερότητα σε ότι αφορά το καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου, 2) στις σερβικές περιοχές, και κυρίως στο βόρειο Κοσσυφοπέδιο, τα σώματα ασφαλείας δεν θα υπάγονται στη διοίκηση της Πρίστινα, αλλά της UNIK, 3) η δικαστική εξουσία στις περιοχές αυτές θα ασκείται από τους Σέρβους, 4) αντίστοιχα, η νομοθεσία που θα εφαρμόζεται θα είναι αυτή του Ο.Η.Ε. και όχι του Κοσσυφοπεδίου, 5) στα βόρεια διοικητικά σύνορα του Κοσσυφοπεδίου οι αστυνομικοί θα είναι Σέρβοι, 6) αντίστοιχα, οι τελωνειακοί θα είναι ξένοι (από τρίτα κράτη).

Οι συνέπειες της ανεξαρτητοποίησης του Κοσσυφοπεδίου

Είναι η «ανεξαρτητοποίηση» του Κοσσυφοπεδίου «μοναδική» και sui generis;

Όσοι έχουν αναγνωρίσει την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου υποστηρίζουν ότι αυτό «αποτελεί ειδική περίπτωση και δεν θα επαναληφθεί». Βεβαίως, πρόκειται για μη σοβαρό ισχυρισμό, αφού το διεθνές δίκαιο - είτε γίνεται σεβαστό είτε όχι - δεν μπορεί να εφαρμόζεται επιλεκτικά. Άλλωστε έχουμε τις πρώτες συνέπειες που δείχνουν ότι τέτοιες διαβεβαιώσεις είναι άνευ αξιοπιστίας: το αίτημα της Ν. Οσετίας και της Αμπχαζίας για αναγνώριση της ανεξαρτησίας τους από τη Γεωργία, έχουμε τις πρώτες αψιμαχίες μεταξύ Αζερμπαϊτζάν και Αρμενίας για το Ναγκόρνο Καραμπάχ, έχουμε την ETA (Euskadi Ta Askatasuna) - Επαναστατικός Βασκικός Στρατός) στην Ισπανία να κάνει επιθέσεις, μην αφήνοντας πολλά περιθώρια στην Ισπανική κυβέρνηση για συνέχιση του διαλόγου· αλλά και στην άλλη άκρη του Ατλαντικού, στη Λατινική Αμερική και συγκεκριμένα στη Βολιβία, οι επαρχίες Σάντα Κρουζ, Μπένι, Πάντο και Τορίχα, ανακήρυξαν μία προς μία την αυτονομία τους και ο πρόεδρος της Βολιβίας, Έβο Μοράλες, κατηγόρησε τις Η.Π.Α. ότι συνωμοτούν για να επαναλάβουν στη Βολιβία ότι έκαναν στο Κοσσυφοπέδιο¹⁴⁷.

Η αξιοπιστία των διαβεβαιώσεων της «διεθνούς κοινότητας» για τη μοναδικότητα της περίπτωσης του Κοσσυφοπεδίου αμφισβητείται έντονα, αφού μία ολόκληρη σειρά υποσχέσεων και διαβεβαιώσεων της ποτέ δεν τηρήθηκαν. Μία τέτοια χαρακτηριστική περίπτωση είναι η ίδια η αναγνώριση απόσχισης του Κοσσυφοπεδίου από το έδαφος της Σερβίας, κατά παραβίαση του ψηφίσματος 1244 του Σ.Α. του Ο.Η.Ε., που τέθηκε σε ισχύ με τη λήξη των νατοϊκών βομβαρδισμών το 1999 και το οποίο όριζε ότι το Κοσσυφοπέδιο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εδαφικής επικράτειας της Σερβίας και απαγορεύεται η αλλαγή συνόρων.

Δεν είναι, όμως, η πρώτη φορά που παραβιάζεται το διεθνές δίκαιο από τη λεγόμενη «διεθνή κοινότητα». Μία ακόμη πρόσφατη χαρακτηριστική περίπτωση ήταν η «απάθεια» που επέδειξε στην καταστρατήγηση όλων όσων ισχύουν στο Χάρτη των Η.Ε., όταν το 1999 το ΝΑΤΟ επενέβη μονομερώς στην πρώην Γιουγκοσλαβία, υπονομεύοντας ακόμη

¹⁴⁷ Α. Μπαλή, υπό έκδοση εργασία για το Κοσσυφοπέδιο.

και τις δικές του αρχές ¹⁴⁸. Τότε είχε αξιοποιηθεί ως πρόσχημα η υποτιθέμενη καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου από το Βελιγράδι. Οι νατοϊκές επιχειρήσεις, μάλιστα, είχαν ονομαστεί «ανθρωπιστική επιχείρηση» ¹⁴⁹. Την ώρα που για «ανθρωπιστικούς» λόγους, οι Η.Π.Α. πρωτοστατούσαν να δρομολογηθούν οι βομβαρδισμοί εναντίον της Γιουγκοσλαβίας, η Διεθνής Αμνηστία (06.11.98) σε μία έκθεση 200 σελίδων κατηγορούσε την Ουάσινγκτον ότι ξεχνά τα ανθρώπινα δικαιώματα στο εσωτερικό της ¹⁵⁰.

Ο διοικητής των «συμμαχικών» δυνάμεων του NATO, Ουέσλι Κλαρκ, δήλωνε στις αρχές του 1999 ότι η νατοϊκή επιχείρηση, που ήταν προϊόν σχεδιασμού της πολιτικής ηγεσίας, «δεν σχεδιάστηκε ως μέσο παρεμπόδισης εθνικών εκκαθαρίσεων. Δεν σχεδιάστηκε ως τρόπος διεξαγωγής πολέμου εναντίον των Σέρβων και των δυνάμεων του Υπουργείου Εσωτερικών στο Κοσσυφοπέδιο· κάθε άλλο. Ουδέποτε υπήρξε τέτοια πρόθεση. Δεν ήταν αυτός ο στόχος» ¹⁵¹.

Την απάντηση σε αυτό το ερώτημα την είχε δώσει ο ίδιος ο Πρόεδρος των Η.Π.Α., Μπιλ Κλίντον, περίπου ένα μήνα πριν την έναρξη των βομβαρδισμών στο Κοσσυφοπέδιο (14.02.99). Ο Κλίντον δήλωνε τότε: «η Αμερική δεν μπορεί να βρίσκεται παντού και να τα

---

¹⁴⁸ Σύμφωνα με το Κεφ. 7, άρ. 39 § 7 του Χάρτη του Οργανισμού, δεν δύναται τέτοια παρέμβαση στο εσωτερικά ενός κυρίαρχου και ανεξάρτητου κράτους, δίχως προηγούμενη απόφαση του Σ.Α. του Ο.Η.Ε. Ειρωνεία αποτελεί το γεγονός ότι δεν προβλεπόταν ούτε στη Συνθήκη του Βορειοατλαντικού Συμφώνου. Χαρακτηριστικά στο προοίμιο, άρ. 2 και 5 (που ίσχυαν μέχρι εκείνη τη στιγμή και μέχρι τη Σύνοδο για τα 50 Χρόνια του NATO), προβλεπόταν ένοπλη δράση του μόνο σε περίπτωση ένοπλης επίθεσης, εναντίον ενός ή περισσότερων μελών του, από κάποιο τρίτο κράτος που δεν ήταν μέλος του NATO.

¹⁴⁹ Σημειώνεται ότι το NATO δεν τήρησε ούτε τις δικές του αρχές, αφού σύμφωνα με το προοίμιο της Συνθήκης του Βορειοατλαντικού Συμφώνου και τα άρθρα 2 και 5 της Συνθήκης (που ίσχυαν μέχρι εκείνη τη στιγμή και μέχρι τη Σύνοδο για τα 50 Χρόνια του NATO), προβλεπόταν ένοπλη δράση του μόνο σε περίπτωση ένοπλης επίθεσης, εναντίον ενός ή περισσότερων μελών του, από κάποιο τρίτο κράτος που δεν ήταν μέλος του NATO.

¹⁵⁰ Βλ. Σάιμον Τζέκινς, New York Times (Μάιος 1999): «Όταν το NATO βομβάρδιζε τη Γιουγκοσλαβία, τη στιγμή που ο Κλίντον, ο Μπλερ και ο Ζοσπέν εξαντλούσαν τη στρατηγική τους φιλανθρωπία στα Βαλκάνια, η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες ζωγράφιζε την παγκόσμια εικόνα: 20 εκατ. άνθρωποι δικαιούνταν διεθνούς προστασίας και οι Κοσοβάροι Αλβανοί δεν ήταν πρώτοι στον κατάλογο. 2 εκατ. πρόσφυγες στο Σουδάν, όπου ο εμφύλιος μαινόταν για πάνω από 15 χρόνια χωρίς καμία παρέμβαση της λεγόμενης διεθνούς κοινότητας, εκατομμύρια δολοφονημένοι, βασανισμένοι, εκτοπισμένοι στην Αγκόλα, τη Ρουάντα, την Κολομβία...».

¹⁵¹ Βλ. δηλώσεις Ουέσλι Κλαρκ στο τηλεοπτικό κανάλι BBC στις 19.04.1999.

κάνει όλα από την άλλη πλευρά της θάλασσας. Πρέπει να ενεργήσουμε όπου διακυβεύονται σημαντικά συμφέροντα και μπορούμε να τα αλλάξουμε». Παράλληλα, λίγες ημέρες πριν πέσουν οι πρώτες βόμβες στη Σερβία (19.03.99) χαρακτήριζε τη σύγκρουση στο Κοσσυφοπέδιο «χωρίς φυσικά σύνορα», λέγοντας ότι απειλεί τα εθνικά συμφέροντα των Η.Π.Α.

Το τι απαιτούσαν τα συμφέροντα της υπερδύναμης φαίνεται, επίσης, στη δήλωση της τότε Υπουργού Εξωτερικών των Η.Π.Α. Μαντλίν Ολμπράιτ στο Ραμπουϊγέ, όταν είπε ότι η Γιουγκοσλαβία θα βομβαρδιστεί γιατί «η εμμονή του Βελιγραδίου στη διατήρηση του ελέγχου στο Κοσσυφοπέδιο αντικατοπτρίζει μια ξεπερασμένη αντίληψη για την εθνική κυριαρχία». Αρκετό καιρό αργότερα, όταν αποκαλύφθηκε το παρασκήνιο επιχειρούμενης συμφωνίας στο Ραμπουϊγέ, έγινε σαφές τι εννοούσε με αυτή τη δήλωση η Ολμπράιτ... Τότε, το Βελιγράδι δεν είχε αρνηθεί ούτε την επαναφορά της αυτονομίας του 1974 στο Κοσσυφοπέδιο, ούτε το σεβασμό των δικαιωμάτων της Αλβανικής μειονότητας· αυτό που δεν είχε δεχτεί ήταν η παρουσία και η ανεξέλεγκτη δράση του ΝΑΤΟ σε όλο το έδαφος της Γιουγκοσλαβίας. Αυτό, λοιπόν, που αξίωνε επί της ουσίας η Ολμπράιτ, ήταν να ξεχάσει ο κόσμος το ισχύον διεθνές δίκαιο και να αποδεχτεί τη «νέα τάξη πραγμάτων» που διαμορφώνεται με βάση το δίκαιο του ισχυρότερου. Εάν αυτό απαιτούσε τη διάσπαση, τον κατακερματισμό των εθνικών κρατών και τη δημιουργία ή υπόθαλψη φυλετικών ή θρησκευτικών κοινοτήτων, κατασκευάζοντας προτεκτοράτα, η διεθνής κοινότητα θα έπρεπε να το αποδεχτεί. Σ' αυτή την κατεύθυνση συμπαρατάχθηκε η Ε.Ε.

Βέβαια, ο κυνισμός των Η.Π.Α. σχετικά με το διεθνές δίκαιο - το οποίο προσφέρει στα αδύναμα κράτη μια κάποια προστασία - δεν είναι κάτι το καινούργιο, αφού τέτοια δείγματα έχουμε ήδη από τις αρχές του αιώνα. Ωστόσο, μετά το Κοσσυφοπέδιο οι Η.Π.Α. έχουν ξεπεράσει ακόμη κι αυτό τον κυνισμό, με την έννοια ότι η περιφρόνηση για τη δομή της διεθνούς τάξης έχει γίνει αναίσχυνη. Αυτό είναι που ορίζει τη «νέα διεθνή τάξη πραγμάτων».

Ανατρέχοντας στην ιστορία, θα δούμε ότι το 1903 οι Η.Π.Α. είχαν εφαρμόσει την ίδια τακτική, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα ιμπεριαλιστικά τους συμφέροντα, στην περιοχή της Λατινικής Αμερικής. Τότε, μηχανεύτηκαν την παράνομη απόσχιση του Παναμά από την Κολομβία. Το 1903 οι Η.Π.Α. σχεδίαζαν την κατασκευή του καναλιού του Παναμά για γεωστρατηγικούς και εμπορικούς λόγους. Ο Παναμάς τότε ήταν μια βόρεια επαρχία της Κολομβίας. Η Κολομβία, όμως, δεν ενέκρινε τα σχέδια των Η.Π.Α. για

τη δημιουργία ενός καναλιού στο έδαφός της, το οποίο οι Η.Π.Α. θα καταλάμβαναν και θα το αφαιρούσαν μια για πάντα από την κολομβιανή επικυριαρχία ¹⁵².

Το προτεινόμενο κανάλι του Παναμά θεωρούνταν, ωστόσο, ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη των Η.Π.Α. ως παγκόσμιας δύναμης, καθώς θα επέτρεπε στο αμερικανικό ναυτικό να μετακινείται από τον Ατλαντικό στον Ειρηνικό, χωρίς να χρειάζεται να περιπλέει τη Νότια Αμερική. Έτσι, οι Η.Π.Α. αποφάσισαν να υποδαυλίσουν την «ανεξαρτησία» του Παναμά και να επιτύχουν την απόσχιση της επαρχίας λόγω της υπέρτερης ισχύος που διέθεταν ¹⁵³.

Καταλυτικό ρόλο στην επίτευξη του σχεδίου των Η.Π.Α. έπαιξε ο συντονισμός με τους Παναμέζους αποσχιστές (12 Αυγ. - 15 Οκτ. 1903). Οι Η.Π.Α. θα ενίσχυαν τους αποσχιστές να καταλάβουν παναμαϊκά εδάφη στα οποία θα υπήρχε αμερικανική στρατιωτική κατοχή. Μετά, οι κατασκευασμένοι από τις Η.Π.Α. αποσχιστές θα διακήρυσσαν τη μονομερή ανεξαρτησία της περιοχής, για την οποία θα υπήρχε άμεση αμερικανική αναγνώριση.

Στις 3 Νοεμβρίου 1903 ο Παναμάς ανακήρυξε την ανεξαρτησία του, την οποία αμέσως αναγνώρισαν οι Η.Π.Α.. Ένα νέο έθνος είχε γεννηθεί από το μηδέν. Τώρα το κανάλι του Παναμά θα μπορούσε να κατασκευασθεί...

---

¹⁵² Οι υπουργοί Εξωτερικών των Η.Π.Α. Τζων Χέυ και της Κολομβίας Τόμας Χερράν, υπέγραψαν μια συμφωνία που επέτρεπε στις Η.Π.Α. να κατασκευάσουν το κανάλι. Η Κολομβία θα έπαιρνε 10 εκατ. δολάρια και 250.000 δολάρια ετησίως για τη χρήση της γης της. Το αμερικανικό Κογκρέσο επικύρωσε τη συμφωνία στις 17 Μαρτίου 1903. Αντίθετα, η Βουλή της Κολομβίας την απέρριψε ομόφωνα στις 12 Αυγούστου 1903. Η παραβίαση της κολομβιανής κυριαρχίας ήταν το κύριο ζήτημα αντίθεσης προς το σχέδιο. Βλ. Carl Savich, «*Το Κοσσυφοπέδιο και ο Παναμάς*», (13/03/2008).

¹⁵³ Οι Η.Π.Α. είχαν πολλές επιλογές. Θα μπορούσαν να κατασκευάσουν ένα κανάλι στην εναλλακτική περιοχή της Νικαράγουας. Θα μπορούσαν να επιδιώξουν επαναδιαπραγμάτευση της συμφωνίας με την Κολομβία. Θα μπορούσαν να καταλάβουν τον Παναμά με βάση τη συνθήκη του 1847 που υπέγραψαν οι Η.Π.Α. και η Νέα Γρανάδα (η πρόδρομος της Κολομβίας) και έδινε στις Η.Π.Α. το δικαίωμα διέλευσης από τον Παναμά. Προτίμησαν, ωστόσο, να επιλέξουν την πιο περίπλοκη και διπρόσωπη λύση: την υποδαύλιση της «ανεξαρτησίας» του Παναμά, με στόχο να πετύχουν την απόσχιση της επαρχίας. Το Μάιο του 1903, η «ανεξαρτησία» ή η απόσπαση ή ο διαμελισμός του Παναμά από την Κολομβία ενεργοποιήθηκε ως ένα ενδεχόμενο, αν η συμφωνία κατασκευής του καναλιού από τις Η.Π.Α. απορρίπτονταν από την Κολομβία.

Οι ομοιότητες μεταξύ της υποδαύλισης της «ανεξαρτησίας» του Παναμά το 1903 και του Κοσσυφοπεδίου το 2008 είναι εντυπωσιακές και πραγματικές. Και στις δύο περιπτώσεις οι Η.Π.Α. χρησιμοποίησαν το όπλο της απόσχισης για να διαμελίσουν κράτη τα οποία θεωρήθηκαν εχθρικά προς τα αμερικανικά συμφέροντα.

Η Κολομβία εμπόδισε την κατασκευή του καναλιού του Παναμά που θεωρήθηκε ζωτικής σημασίας για τα γεωπολιτικά, στρατιωτικά και εμπορικά συμφέροντα των Η.Π.Α.. Μετά την απόσχισή της κολομβιανής επαρχίας και την κατάληψή της από τον αμερικανικό στρατό, οι Η.Π.Α. κατασκεύασαν 14 στρατιωτικές κατοχικές βάσεις στον Παναμά, ενώ το σύνολο των εγκαταστάσεών τους στην περιοχή φθάνει σήμερα τις 130.

Με παρόμοιο τρόπο, η Σερβία θεωρήθηκε ως ένα εμπόδιο στις αμερικανικές προσπάθειες να φέρουν τις βαλκανικές χώρες στο ΝΑΤΟ και στις άλλες αμερικανικές στρατιωτικές και εμπορικές συμμαχίες. Οι Αμερικανοί ηγέτες θεώρησαν, όμως, τη διείσδυση στα Βαλκάνια ως ένα ζωτικό στρατηγικό συμφέρον των Η.Π.Α. Αντίστοιχα, λοιπόν, στο Κοσσυφοπέδιο οι Η.Π.Α. κατασκεύασαν το «Camp Bondsteel» και το «Camp Monteith».

Επομένως το σενάριο του Κοσσυφοπεδίου δεν ήταν ούτε *sui generis* ούτε «μοναδικό». Ο Παναμάς έδειξε το *modus operandi* που είχε χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν και που θα ξαναχρησιμοποιηθεί σίγουρα και στο μέλλον.

Το παγκόσμιο νόμιμο των αποσχίσεων

Οι εξελίξεις στην περιοχή μας παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όχι μόνο για τα Βαλκάνια, αλλά για ολόκληρο τον κόσμο. Η μονομερής ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου ήρθε ως φυσική συνέπεια της ένοπλης αντιπαράθεσης και των νατοϊκών βομβαρδισμών εναντίον της άλλοτε Γιουγκοσλαβίας. Ανεξαρτησία την οποία έσπευσαν να αναγνωρίσουν, όπως ήταν αναμενόμενο, οι Η.Π.Α. και αρκετά ακόμη κράτη-μέλη της Ε.Ε. (46 χώρες μέχρι το τέλος του 2008). Η Ευρώπη, μάλιστα, αποφάσισε να στείλει στο Κοσσυφοπέδιο αποστολή 1.800 ατόμων υπό την ονομασία EULEX, προς αντικατάσταση της διοίκησης του Ο.Η.Ε. που βρίσκεται ήδη στο Κοσσυφοπέδιο βάσει του ψηφίσματος 1244 του Σ.Α. του Ο.Η.Ε., από το 1999.

Τόσο ο βομβαρδισμός της Γιουγκοσλαβίας και η εγκαθίδρυση της πολυεθνικής δύναμης στο Κοσσυφοπέδιο (ψήφισμα 1244) όσο και η προώθηση και αναγνώριση της μονομερούς κήρυξης ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου, αλλά και η εγκαθίδρυση της EULEX σε αυτό, όλες αυτές οι ενέργειες υποστηρίχθηκε πως *«ήταν απαραίτητο να γίνουν προκειμένου να διασφαλιστεί η ειρήνη και η σταθερότητα στην περιοχή»*.

Όλοι οι πολιτικοί αναλυτές, όμως, συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι η επιβολή της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου χωρίς απόφαση του Ο.Η.Ε. *«ανοίγει τους ασκούς του Αιόλου και απειλεί την ειρήνη σε ολόκληρο τον κόσμο»*, καθώς με τις απρόβλεπτες αλλά και προβλεπτές παρενέργειές της, ενδέχεται να επιφέρει γενική αποσταθεροποίηση.

Παρόμοιες κινήσεις, ωστόσο, τυγχάνουν καταδίκης ή υποστήριξης, αναλόγως της εποχής, των συμφερόντων και της συγκυρίας των στρατηγικών ισορροπιών, όπως συνέβη με την ανακήρυξη ανεξαρτησίας της μέχρι τότε Βρετανικής αποικίας της Ροδεσίας το 1965, στην οποία είχαν αντιτεθεί Η.Π.Α., Βρετανία, Γαλλία, Σοβιετική Ένωση και Κίνα. Σήμερα, η Ρωσία και η Κίνα διαφωνούν με την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου (μιας περιοχής που εκτός των άλλων είναι πλούσια σε άνθρακα, πλατίνα και χρυσό), που έγινε με τις ευλογίες των Η.Π.Α., Βρετανίας και Γαλλίας, αλλά σε βάρος της Σερβίας.

Η πρώτη σοβαρή αντίδραση προκλήθηκε από τη Ρωσία, καθώς απάντησε με εγκατάσταση διπλωματικών αποστολών στις Γεωργιανές περιοχές της Ν. Οσετίας και της Αμπχαζίας, που επιζητούν την ανεξαρτησία τους με βάση τις εξελίξεις στο Κοσσυφοπέδιο και εγείρουν τουλάχιστον το ίδιο δικαίωμα στη διεθνή τους αναγνώριση. Η Ρωσία έχει σοβαρότατους στρατηγικούς και πολιτικούς λόγους να αντιτίθεται, καθώς περιέχει χιλιάδες εθνότητες που αποτελούν σήμερα τη Ρωσική Ομοσπονδία και σε αρκετές παρέχει από καιρό καθεστώς αυξημένης αυτονομίας. Άλλες χώρες πάλι, όπως η Σλοβακία, το Αζερμπαϊτζάν, η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Ισπανία, η Σρι Λάνκα, η Ινδία, η Αργεντινή, η Βραζιλία κ.ά., αρνούνται να αναγνωρίσουν το Κοσσυφοπέδιο επειδή αντιμετωπίζουν εδαφικά προβλήματα με ομάδες που επιζητούν την απόσχιση. Από την άλλη, και η Βρετανία ίσως πληρωθεί με το ίδιο νόμισμα, αφού το κυρίαρχο Εθνικό Κόμμα της Σκωτίας (SNP) σχεδιάζει δημοψήφισμα ανεξαρτησίας πριν από το 2010, ενώ παράλληλα απαιτεί και την επιστροφή της πόλης Μπέργουϊκ στο Σκωτικό έλεγχο. Μια ανεξάρτητη Σκωτία θα ανοίξει δρόμους για μεγαλύτερη αυτονομία στη Β. Ιρλανδία και στην Ουαλία και θα αποδυναμώσει το Ηνωμένο Βασίλειο που σήμερα είναι πυρηνική δύναμη και μόνιμο μέλος του Σ.Α. του Ο.Η.Ε. Αντίστοιχες απαιτήσεις ανεξαρτησίας αντιμετωπίζει και η Γαλλία από την Βρετάνη, την Κορσική, την Αλσατία και την Οσιτανία,

ενώ αιτήματα απόσχισης από τις Η.Π.Α. εγείρει το έθνος των Σιου-Λακότα, η Χαβάη, η Αλάσκα, η Κασκέντια (Όρεγκον και Ουάσιγκτον) και το Βερμόντ ¹⁵⁴.

Η αναφορά είναι μονάχα ενδεικτική, αφού ο κατάλογος είναι εξαιρετικά μακρύς, με περισσότερες από 100 περιοχές του κόσμου, αρκετές από τις οποίες είναι σήμερα μέλη του Unrepresented Nations and Peoples Organization (UNPO) με έδρα τη Χάγη, να θελήσουν να αποτελέσουν δυνητικούς μιμητές της συνταγής-απαιτήσης του «ιστορικού προηγούμενου» του Κοσσυφοπεδίου ¹⁵⁵. Όλες αυτές οι περιοχές θα προσπαθήσουν να αυξήσουν τις πιέσεις για αναγνώριση και ανεξαρτησία τους προς τους διεθνείς οργανισμούς, μετά την αναγνώριση του Κοσσυφοπεδίου από τις Η.Π.Α. και πολλές άλλες χώρες.

Αν, λοιπόν, οι Αλβανοί του Κοσσυφοπεδίου αποκτούν ανεξαρτησία χρησιμοποιώντας βία, όπως ο UCK, γιατί όχι και οι Σέρβοι του Βορείου Κοσσυφοπεδίου, οι Σέρβοι και οι Κροάτες της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, οι Αλβανοί της π.Γ.Δ.Μ., οι Ουγγρικές αυτόνομες περιοχές σε Ρουμανία, Σλοβακία και Σερβία, οι Τούρκοι της Βουλγαρίας, το ψευδοκράτος του Ντενκτάς στην Κύπρο, οι ρωσικές της Ν. Οσετίας, της Αμπχαζίας, της

¹⁵⁴ Χάρης Μπότσαρης, «Κοσσυφοπέδιο: Ανοίγει ασκούς Αιόλου», Εφημερίδα Πρώτο Θέμα 18/04/08.

¹⁵⁵ Μέλη του UNPO είναι: Θιβέτ (Κίνα), Αμπχαζία (Γεωργία), Αμπορίτζιναλς (Αυστραλία), Αχέχ (Σουμάτρα), Κουζεστάν (Ιράν), Αλβανοί της π.Γ.Δ.Μ., Ασυρία (Ιράν-Τουρκία-Συρία), Μπασκορτοστάν (Ρωσία), Μπάτβα (Κ.Α. Αφρική), Μπουγκενβίλ (Παπούα Ν. Γουϊνέα), Μπάφαλο Ντένε (Καναδάς), Μπουριάτια (Ρωσία), Καμπίντα (Δ. Αφρική), Τσετσενία/Ισκερία (Ρωσία), Τσιν (Μιανμάρ), Τσιπαγκόνγκ (Μπανγκλαντές), Τσουβάς (Ρωσία), Τσιρκασία (Ρωσία), Κορδιλιέρα (Φιλιππίνες), Τάταροι Κριμαίας (Ουκρανία), Ανατ. Τουρκεστάν (Κίνα), Γκαγκαουζία (Μολδαβία), Ελληνική Μειονότητα Αλβανίας, Χμονγκ (Λάος), Ουγγρική Μειονότητα Ρουμανίας, Ινγκουσετία (Ρωσία), Ινκερί (Ρωσία), Εσωτ. Μονγγολία (Κίνα), Ιρανικό Κουρδιστάν, Ιρακινό Κουρδιστάν, Ιρακινό Τουρκμενιστάν, Καλαχουΐ (Χαβάη), Καρένι (Μιανμάρ), Χμερ (Βιετνάμ/Καμπότζη), Κόμι (Ρωσία), Κοσσυφοπέδιο, Κουμίκ (Ρωσία), Λακότα/Ντακότα (Η.Π.Α.), Μασάϊ (Κένυα/Τανζανία), Μάοχι (Γαλλική Πολυνησία), Μαπούσε (Χιλή/Αργεντινή), Μάρι (Ρωσία), Μον (Μιανμάρ), Μονταγκνάρντς (Καμπότζη/Λάος/Βιετνάμ), Ναγκαλίμ (Ινδία/Κίνα/ Μπούρμα), Νάχουα ντελ Άλτο Μπάλας (Μεξικό), Νουζάλκ (Καναδάς), Ογκόνι (Νιγηρία), Ορόμο (Σομαλία/Ερυθραία/Κένυα), Ρεχομπότ (Ναμίμπια), Ρούσιν (Ουκρανία/Σλοβακία/Πολωνία), Σανζάκ (Σερβία), Σκάνια (Σουηδία), Σαν (Κίνα/Λάος/Μπούρμα/ Ταϊλάνδη), Σιντ (Πακιστάν), Σομάλιλαντ (Σομαλία), Ν. Μολούκας (Ολλανδία), Ν. Αζερμπαϊτζάν (Αζερμπαϊτζάν/Αρμενία), Ν. Καμερούν (Καμερούν), Ταϊβάν (Κίνα), Ταλίσ (Αζερμπαϊτζάν/Ιράν), Ταταρσταν (Ρωσία), Τσιμισιάν (Καναδάς), Τούβα (Ρωσία), Ουντμούρτ (Ρωσία), Βαβέντα (Αφρική), Δυτ. Μπαλουχιστάν (Ιράν/Πακιστάν), Δυτ. Παπούα (Ν. Γουϊνέα) και Ζανζιμπάρ (Τανζανία).

Υπερδνειστερίας και της Κριμαίας, οι Βάσκοι της Ισπανίας και οι Φλαμανδοί του Βελγίου; Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι και στην Ε.Ε. κάποια κράτη ισχυρίζονται ότι δεν πρόκειται να αναγνωρίσουν την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου (βλέπε Κύπρος, Ελλάδα, Ισπανία, Ρουμανία και Σλοβακία).

Στα Βαλκάνια αν δεν είναι ορατή, ακόμα, η δυναμική χιονοστιβάδας αποσχίσεων είναι γιατί όλοι, εκτός από τους Σέρβους του Βορείου Κοσσυφοπεδίου που επιμένουν να αποτελούν έδαφος της Σερβίας, οι υπόλοιποι βρίσκονται σε αναμονή, με την αλβανική πλευρά στην π.Γ.Δ.Μ. και στη Νότια Σερβία να περιμένει να παγιωθεί η νέα κατάσταση και να αναγνωριστεί η ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου απ' όσο το δυνατόν περισσότερα κράτη ¹⁵⁶.

Όσον αφορά την Ελλάδα, τα γεγονότα την αφορούν άμεσα, καθώς η μονομερής ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου δημιουργεί άμεσο κακό προηγούμενο:

1. Στην Κύπρο, καθώς η τουρκοκυπριακή ηγεσία επιδιώκει την επαναφορά του σχεδίου Ανάν που απορρίφθηκε από τους ελληνοκύπριους, αλλιώς απειλεί με διχοτόμηση ¹⁵⁷.
2. Στη Θράκη, εφόσον υπάρχει πάντα το ενδεχόμενο στο μέλλον να έχουμε και εκεί δυσάρεστες εξελίξεις, εξαιτίας των τουρκικών επιδιώξεων.
3. Στη Δυτική Ελλάδα λόγω των αλβανικών επιδιώξεων.

Οι δυσάρεστες αυτές εξελίξεις, μάλιστα, συνέπεσαν με μια περίοδο πίεσης για τη χώρα μας, με τις διαπραγματεύσεις για το όνομα των Σκοπίων σε πλήρη εξέλιξη και την ανταλλαγή προτάσεων από τις δύο πλευρές στη «μετά το βέτο περίοδο», με ενδιάμεσο πάντα τον Αμερικανό μεσολαβητή Μάθιου Νίμιτς, ειδικό απεσταλμένο του Ο.Η.Ε..

Παραδοσιακά, σταθερή θέση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής για χρόνια ήταν το απαραβίαστο των συνόρων και ο σεβασμός των αποφάσεων του Ο.Η.Ε., θέσεις που ανατράπηκαν εντελώς με τη νέα πραγματικότητα που επιβάλλουν οι Η.Π.Α. στα Βαλκάνια σύμφωνα με τα στρατηγικά τους συμφέροντα. Το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών έχει

---

¹⁵⁶ Α. Μπαλή, ό.π.

¹⁵⁷ Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας, Σεργκέι Λαβρόφ είχε δηλώσει «Η αναγνώριση του Κοσσυφοπεδίου είναι δυνατόν να οδηγήσει και στην αναγνώριση του ψευδοκράτους των τουρκοκυπρίων. Άγκυρα και Ταλάτ διακήρυξαν ότι η αναγνώριση του Κοσσυφοπεδίου είναι φυσικό να έχει επιπτώσεις στο Κυπριακό, αν δεν επιτευχθεί εντός του έτους λύση, στις παραμέτρους του Σχεδίου Ανάν.

δηλώσει ότι, προς το παρόν, τηρεί στάση αναμονής για το θέμα της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου, γεγονός που αφήνει υπόνοιες - αν όχι προαναγγέλλει - και την πιθανότητα μίας μελλοντικής αναγνώρισης του Κοσσυφοπεδίου από ελληνικής πλευράς

158

Συμπεράσματα

Η επιβολή της «νέας τάξης πραγμάτων»

Η πρόσφατη ιστορία της Γιουγκοσλαβίας, με σημείο καμπής την επέμβαση στη σφαίρα της εσωτερικής δικαιοδοσίας ενός κυρίαρχου κράτους που νομιμοποιήθηκε με το πρόσχημα της ανθρωπιστικής τραγωδίας, συνδέθηκε με ηθικά, νομικά και πολιτικά διλήμματα, γιατί η αποδοχή ή η νομιμοποίηση του δικαιώματος επέμβασης σηματοδοτεί μια νέα αντίληψη για τη διεθνή κοινωνία και τις αρχές περί ηθικής, τάξης και δικαιοσύνης, που απέχει πολύ από τη βεσφαλική αντίληψη, όπως αυτή κυριάρχησε τους τελευταίους τέσσερις αιώνες.

Στη βάση αυτή θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο πόλεμος κατά της Γιουγκοσλαβίας, τόσο σε ότι αφορά τον τρόπο, αλλά και σε ότι αφορά το χρόνο στον οποίο μεθοδεύτηκε και εκδηλώθηκε, αποτελεί το πρώτο πεδίο δοκιμής των όρων της σύγχρονης πολιτικής που θέλησε να επιβάλλει ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός: της «νέας τάξης πραγμάτων» που διαμορφώνεται με βάση το δίκαιο του ισχυρότερου. Σε αυτήν οι συγκρούσεις δεν περιορίζονται από φυσικά σύνορα, από τη στιγμή που κρίνεται ότι απειλούνται αμερικανικά εθνικά συμφέροντα. Εάν αυτό απαιτεί τη διάσπαση, τον κατακερματισμό των εθνικών κρατών και τη δημιουργία ή υπόθαλψη φυλετικών ή θρησκευτικών κοινοτήτων, δια της κατασκευής προτεκτοράτων, η διεθνής κοινότητα πρέπει να το αποδεχτεί¹⁵⁹.

¹⁵⁸ «...Όσον αφορά στο ζήτημα της αναγνώρισης της νέας κατάστασης πραγμάτων -η οποία κατ' ουδέναν τρόπο μπορεί να αποτελέσει προηγούμενο- η Ελλάδα θα λάβει τις όποιες αποφάσεις της σε επόμενο στάδιο, αφού εξετάσει σε βάθος όλες τις εξελίξεις, τις διαστάσεις και τις επιπτώσεις τους στην περιφερειακή ασφάλεια και στα συμφέροντα της χώρας...», αναφέρεται σε σχετική ανακοίνωση του Υπουργείου Εξωτερικών. Βλ. <http://www.mfa.gr>.

¹⁵⁹ Ο θεωρούμενος ως αρχιτέκτονας του πολιτικού σχεδιασμού του State Department, Τζωρτζ Κέναν, έγραφε το 1948 ότι προκειμένου να πετύχουν οι Η.Π.Α. το στόχο τους θα πρέπει:

Αποδέκτης και συνένοχος σε αυτή την κατεύθυνση αποδείχθηκε με τη στάση του ο ευρωπαϊκός ιμπεριαλισμός (δεν αποτέλεσε κι έκπληξη βέβαια), ο οποίος συμπαρατάχθηκε με τους όρους του «νέου δόγματος του ΝΑΤΟ», που ψηφίστηκε λίγο πριν το βομβαρδισμό της Γιουγκοσλαβίας¹⁶⁰. Η νέα δομή του ΝΑΤΟ, βάζει ξεκάθαρα στο περιθώριο το ρόλο του Ο.Η.Ε. όπως αυτός είχε διαμορφωθεί με την καταλυτική συνδρομή των πρώην σοσιαλιστικών κρατών και της Ε.Σ.Σ.Δ., περιφρονώντας το διεθνές δίκαιο όπως το ξέραμε¹⁶¹.

Οι νατοϊκές επιχειρήσεις στο Κόσοβο και η προσφυγή στη βία από ένα περιφερειακό οργανισμό, χωρίς την προηγούμενη έγκριση του Σ.Α. των Η.Ε., παραγκώνισε τις δικαιοκές, τις ηθικές και τις πολιτικές δεσμεύσεις, βάσει των οποίων ο πόλεμος είναι «η έσχατη προσφυγή». Αυτή η υποχρέωση απορρέει από το προοίμιο του Χάρτη των Η.Ε. και εκφράζει την τραγωδία του πολέμου. Η παράκαμψη του βέτο, κύρια λειτουργία του οποίου είναι η διασφάλιση πολιτικής συναίνεσης μεταξύ των μόνιμων μελών του Σ.Α. για τη χρήση βίας και η ανάληψη εξαναγκαστικής δράσης από ένα περιφερειακό οργανισμό,

---

«...να απαλλαγούμε από κάθε συναισθηματισμό και από απερίσκεπτα όνειρα. Και θα πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή μας σε κάθε τομέα στους άμεσους, εθνικούς και αντικειμενικούς στόχους. Δεν πρέπει να κοροϊδεύουμε τους εαυτούς μας ότι μπορούμε σήμερα να αντέξουμε την πολυτέλεια του αλτρουισμού και της παγκόσμιας ευεργεσίας (...). Πρέπει να σταματήσουμε να μιλάμε για θολούς - και όσον αφορά στην Άπω Ανατολή - εξωπραγματικούς στόχους όπως είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα, η βελτίωση του επιπέδου ζωής και ο εκδημοκρατισμός. Δεν είναι μακριά η ημέρα που θα πρέπει όλοι να συναλασσόμαστε ξεκάθαρα με όρους εξουσίας. Όσο λιγότερα εμπόδια θα μας προκαλούν τότε τα διάφορα ιδεαλιστικά συνθήματα τόσο το καλύτερο». Είναι βέβαιο πως κανένας Αμερικανικός Πρόεδρος δεν κινήθηκε έξω από αυτό το πλαίσιο, έκτοτε. Αυτό που προσέθεσε το περιβάλλον που συμβούλευε τον τότε πρόεδρο των Η.Π.Α., Μπιλ Κλίντον, στη σκέψη του Τζωρτζ Κέναν, ήταν η χρήση του προσχήματος της «καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων» όποτε αυτό εξυπηρετούσε το «στόχο».

¹⁶⁰ Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι οι καταστατικές αρχές του «νέου ΝΑΤΟ» επικυρώθηκαν από τις 19 κυβερνήσεις των κρατών-μελών της Συμμαχίας στις 23-24 Απριλίου του 1999 στην Ουάσινγκτον, δηλαδή, σε μια περίοδο που οι νατοϊκοί βομβαρδισμοί κατά της Γιουγκοσλαβίας κορυφώνονταν.

¹⁶¹ Το ΝΑΤΟ με το «νέο δόγμα» του ήρθε να νομοθετήσει εκείνο που ο Σ. Μπέργκερ, ο Σύμβουλος Εθνικής Ασφάλειας των Η.Π.Α. περιέγραφε (28/7/1999) σαν βασικές αρχές του «νέου» πλέον Διεθνούς Δικαίου. «Οι προϋποθέσεις για να επεμβαίνει στρατιωτικά το ΝΑΤΟ - έλεγε ο Σ. Μπέργκερ παρουσιάζοντας ωμά την αμερικανική αντίληψη - είναι: 1) να γίνεται συστηματική προσπάθεια εξόντωσης μιας εθνικής ομάδας, 2) να έχει η Ουάσινγκτον ίδιον συμφέρον, και 3) να είναι ικανή η Συμμαχία να αναλαμβάνει δράση.»

που αναλαμβάνει το ρόλο του υπερασπιστή της διεθνούς τάξης και της διεθνούς δικαιοσύνης, συνιστά ένα επικίνδυνο προηγούμενο για το μέλλον της διεθνούς τάξης.

Η παραβίαση των αρχών του Διεθνούς Δικαίου, ο παραμερισμός του Ο.Η.Ε. και κάθε άλλου οργανισμού συλλογικής ασφάλειας, η μετατροπή του ΝΑΤΟ σε τουλάχιστον «ισότιμο» με τον Ο.Η.Ε. οργανισμό στον τομέα της «διαχείρισης κρίσεων και επίλυσης διαφορών», συναποτελούν ένα καθεστώς που επιβλήθηκε πρακτικά με τη δράση του ΝΑΤΟ στη Γιουγκοσλαβία ¹⁶². Στην ίδια κατεύθυνση υπήρξε και η μεθόδευση της απόσχισης του Κοσσυφοπέδιου από το έδαφος της Σερβίας.

Το νέο μοντέλο «συλλογικής ασφάλειας», αμέσως μετά το βομβαρδισμό των Βαλκανίων, προωθήθηκε και στο επίπεδο του θεσμικού εποικοδομήματος. Δύο στοιχεία είναι ενδεικτικά: Πρώτο, σχετικά με τον τρόπο ψηφοφορίας στο Σ.Α., προτάθηκε να γίνει αλλαγή στη χρήση του veto, είτε με την κατάργησή του, καθότι - όπως υποστηρίχθηκε - έχει εκλείψει πια ο κίνδυνος μιας θερμοπυρηνικής αναμέτρησης, είτε να απαιτούνται δύο ψήφοι αρνησικυρίας αντί για μία. Δεύτερο, σχετικά με το ρόλο του Σ.Α., ο Κόφι Ανάν υποστήριξε πως η διεθνής κοινότητα έχει δικαίωμα για στρατιωτική επέμβαση σε ανεξάρτητες και κυρίαρχες χώρες για την πρόληψη της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και πως τέτοιου είδους μονομερείς επεμβάσεις δεν θα έπρεπε να παρεμποδίζονται από το Σ.Α. του Ο.Η.Ε. ¹⁶³.

Στη Γιουγκοσλαβία το πρόσχημα ήταν η «εθνοκάθαρση» και η «καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Σήμερα το πρόσχημα είναι η «καταπολέμηση της τρομοκρατίας», η «αντιμετώπιση εθνικών και θρησκευτικών ανταγωνισμών», η «διάλυση κρατών», ή η «κατοχή χημικών όπλων» έως και οι λαϊκές διαμαρτυρίες που μπορεί να ξεσπάσουν στο εσωτερικό μιας χώρας ως συνέπεια των «αποτυχημένων μεταρρυθμίσεων». Όλα τα παραπάνω προβλέπονται στο κεφάλαιο με τίτλο «Απαιτήσεις

---

¹⁶² «Στο Κοσσυφοπέδιο - ομολογούσε ο Κίσινγκερ τον Αύγουστο του 1999 (άρθρο σε Washington Post και Los Angeles Times) - το ΝΑΤΟ εγκατέλειψε τον αυτοπροσδιορισμό του ως αμυντικής συμμαχίας και επέμεινε να καταλάβει την επαρχία ενός κράτους εναντίον του οποίου δεν είχε κηρύξει τον πόλεμο». Αυτό το μοντέλο δράσης που περιέγραφε ο Κίσινγκερ, πήρε και τυπική ισχύ με την έγκριση του «νέου δόγματος» του ΝΑΤΟ.

¹⁶³ Χαρακτηριστικές ως προς τα παραπάνω είναι και οι δηλώσεις του Άντονι Γκίντενς, ιδεολογικού συμβούλου του Τόνυ Μπλερ και της ευρωπαϊκής κεντροαριστεράς, ο οποίος έγραφε τις ημέρες του βομβαρδισμού του Βελιγραδίου: *«Γεννιέται μπροστά μας ένας νέος διεθνισμός, για την υπεράσπιση του οποίου πρέπει να χρησιμοποιήσουμε στρατιωτική δύναμη. Η εθνική κυριαρχία δεν αποτελεί, πλέον, ταμπού».*

και Κίνδυνοι Ασφάλειας» που περιέχεται στην απόφαση του «νέου δόγματος» του NATO για την πραγματοποίηση επέμβασης από τις συμμαχικές δυνάμεις ¹⁶⁴.

Έτσι, ακόμα κι αν δεν υπάρχει η πρόφαση, μπορεί να δημιουργηθεί. Η πρόκληση μιας τεχνητής διασυνοριακής διαμάχης αρκεί, όπως αρκεί και μια αναζωπύρωση μειονοτικών προβλημάτων που θα αποδοθεί σε «θρησκευτικούς» ή «εθνικούς» λόγους, εσωτερικές «πολιτικές ή κοινωνικές δυσκολίες» που μπορεί να εμφανιστούν ή να προκληθούν στο εσωτερικό των κρατών (βλ. αδύναμες κυβερνήσεις ή «rogue state» κράτος υπό κατάρρευση) κ.ο.κ. Μοναδική αναγκαία προϋπόθεση είναι η διακοπή της ροής ζωτικών πόρων σε κάποια γωνιά του πλανήτη.

Πρόκειται για μια σταδιακά διαμορφούμενη κατάσταση δημιουργίας προς άγνωστη κατεύθυνση, που θα μπορούσε να τη σταματήσει μονάχα η πάλη των λαών.

Πιθανά σενάρια για το μέλλον του Κοσσυφοπεδίου

Οι σχέσεις μεταξύ των Αλβανών και των Σέρβων του Κοσσυφοπεδίου, όχι μόνο δεν εξομαλύνθηκαν μετά την επέμβαση των νατοϊκών δυνάμεων, την εγκαθίδρυση των δυνάμεων του Ο.Η.Ε. και στη συνέχεια της Ε.Ε., αλλά αντίθετα οξύνθηκαν. Χαρακτηριστικά είναι τα επεισόδια στη Μητρόβιτσα το 2004, με τη συγκεκριμένη πόλη που είναι διαιρεμένη στα δύο, να αποτελεί μέχρι σήμερα πεδίο συνεχών βίαιων συγκρούσεων ανάμεσα σε Αλβανούς και Σέρβους κατοίκους του Κοσσυφοπεδίου. Συχνές είναι οι επιθέσεις των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου και προς τις ευρωπαϊκές δυνάμεις της EULEX, η οποία θεωρείται ανεπιθύμητη από τη στιγμή που έχει διακηρυχθεί η ανεξαρτησία της περιοχής.

Την ίδια στιγμή, το μόρφωμα που αυτοαποκαλείται «Δημοκρατία του Κοσσυφοπεδίου» (Republic of Kosovo-Republika e Kosoves) ¹⁶⁵ και το οποίο μετράει σχεδόν ένα χρόνο ζωής ¹⁶⁶, παραμένει μία υπανάπτυκτη οικονομικά περιοχή ¹⁶⁷ η οποία χαρακτηρίζεται

¹⁶⁴ Βλ. το άρθρο 20 του κειμένου της Ουάσινγκτον «Η Στρατηγική Αντίληψη της Συμμαχίας».

¹⁶⁵ Βλ. Παράρτημα: Χάρτης 1.

¹⁶⁶ Το Κοσσυφοπέδιο ανακήρυξε μονομερώς την ανεξαρτησία του από τη Σερβία το Φεβρουάριο του 2008.

από το χαμηλό βιοτικό επίπεδο των περίπου δύο εκατομμυρίων κατοίκων της, κυριότερα Αλβανικής εθνικής καταγωγής¹⁶⁸. Η οικονομία του Κοσσυφοπεδίου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη διεθνή κοινότητα και τη διασπορά για νομισματική και τεχνική βοήθεια, ενώ τους κατοίκους του μαστίζει η φτώχεια, η ανεργία και η εξαθλίωση¹⁶⁹. Σε αυτό το έδαφος αναπτύσσεται η παραοικονομία που βασίζεται στο εμπόριο ναρκωτικών και λευκής σαρκός. Δεν είναι μάλιστα, τυχαίο, που οι κάτοικοι της περιοχής αντιδρούν εχθρικά στην παρουσία της υπερσύγχρονης βάσης Μπόντσιλ, καθώς φαντάζει ως μια περιοχή η οποία βρίσκεται 100 χρόνια μπροστά από τον χώρο που την περιτριγυρίζει, με την ανεργία στην περιοχή να φτάνει το 80%. Στη βάση, μάλιστα, απασχολούνται σήμερα περίπου 10.000 άτομα, κυρίως, Αλβανοί, οι οποίοι για να «αποφευχθούν οι πληθωριστικές πιέσεις» στην οικονομία της περιοχής, αμείβονται με 2 δολάρια / ώρα!

Το ίδιο το έδαφος του Κοσσυφοπεδίου είναι, ωστόσο, πλούσιο στο Βόρειο κομμάτι του, καθώς διαθέτει μεγάλα αποθέματα λιγνίτη, χρυσού, και άλλων πετρωμάτων, τα οποία και σφετερίζεται ο ευρωπαϊκός ιμπεριαλισμός, που θα στήριζε μία πρόταση για τη διχοτόμηση του Κοσσυφοπεδίου. Κάτι που ως λύση ανάγκης δεν θα το αντιπάλευαν

---

¹⁶⁷ Το 2007 η οικονομία του Κοσσυφοπεδίου αναπτυσσόταν με ρυθμό 5,1%. Η όποια ανάπτυξη της περιοχής εξαρτάται ουσιαστικά από την εξωτερική βοήθεια (δάνεια και δωρεές: ποσοστό 15% του Α.Ε.Π.) και τα εμβάσματα από Κοσοβάρους μετανάστες (ποσοστό 15% του Α.Ε.Π.). Το Κοσσυφοπέδιο είναι αποδέκτης σημαντικής οικονομικής βοήθειας, ενώ η αξία των εξαγωγών της είναι 527 εκατ. δολάρια. Όσον αφορά το εξωτερικό χρέος του Κοσσυφοπεδίου, αυτό σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα της Σερβίας, ανέρχεται στα περίπου 1,2 δις δολάρια. Η βιομηχανία της χώρας παραμένει αδύναμη και τα αποθέματα ηλεκτρικής ενέργειας θεωρούνται αναξιόπιστα, αποτελώντας τροχοπέδη για την ανάπτυξη της περιοχής. Βλ. CIA FACT BOOK και World Bank.

¹⁶⁸ Σύμφωνα με την τελευταία πληθυσμιακή απογραφή (2007), οι εθνικές ομάδες στο έδαφος του Κοσσυφοπεδίου μοιράζονται ως εξής: Αλβανοί 88%, Σέρβοι 7%, άλλοι 5% (Βόσνιοι, Γοράνοι, Αθίγγανοι (Ρομ), Τούρκοι, Ασκάλι, Αιγύπτιοι), Για περισσότερες πληροφορίες βλ. CIA FACT BOOK.

¹⁶⁹ Οι κάτοικοι του Κοσσυφοπεδίου είναι οι φτωχότεροι της Ευρώπης, με ετήσιο κατά κεφαλήν εισόδημα μόλις \$ 2.300. Η ανεργία που μαστίζει περισσότερο από το 40% του πληθυσμού (κυρίως νέους), είναι ένα σοβαρό πρόβλημα που ενθαρρύνει τη μετανάστευση στο εξωτερικό, ενώ το 45% του πληθυσμού του εκτιμάται ότι ζει κάτω από το επίσημο όριο της φτώχειας, με λιγότερο από € 1,42/ημέρα. 15% του πληθυσμού (κυρίως Ρομ και Μουσουλμάνοι) βρίσκεται σε κατάσταση εξαθλίωσης, έχοντας εισόδημα λιγότερο από € 1/ημέρα. Το χαμηλό βιοτικό επίπεδο πλήττει άμεσα και την εκπαίδευση, η οποία πάσχει από έλλειψη υποδομών, με αποτέλεσμα τα σχολεία να λειτουργούν σε 3 έως και 4 βάρδιες ημερησίως. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. CIA FACT BOOK και World Bank.

ίσως οι Σέρβοι του Κοσσυφοπεδίου, αφού θα μπορούσαν να ενωθούν και πάλι με την υπόλοιπη Σερβία, έχοντας απαλλαγεί από την ενοχλητική παρουσία των αλβανοκοσοβάρων. Άλλωστε, το συγκεκριμένο σενάριο για τη διχοτόμηση του Κοσσυφοπεδίου είχε πέσει στο τραπέζι πολύ πριν τον πόλεμο, αφού κάποτε είχε αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης μεταξύ του Μιλόσεβοτς και του Ρουγκόβα, ενώ σήμερα φαίνεται πως η πρόταση στηρίζεται και από τη Ρωσία (βλ. δηλώσεις Πριμακόφ). Η ηγεσία των αλβανοκοσοβάρων θα αντιδρούσε πιθανώς σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, αφού αφενός «αντικείμενο του πόθου» αποτελεί το σύνολο του Κοσσυφοπεδίου, ενώ δεν συμφέρει και οικονομικά από την άποψη που αναλύσαμε παραπάνω.

Γενικά, το μέλλον του Κοσσυφοπεδίου δεν μπορεί να ξέρει κανείς ποιο θα είναι, παρά μόνο ότι οι εξελίξεις στην περιοχή θα μας απασχολούν για πολλά ακόμη χρόνια, ενώ αναμφισβήτητα επηρεάζουν και θα επηρεάσουν και στο μέλλον τις εξελίξεις συνολικότερα στα Βαλκάνια και στον κόσμο, δημιουργώντας «προηγούμενο» (νομική έννοια του όρου) για την έκβαση πολλών ανάλογων ζητημάτων. Μία τέτοια ανάλογη κατάσταση θα μπορούσε να δει κανείς σε μερικά χρόνια στην ΠΓΔΜ, στην οποία «φορέθηκε» καθόλου τυχαία το μοντέλο του UCK, με το κρατίδιο να είναι σήμερα κυριολεκτικά «στην κόψη του ξυραφιού». Το ίδιο θα μπορούσε να συμβεί και στις επαρχίες Μπουγιάνοβατς, Μεντβέντια και Πρέσεβο της Νότιας Σερβίας, που βρίσκονται πλησίον του Κοσσυφοπεδίου.

Παράρτημα

Φωτ. 1-3 : Η αμερικανική βάση Μπόντστιλ (Camp Bondsteel) στο Ουρόσεβατς του Κοσσυφοπεδίου.

Camp Bondsteel, 15 June 1999

Camp Bondsteel, 15 October 1999

Χάρτης 2 : Η αποκαλούμενη «Δημοκρατία του Κοσσυφοπεδίου».

Χάρτης 2 : Πορεία διέλευσης διαβαλκανικού αγωγού AMBO.

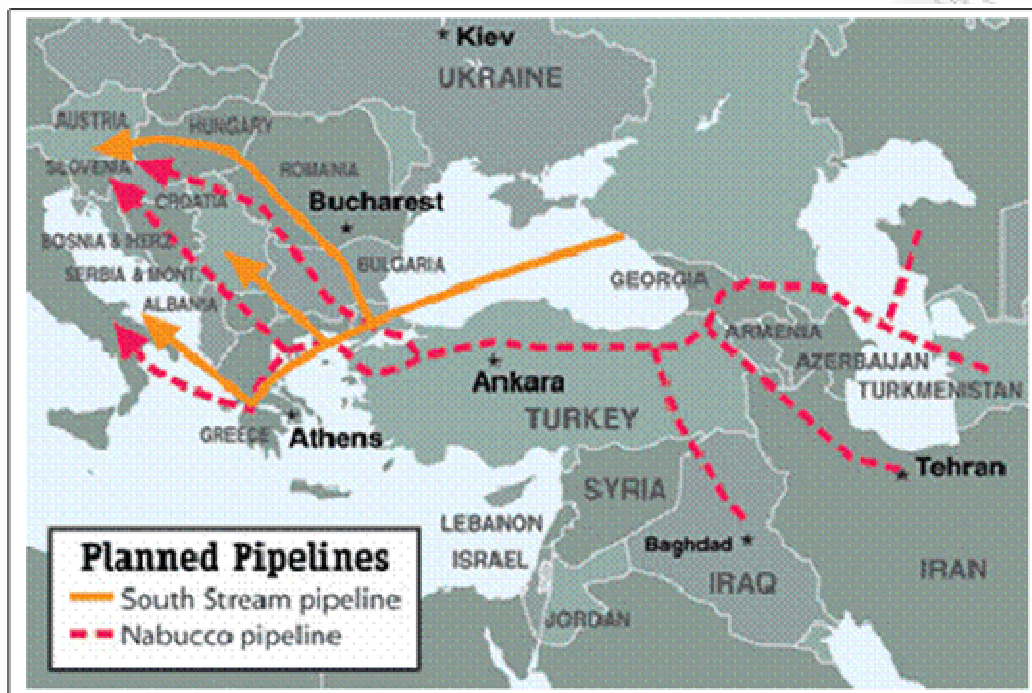

Χάρτης 3 : Ο σχεδιασμός και τα δίκτυα του ρωσικού συστήματος τροφοδοσίας φυσικού αερίου.

Χάρτης 4 : Ο ρωσικός αγωγός φυσικού αερίου Southstream και ο αμερικανικός υποθαλάσσιος αγωγός φυσικού αερίου Nabucco .

Χάρτης 5 : Κυριότεροι αγωγοί πετρελαίου στη ΝΑ Ευρώπη.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αθανάσιος Παρέσογλου: «Μουσουλμανικές μειονότητες στα Βαλκάνια», Βαλκάνια, από το διπολισμό στη νέα εποχή, εκδ. Γνώση, 1995.

Άννα Μπαλή: υπό έκδοση εργασία για το Κοσσυφοπέδιο

Γιώργος Χαρβαλιάς: «Κοσσυφοπέδιο: «Συνταγή» για ανάφλεξη στα Βαλκάνια», Βαλκάνια, από το διπολισμό στη νέα εποχή, εκδ. Γνώση, 1995.

Θάνος Βερέμης: «Βαλκάνια από τον 19ο ως τον 20ο αιώνα: Δόμηση και αποδόμηση κρατών», Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2005.

Νίκος Μπογιόπουλος: «Βαλκάνια - 78 μέρες στόχος του ΝΑΤΟ», Αθήνα 2000, εκδ. Ριζοσπάστης - Σύγχρονη Εποχή.

Β. Ι. Λένιν: Άπαντα, εκδόσεις «Σύγχρονη Εποχή».

Β. Ι. Λένιν: «Καρλ Μαρξ», Άπαντα.

Β. Ι. Λένιν: «Το Χ Συνέδριο του ΚΚΡ (μπ) 8-16 του Μάρτη 1921», Άπαντα.

Β. Ι. Λένιν: Σχέδιο του άρθρου «Για το ζήτημα του ρόλου του κράτους», Άπαντα.

Β. Ι. Λένιν: «Τι είναι οι φίλοι του λαού», Άπαντα,

Β. Ι. Λένιν: «Ακόμη μια φορά για τα Συνδικάτα», Άπαντα.

Β. Ι. Λένιν, «Πρόλογος στη Γαλλική και τη Γερμανική Έκδοση. Ιμπεριαλισμός. Ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού», Άπαντα.

Β. Ι. Λένιν, «Το στρατιωτικό πρόγραμμα της προλεταριακής επανάστασης», Άπαντα.

Β. Ι. Λένιν, «Η σοσιαλιστική επανάσταση και το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των εθνών», Άπαντα.

Β. Ι. Λένιν, «Τα αποτελέσματα της συζήτησης για την αυτοδιάθεση», Άπαντα.

Β. Ι. Λένιν, «Τα αποτελέσματα της συζήτησης για την αυτοδιάθεση», εκδ. ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ, 1976.

Β. Ι. Λένιν, «Το εθνικό ζήτημα στο Πρόγραμμά μας», Άπαντα.

Ι. Β. Στάλιν, «Ο μαρξισμός και το εθνικό ζήτημα», Άπαντα.

Κ. Μαρξ -Φρ. Ένγκελς: «Διαλεκτά Έργα».

George Gilder: «Πλούτος και φτώχεια», εκδ. «Ροές», 1999.

Zbignew Brezinski, «Η Μεγάλη Σκακιέρα», Νέα Σύνορα - Α. Α. Λιβάνη, Αθήνα 1998.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Aristotle Tziampiris: *“Kosovo ‘s Endgame”*, Defense Analyses Institute (IAA), 2006.

James Bovard: *“The Fair Trade Fraud”*, St. Martin's Press, 1991.

James K. Galbraith: *“Sorrows of Empire”*, 2004.

John Hackett: *“The Third World War: The Untold Story”*, London 1982.

NATO Handbook, 50th Anniversary Edition, 1998.

Περιοδικές εκδόσεις

Άννα Μπαλή: *«Βαλκάνια, Θέατρο Ενδοϊμπεριαλιστικών Συγκρούσεων»*, Περιοδικό Διεθνής Αλληλεγγύη - Ε.Ε.Δ.Α.Α., τ. 51 / Απρ. - Ιαν. 2007.

Γιώργος Πολυμερίδης: *«Για τη σχέση οικονομίας και πολιτικής»*, Κομμουνιστική Επιθεώρηση, τ. 2 / 2001.

Ελένη Κατροδαύλη: *«Ο Λένιν για τους πολέμους στην εποχή του ιμπεριαλισμού»*, Κομμουνιστική Επιθεώρηση, τ. 2 / 1999.

Μάκης Παπαδόπουλος: *«Βαλκάνια και Ελληνική Ολιγαρχία»*, Κομμουνιστική Επιθεώρηση, τ. 4 / 1999.

Μάκης Παπαδόπουλος, *«Ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις για το πετρέλαιο της Κασπίας»*, Κομμουνιστική Επιθεώρηση, τ. 3 / 2001.

Εφημερίδες

Ανδρέας Γ. Χριστοδουλάκης: Εφημερίδα Το Βήμα, 06/01/02.

Γιώργος Πολυμερίδης: Εφημερίδα Ριζοσπάστης, 03/06/00.

Δέσποινα Ορφανάκη - Μπάμπης Γεωργίκοι: *«Γιουγκοσλαβία, 10 χρόνια αιματηρών επεμβάσεων»*, Εφημερίδα Ριζοσπάστης, 15/10/00.

Θάνος Βερέμης: *«Το παιχνίδι Αμερικανών και Ρώσων στα Βαλκάνια. Οι Η.Π.Α. κάλυψαν το κενό της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε.»*, Εφημερίδα Καθημερινή, 24/02/08.

Χάρης Μπότσαρης: *«Κοσσυφοπέδιο: Ανοίγει ασκούς Αιόλου»*, Εφημερίδα Πρώτο Θέμα, 18/04/08.

Shimon Ghekins: New York Times, May 1999.

Διαδικτυακές πηγές

<http://www.mfa.gr>

<http://www.osce.org/Kosovo/elections/results/index.php3>

<http://www.un.org>

<http://www.eu.org>

<http://www.imf.org>

<http://www.ciafactbook.org>

<http://www.nato.org>

<http://www.bbcnews.com>

Carl Savich, «*Το Κοσσυφοπέδιο και ο Παναμάς*», Μηνιαία Επιθεώρηση-Ανεξάρτητο Σοσιαλιστικό Περιοδικό (13/03/08).

U.S. International Trade Commission, «*Monthly Report on the Status of the Steel Industry*», #2102, Aug. 1998.

Κέντρο Ρωσίας-Ευρασίας και ΝΑ Ευρώπης: Έρευνα Δεκ. 2008 - Ιαν. 2009